

Oppdatering av kunnskapsgrunnlaget om konsekvenser av covid-19 for tjenestetilbudet blant utsatte barn og familier

Gaute Skrove, Marie Florence Moufack,
Lena Augusta Ulfseth, Nina Helen Aas Røkkum,
Willy Lichtwarck og Bente Heggem Kojan

**Oppdatering av kunnskapsgrunnet om konsekvenser
av covid-19 for tjenestetilbudet blant utsatte barn og
familier**

Gaute Skrove, Marie Florence Moufack, Lena Augusta
Ulfseth, Nina Helen Aas Røkkum, Willy Lichtwarck og
Bente Heggem Kojan

Rapportserie for sosialt arbeid, rapport nr. 8
ISSN 2535-32X

Illustrasjon forside Shutterstock

Layout & trykk Skipnes Kommunikasjon AS, Trondheim

Forord

Tidligere i år leverte vi rapporten «Konsekvenser av covid-19 for tjenestetilbudet blant sårbare barn og unge» til Koronakommisjonen (Skrove mfl., 2021).

Denne oppdateringen av kunnskapsgrunnlaget består av en litteraturstudie som inkluderer perioden fra ca oktober 2020 – ca oktober 2021. En viktig målsetting har vært å undersøke om tendensene vi fant i forhold til konsekvenser av pandemien for barn og unge bekreftes eller avkreftes gjennom ny kunnskap som foreligger fra forrige litteratursøk.

Da det foreligger flere studier om konsekvenser av covid-19 tiltak for utsatte barn og familier nå enn i forrige tidsrom, har vi denne gangen hatt grunnlag for å foreta en avgrensning i fokus på tjenestetilbud til å omfatte velferdstjenester for barn, unge og deres familier i Norge og de øvrige nordiske landene. Dette gir oss en bedre forståelse av hvilke konsekvenser pandemien har hatt for utsatte barn og familier i en norsk kontekst.

Arbeidet med kunnskapsgjennomgangen er utført i en periode på to måneder (fra 01.10.2021 til 30.11.2021) av ansatte ved Senter for barnevernforskning og innovasjon, Institutt for sosialt arbeid, NTNU. Gruppen har bestått av Marie Florence Moufack, Nina Helen Aas Røkkum, Gaute Skrove, Lena Augusta Ulfseth, Willy Lichtwarck og Bente Heggem Kojan.

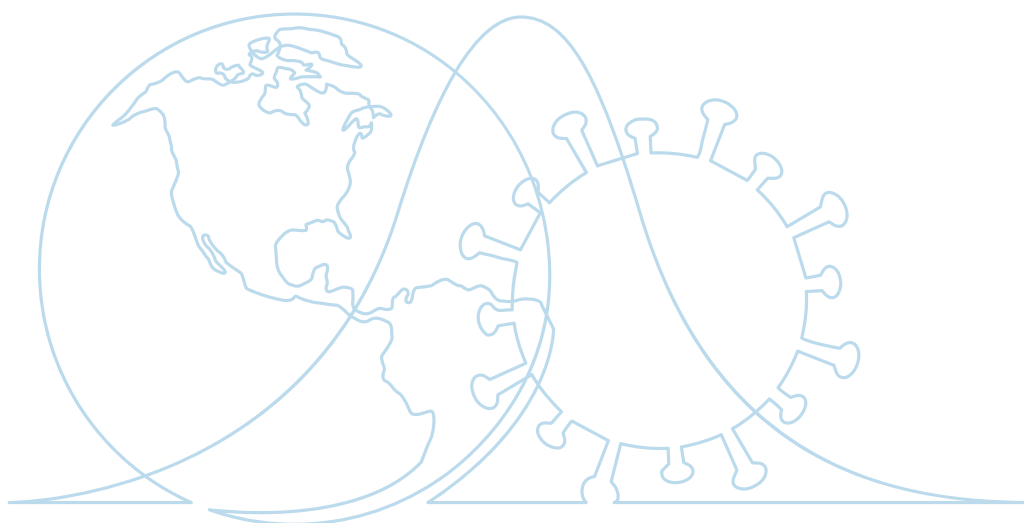
Takk til Koronakommisjonen for muligheten til å oppdatere kunnskapsgrunnlaget.

Trondheim, 30.11.2021
Bente Heggem Kojan
Prosjektleder

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Nøkkelfunn fra prosjektet	6
Kapittel 1 Introduksjon	9
1.1 Problemstillinger og formål	9
1.2 Rammer for kunnskapsgjennomgangen og begrepsavklaringer – sårbar eller utsatt?	9
1.3 Tjenestetilbudet – forståelse	10
1.4 Nøkkelfunn fra kunnskapsgjennomgang 1.0	10
1.4.1 Kunnskapsgjennomgang 1.0 om utsatte barn og familiers livssituasjon	10
1.4.2 Kunnskapsgjennomgang 1.0 om velferdstjenestenes fungering	11
1.5 Rapportens oppbygging	11
Kapittel 2 Metode	13
2.1 Identifisering av søkeord og søkeordkategorier	13
2.2 Semisystematiske søk	13
2.3 Systematisk bruk av søkestrenger	14
2.4 Grå litteratur	14
2.5 Selektering av relevant litteratur	15
2.5 Kartlegging, systematisering, rapportering av kildene	16
2.6 Begrensninger ved kunnskapsgjennomgangen	16
2.7 Oversikt over inkluderte publikasjoner	17
Kapittel 3 Konsekvenser for utsatte barn og familier	25
3.1 Forhold ved barn og unges livssituasjon	25
3.1.1 Barn og unge med funksjonsnedsettelse	25
3.1.2 Barn og unges helse	26
3.1.3 Rusbruk hos unge	28
3.2 Forhold i familien	28
3.2.1 Foreldrestress og familiefunksjonalitet	28
3.2.2 Rusbruk hos voksne/omsorgspersoner	30
3.2.3 Vold i nære relasjoner og annen omsorgssvikt	30
3.3 Forhold på gruppenivå som kan indikere utsatthet	32
3.3.1 Sosioøkonomiske forhold og levekår	32
3.3.2 Minoritetsgrupper	33
3.4 Drøfting av kunnskapsgrunnlag utsatte barn og familiers behov	34
3.5 Oppsummering	37

Kapittel 4 Konsekvenser for tjenestetilbudet for utsatte barn og familier	39
4.1 Habiliteringstjenester for barn og unge	39
4.2 Familievern	40
4.3 Barnevern	40
4.3.1 Empiriske studier	40
4.3.2 Masteroppgaver	41
4.3.3 Statusrapporter og tilsyn	41
4.3.4 Barnevernstatistikk	42
4.4 Krisesentre	43
4.4.1 Empiriske studier	43
4.5 NAV og sosiale tjenester	44
4.6 Andre velferdstjenester	44
4.7 Drøfting av kunnskapsgrunnlag om pandemiens innvirkning på velferdstjenester	46
4.8 Oppsummering	47
Kapittel 5 Konklusjon	49
5.1 Pandemiens innvirkning på utsatte barn og familiers livssituasjon	49
5.2 Har gruppen utsatte barn og familier økt?	50
5.3 Pandemiens innvirkning på velferdstjenester for utsatte barn og unge	50
Referanser	52
Referanser til inkluderte publikasjoner	52

Nøkkelfunn fra prosjektet

Formålet med kunnskapsgjennomgangen har vært å oppdatere kunnskapsgrunnlaget om konsekvenser av covid-19 for tjenestetilbudet blant utsatte barn og familier i Norge. Søk og screening resulterte i 76 inkluderte publikasjoner. Ulike typer publikasjoner er inkludert: vitenskapelige, faglige, statistikk, evalueringer/tilsyn og annen relevant litteratur.

Hovedfunnet er at **pandemien har økt forskjellene i barns livssituasjon, og at det har vært manglende samsvar mellom behovet for tjenester for enkelte utsatte grupper og velferdstjenestenes oppfølging av disse.**

Det er imidlertid ikke entydig hvordan utsatte barn og unge har blitt påvirket av pandemien. Enkelte norske studier viser tendenser til at barnepopulasjonen i mindre grad er optimistiske og i større grad har utfordringer knyttet til psykisk helse enn før pandemien. De norske studiene indikerer en økning i foreldrestress i begynnelsen av nedstengingen våren 2020, men for pandemiens senere faser er det ikke vesentlig endring i foreldrestress sammenlignet med pre-pandemi situasjonen. Den sosioøkonomiske utsattheten i form av tapt inntekt og usikre arbeidsforhold som berørte en del «nye» familier i starten av pandemien, har i løpet av 2021 endret seg tilbake mot 2019-nivået.

Gruppen utsatte barn og familier har samlet sett ikke vokst betydelig som følge av pandemien. En del studier dokumenterer også positive konsekvenser av pandemien for utsatte barn og unge. Tendensen er heller at **pandemien har medført økte forskjeller i livssituasjonen blant barn og unge.** Oppdateringen av kunnskapsgjennomgangen bekrefter tesen om kumulativ risiko som vi påpekte i kunnskapsgjennomgang 1.0. Intensiteten i problemene til de som var utsatt før pandemien, har for enkelte blitt sterkere. Det innebærer at barn, unge og familier som har eller tidligere har hatt vanskelige oppvekstvilkår, har blitt hardest rammet.

På et område bekreftes ikke tesen om kumulativ risiko, og det er opplevde symptomer på depresjon hos barn og unge. Her kommer enkelte utsatte grupper bedre ut enn barn som før pandemien ikke hadde en særlig utsatthet. Dette kan forklares som en mulig resilienseffekt hos utsatte barn. Enkelte som har erfaringer med utfordrende livssituasjoner fra tidligere, kan ha vært bedre rustet enn andre barn til å håndtere negative psykososiale konsekvenser av pandemien.

I forhold til pandemiens innvirkning på velferdstjenester for utsatte barn og unge, finner vi at **de norske velferdstjenestene for det meste har opprettholdt sentrale deler av tjenestetilbudet.**

Samtidig dokumenteres **en nedgang i antall barn og familier som har henvendt seg til velferdstjenestene og/eller mottatt tiltak fra ulike velferdstjenester.** Dette gjelder for samtlige tjenesteområder vi har gått gjennom: habilitering, familievern, økonomisk sosialhjelp, barnevern og krisesenter. **Pandemien har rammet barn og unge med funksjonsnedsettelse, og barn og familier med hjelpetiltak i hjemmet i særlig grad.**

På bakgrunn av den kumulative effekten pandemien har for utsatte gruppers behov, er proaktive velferdstjenester nødvendige. **Imidlertid har svært få velferdstjenester for utsatte barn og familier intensivert tjenestetilbudet under pandemien.**

Kapittel 1 Introduksjon

1.1 Problemstillinger og formål

Hovedproblemstillingen for kunnskapsgjennomgangen er å undersøke hva vi vet om konsekvenser av pandemien og de innførte smitteverntiltakene for utsatte barn og familier i en norsk/nordisk kontekst.

Mer spesifikt belyser kunnskapsgjennomgangen følgende delproblemstillinger:

- Har behovene til utsatte barn og unge/familier endret seg som følge av pandemien, for hvilke grupper og på hvilke måter?
- Har gruppen utsatte barn og familier vokst?
- Har tjenestetilbudet for utsatte barn og unge/familier endret seg som følge av pandemien, og på hvilke måter?
- Hvilke (kortsiktige og langsiktige) konsekvenser har endringene for tilbudet som gis til barn og unge?
- Hvordan imøtekommes sårbare barn og unges behov av tjenestene?
- Bekreftes tendensene vi fant i den første kunnskapsgjennomgangen (Skrove, 2021)? Hovedkonklusjonen om at "de som var mest utsatte fra før, fikk det enda vanskeligere".

Formålene med kunnskapsgjennomgangen har vært å:

1. Kartlegge potensielle negative konsekvenser av pandemien og de innførte tiltakene for sårbare barn ved en systematisk kunnskapsgjennomgang
2. Avdekke sentrale mekanismer og mønstre av relevans for sårbare barn som har mistet, eller står i fare for å miste, viktige velferds- og helsetjenester, og bekreftes mønstre fremhevet i litteraturgjennomgangen 2.0 i nye studier som er publisert i den første kunnskapsgjennomgangen (Skrove mfl., 2021)
3. Peke på de viktigste framtidige utfordringene som sårbare barn potensielt kan komme til å stå overfor ved hjelp av en kunnskapsgjennomgang av det vi vet fra tidligere forskning om negative konsekvenser av manglende tjenestetilbud

1.2 Rammer for kunnskapsgjennomgangen og begrepsavklaringer – sårbar eller utsatt?

I forrige kunnskapsgjennomgang¹ hadde vi som utgangspunkt å undersøke situasjonen for «sårbare» barn og unge (Skrove mfl., 2021). Vi påpekte også at begrepet utsatt kan fungere bedre for gruppen vi undersøker. Som vi beskrev da, er dette et begrep som kan romme mange forståelser, og det kan skilles mellom ulike typer sårbarhet, som «mellom risikofaktorer (forhold ved individet eller individet omsorgspersoner) og en sosial utsatthet (sosioøkonomiske og kulturelle forhold)» (Skrove mfl., 2021, s. 10). I rapporten bruker vi først og fremst begrepet utsatt. Samtidig anvendes også begrepet sårbar på bakgrunn i at enkelte inkluderte publikasjoner anvender dette begrepet.

Vi tar også i denne kunnskapsgjennomgangen utgangspunkt i Bufdir sine vurderinger av hvem som utgjør sårbare barn og unge (Bufdir, 2020), hvor følgende grupper nevnes som sårbare: Barn i familier med vedvarende lavinntekt (n50 000-125 000); Barn med foreldre som har gått fra hverandre hvor det er høy konflikt (n40 000); Barn med psykiske lidelser (n55 000 – 80 000); Barn mye plaget av depressive symptomer (n170 000); Barn med funksjonsnedsettelse (vanskelig å estimere omfanget av); Barn som har opplevd alvorlig fysisk vold (n45 000); Barn som har opplevd mindre alvorlig fysisk vold (n170 000); Barn som har opplevd gjentatt psykisk vold (n200 000); Barn som har opplevd seksuelle overgrep (n70 000); Barn som har flyktet til Norge (n40 000); Barn som bor på asylmottak (n1 000); Barn som bor trangt (n210 000); Barn av foreldre med psykisk sykdom, fengsels erfaring eller alkoholproblemer (n80 000 – 120 000); Barn som blir undersøkt av barnevernet (n47 000); Barn som får hjelp av barnevernet (n55 000).

¹ Heretter omtalt som kunnskapsgjennomgang 1.0

Denne forståelsen rommer en kombinasjon av risikofaktorer ved individet, individets omsorgspersoner og risikofaktorer knyttet til at barna tilhører en gruppe som har en sosial utsatthet (eks. sosioøkonomiske). Det gjør at den estimerte andelen sårbare barn og unge er svært høy, selv også når vi vet at mange av gruppene overlapper. Nøkleby med forfattere (2021) anslår i likhet med Schonert Reichl (2000) at andelen sårbare barn og unge kan anslås å være rundt 20 % av barnebefolkningen i høyinntektsland som Norge og Canada.

En begrensning ved begrepet sårbare barn, er at sårbarheten individualiseres og knyttes til barnet, til tross for at det ofte er forhold ved/i familien som gjør at barnet er i eller kan komme i en sårbar situasjon utover. Ser man på gruppene som Bufdir (2020a) legger til grunn i sin operasjonalisering, er familieperspektivet sentralt for å forstå sårbarhetens karakter for barn og unge.

Vi legger også et barn – og familieperspektiv til grunn for vår kunnskapsgjennomgang. Med utsatte barn og familier forstår vi individuelle, relasjonelle og strukturelle forhold ved barn og familiers bakgrunn og omgivelser som utfordrer deres livssituasjon og hverdagsliv.

1.3 Tjenestetilbudet – forståelse

Vår forståelse av tjenestetilbudet for barn og unge bygger på samme avgrensinger som i kunnskapsgjennomgang 1.0 (Skrove mfl., 2021, s.11):

«Kunnskapsgjennomgangen er avgrenset til ulike velferdstjenester rettet særskilt mot sårbare grupper, som barneverntjeneste, familievern, kommunale helse, - omsorgs og habiliteringstjenester, flykntingstjeneste og psykososiale tjenester. Skole og barnehage er utelatt, i tillegg er medisinsk behandling på sykehus utelatt. Vi har ekskludert spesialopplæring i skolen i studien. Barn med behov for spesialopplæring kan allikevel regnes som en sårbar gruppe i form av at de ikke har eller kan få tilfredsstillende utbytte av opplæringstilbudet som gis i skolen, men barnas faglige situasjon i skolen er av ressursmessige hensyn utenfor fokuset for denne kunnskapsgjennomgangen.

Eksempler på kommunale velferdstjenester som retter seg mot sårbare barn og grupper er barnevern, helsestasjons- og skolehelsetjenesten, kommunehelsetjenesten (habilitering og rehabilitering inkludert helse- og omsorgstjenester til barn og unge med nedsatt funksjonsevne), flykntingstjeneste, fysioterapi, BPA, rus - og psykisk helsearbeid. Eksempel på statlige velferdstjenester som retter seg mot spesifikke sårbare barn og unge er familieverninstitusjoner, Statens Barnehus, Bufetat, barneverninstitusjoner, omsorgssentre. Spesialisthelsetjenester er

Barne- og ungdomspsykiatrispoliklinikk (BUP), habiliteringstjenesten for barn og unge (HABU), helsetjenestetilbudet for barn og unge. Det er også en rekke non-profit tjenester som har tjenester rettet mot sårbare barn og familier som eks. Kirkens Bymisjon, Røde Kors, Caritas og Redd Barna. Private aktører tilbyr dessuten tjenester på oppdrag fra både kommunalt og statlig nivå innenfor ulike deler av velferdstjenestene.»

1.4 Nøkkelfunn fra kunnskapsgjennomgang 1.0

I arbeidet med denne kunnskapsgjennomgangen tar vi med oss tendenser som vi fant i kunnskapsgjennomgang 1.0. Disse funnene er utgangspunktet for den oppdaterte kunnskapsgjennomgangen. Under går vi gjennom hovedtrekkene fra kunnskapsgjennomgang 1.0.

1.4.1 Kunnskapsgjennomgang 1.0 om utsatte barn og familiers livssituasjon

Kunnskapsgjennomgang 1.0 bestod av både norsk/ nordisk samt annen internasjonal litteratur med mulig overførbarhet til norske forhold (dette gjorde at vi primært inkluderte studier om livssituasjonen til sårbare barn og unge, men ikke studier om tjenestetilbudet). Hovedtyngden av de inkluderte publikasjonene indikerte at situasjonen hadde forverret seg som følge av pandemien, selv om det i noen av studiene også rapporteres om at et mindretall av barna fikk en forbedret situasjon.

I de fleste studiene var det dokumentert en forverring som følge av nedstenging, sosial isolasjon og karantene for sårbare grupper barn og familier. Pandemien medfører en kumulativ effekt på allerede belastende forhold i deres livssituasjon. Det innebærer at barn, unge og familier som har eller tidligere har hatt vanskelige oppvekstvilkår, ble hardest rammet.

Funnene pekte også på at noen av studiene viste at pandemien har hatt sosiale og økonomiske konsekvenser for nye grupper barn og unge som ikke tidligere hadde en særlig sårbarhet. Dette henger sammen med at flere familier har kommet i en utsatt situasjon som følge av sosioøkonomiske forhold knyttet til arbeidsledighet og tap av inntekt, som igjen medfører stress, uhelse og som kan innvirke negativt på familiefunksjonalitet. Når det gjelder mildere smitteverntiltak, hadde få av studiene samlet inn data med mildere smittetiltak og kunnskapsgjennomgang 1.0 kunne derfor ikke konkludere med hvordan mildere smittereduserende tiltak påvirket behovene til utsatte grupper.

Det er fortsatt begrenset med studier som dokumenterer situasjonen utover den innledende fasen av pandemien

våren 2020. Samtidig er det enkelte studier inkludert som har data utover sommer og høst 2020, og noen har data fra 2021. Datainnsamlingsperiode fremkommer i vår gjennomgang av litteraturen (se tabell 2.1 og 2.2). I kunnskapsgjennomgang 1.0 forelå få norske/nordiske studier om sårbare gruppers behov og problemer som følge av pandemien. Gjennomgangen av den internasjonale litteraturen viste tette sammenhenger mellom forverrede økonomiske forhold (som arbeidsledighet, tap av inntekt som følge av pandemien), stress hos foreldre og psykisk uhelse hos allerede utsatte barn og foreldre. Vi påpekte at det er usikkert i hvor stor grad disse sammenhengene gjør seg gjeldende her til lands. I denne oppdaterte kunnskapsgjennomgangen får vi belyst dette grundigere.

1.4.2 Kunnskapsgjennomgang 1.0 om velferdstjenestenes fungering

De norske studiene som forelå om enkelte velferdstjenester, viste at de mest inngripende tiltakene knyttet til nedstengingsfasen hadde innvirkning på driften av ulike velferdstjenester, selv om akutte funksjoner ble opprettholdt.

På tidspunktet for kunnskapsgjennomgang 1.0 forelå det ikke forskningsbasert kunnskap på flere tjenesteområder. En sentral utfordring fremover var knyttet til hvordan velferdstjenestene kan imøtekomme opphopning av belastninger for de som allerede var i en utsatt situasjon før pandemien, og hvordan velferdstjenestene kan fange opp behovene til nye grupper som har fått en vanskelig livssituasjon. Dette i en situasjon hvor også tjenestene selv erfarer økt belastning.

Vi anbefalte et proaktivt velferdstjenestefokus på problemområdene som kunnskapsgjennomgang 1.0 identifiserte; økonomiske, levekårsrelaterte og psykososiale forhold i barn og familiers liv. I den oppdaterte kunnskapsgjennomgangen har vi sett på dokumentasjon i forhold til dette.

1.5 Rapportens oppbygging

Etter dette første kapitlet, vil vi i rapportens kapittel 2 gjøre rede for vår metodiske tilnærming. Her drøftes også begrensinger ved studien samt at det gis en oversikt over inkluderte publikasjoner i denne studien. I kapittel 3 vil vi ha fokus på hvordan pandemien har innvirket på livssituasjonen til utsatte barn og unge. To problemstillinger er analysert med bakgrunn i gjennomgangen av de inkluderte publikasjonene: 1) har behovene til utsatte barn og unge/familier endret seg som følge av pandemien, og 2) har gruppen utsatte barn og familier vokst.

I kapittel 4 er vi opptatt av å sette søkelys på hvordan ulike velferdstjenester rettet mot utsatte barn og unge har fungert under pandemien. I kapittel 5 – som er rapportens siste kapittel – oppsummerer vi på bakgrunn av alle inkluderte publikasjoner hvilke konsekvenser pandemien har hatt så langt for utsatte barn og unge.

2

Kapittel 2 Metode

Denne kunnskapsgjennomgangen repliserer litteraturstudien i Skrove mfl. (2021), men er spisset mot en norsk kontekst, og enkelte andre nordiske studier er inkludert. Vi har brukt samme fremgangsmåte som i kunnskapsgjennomgang 1.0, et tre-trinns søkedesign: 1) semisystematiske søk, 2) systematisk bruk av søkestrenger og 3) håndsøk. I steg 1 ble relevante publikasjoner identifisert på bakgrunn av tittel, sammendrag og nøkkelord, mens det i steg 2 foregikk en grundigere gjennomlesning med hensyn til spesifikke inklusjons- og eksklusjonskriterier.

2.1 Identifisering av søkeord og søkeordkategorier

I kunnskapsgjennomgang 1.0 identifiserte vi totalt 77 søkeord med utgangspunkt i oppdragsteksten fra Koronakommisjonen. Deretter supplerte vi med andre relevante ord, som relaterte tematisk til ordene fra oppdragsteksten, og vi arbeidet frem en liste med 216 søkeord. Søkeordene ble fordelt på fem kategorier:

1. Overordnet søk med søkeord relatert til covid-19 og mangelfulle tjenester og tjenestetilbud.
2. Overordnet søk med søkeord relatert til covid-19 og sårbare barn og familier.
3. Overordnet søk med søkeord relatert til sårbare barn og familier, i tillegg til mangelfulle tjenester og tjenestetilbud.
4. Overordnet søk med søkeord relatert til covid-19, sårbare barn og familier, i tillegg til mangelfulle tjenester og tjenestetilbud.
5. Spesifikke søk med søkeord relatert til covid-19, og tjenester og tjenestetilbud til ulike typer sårbare barn og familier.

Vi eksperimenterte med ulike ord og søkestrenger knyttet til de ulike kategoriene, og identifiserte gjennom dette hvilke søkeord som skulle inngå i litteraturstudiens søkestrenger. I denne studien bygger vi på strengene

vi arbeidet med i kunnskapsgjennomgang 1.0, og har i noen tilfeller, grunnet en økning i informasjonsmengden i løpet av det siste året, lagt til ledd som spisser søket mot nordisk kontekst.

2.2 Semisystematiske søk

To semisystematiske søk ble utført (1-4.10.2021). Søkestrengen «(nordic OR scandinav* OR norw* OR swed* OR fin* OR denm* OR danish OR icel*) AND (covid OR corona) AND (child* OR youth* OR family* OR families* OR adolesc* OR parent* OR baby* OR babies* OR toddler*) » ble sendt til Clarivate Web of Science, Scopus samt Sociological Abstracts.

Det første leddet i strengen skiller søket fra det forrige, og ble lagt til for å begrense informasjonsmengden. For å spisse søket ytterligere, ble det gjort en tematisk avgrensning i Scopus og Web of Science der rent medisinsk indekserte publikasjoner ikke ble inkludert. Scopus og Web of Science ble språklig avgrenset til engelsk, og Sociological Abstracts til engelsk, norsk, dansk og svensk. Begrensningene innebærer en risiko for at noen publikasjoner av relevans kan ha blitt utelatt fra søket, men dette var en nødvendig avgrensning av tidshensyn. Scopus- og Sociological Abstracts ble avgrenset til tidsrommet 29.11.2020- 30.09.2021. Søket i Web of Science ga 3067 treff, Scopus 1951 treff, og Sociological Abstracts 639 treff.

For å kompensere for skjevheter grunnet tematisk avgrensning i det første søket, ble det formulert en søkestreng med søkeord rettet mot temaene barnevern, funksjonshemming og psykososiale vansker: (nordic OR scandinav* OR norw* OR swed* OR fin* OR denm* OR danish OR icel*) AND (covid OR corona OR pandemic* OR epidemic*) AND (child* OR youth OR family OR parent* OR families OR adolesc* OR babies) AND (vulnerab* OR risk OR inequity OR unequal* OR disab* OR handicap* OR violen* OR abus* OR maltreat* OR "child protection")

OR "child welfare" OR psychosoc* OR psychopath*) AND servic*. Dette søket ble ikke tematisk avgrenset, og ble sendt til Web of Science (1067 treff), CINAHL (594 treff), Sociological Abstracts (560 treff), Scopus (544 treff) og PsycINFO (442 treff). I dette søket ble det ikke gjort tematisk avgrensning, men de språklige avgrensningene var de samme som i det første søket.

Totalt 8864 publikasjoner inkludert dubletter ble identifisert i disse søkene. Bibliografiske data ble hentet fra alle databasesøkene og deretter importert til R. De bibliografiske filene ble inspisert gruppert etter hvilke databaser de var hentet fra. Filene ble behandlet i Excel og R for å gjøre informasjon om DOI og titler kompatibel på tvers av databaser. Deretter ble filene sammenslått og videre behandlet med Revtools (Westgate, 2019). Dubletter ble fjernet ved automatisk identifikasjon med utgangspunkt i DOI, og semiautomatisk identifikasjon med utgangspunkt i tittel. Totalt 5917 artikler gjenstod etter fjerning av dubletter. Deretter ble det benyttet en funksjon (`dupsBetweenGroups`³) for å identifisere og fjerne artikler som ble behandlet tilsvarende kunnskapsgjennomgang 1.0.

Etter fjerning av allerede gjennomgåtte artikler (med utgangspunkt i DOI) gjenstod 5130 artikler for screening. Artiklene ble screenet for relevans i R med Revtools (Westgate, 2019). Screeningen innebar en samtidig vurdering av tittel og sammendrag i artikler gruppert etter tematikk med utgangspunkt i tittel, sammendrag og nøkkelord (Latent Dirichlet Allokasjon (LDA)). Fordelen med denne fremgangsmåten er at man relativt raskt kan ekskludere publikasjoner. Ettersom ikke alle artikler oppgir i tittel og sammendrag hvor data kommer fra, og for å spare tid i den andre screeningen, ble rundt 600 artikler også gjennomgått i fulltekstform som del av den første screeningen.

Dette gjorde på den ene siden at antall artikler som ble sendt videre fra første screening ble lavere enn det ellers ville blitt. På den andre siden ble det inkludert noen artikler som antagelig ville blitt ekskludert i en mer stringent screeningprosess med stegvis eksklusjon basert på titler og abstracts. Til sammen ble det i de to semisystematiske søkene identifisert 77 publikasjoner, som ble sendt videre til manuell gjennomlesning. 2 av disse ble ekskludert før 2. screening da de tematisk var utenfor kriteriene. 75 artikler gjenstod dermed etter 1. screening av artikler fra forskningsdatabasene, inklusiv 4 som også fantes i andre søk. 22 av disse ble inkludert i studien ved 2. screening, inkludert 2 artikler som også var identifisert i annet søk.

2.3 Systematisk bruk av søkestrenger

På samme måte som i kunnskapsgjennomgang 1.0 (Skrove mfl., 2021, s. 16) gjennomførte vi søk basert på ulike kombinasjoner av søkeord i utvalgte søkestrenger. Det ble foretatt søk med ulike søkestrenger i to databaser, henholdsvis Idunn og Google Scholar. Søkene ble utført 04.10.2021. Deretter fulgte en manuell gjennomgang av søkene, hvor relevant litteratur ble identifisert på bakgrunn av titler, sammendrag og nøkkelord. Dette ble videre fulgt opp i steg 2, som innebar selektering av aktuell litteratur etterfulgt av gjennomgang og sortering av denne.

Et eksempel på en søkestreng brukt i databasen Google Scholar gjennomført 4. oktober 2021, som gav 1100 treff, var: ((norway OR sweden OR denmark OR finland OR iceland) AND (screening OR "early intervention" OR support OR services) AND services AND ("vulnerable children" OR "children at risk") AND ("lack of" OR unequal* OR unequal* OR "access to") AND (covid OR corona).

Søk i Idunn gav 308 treff, inkludert dubletter, og til sammen 19 inkluderte publikasjoner etter steg 1.

Søk i Google Scholar gav til sammen 3634 treff, inklusive dubletter, og ytterligere 38 inkluderte publikasjoner fra Steg 1. Totalt ble 57 publikasjoner inkludert i steg 1 fra søkene i Idunn og Google Scholar, inklusiv 5 publikasjoner som også fantes i andre søk. I steg 2 ble 15 publikasjoner, herunder 3 publikasjoner som også fantes i andre søk, inkludert i det endelige utvalget.

2.4 Grå litteratur

For å fange opp «grå» litteratur som ikke kan karakteriseres som forskning, men som allikevel kan være kilder som dokumenterer situasjonen for utsatte barn og familier under Covid-19 pandemien, sendte vi epost til alle Statsforvalterne i Norge samt til Bufdir. Vi etterspurte relevante rapporter og notater om situasjonen for utsatte barn og familier som følge av covid-19, og ba om få relevante dokumenter tilsendt i fulltekst. Det ble også foretatt håndsøk i følgende databaser: Bufdirs nettbibliotek med emnetagg Covid-19, regjeringen.no, barneombudet.no.

Til sammen 28 publikasjoner ble inkludert etter første screening, inklusiv en som fantes i annet søk. Etter andre screening ble 12 publikasjoner, inklusiv en publikasjon som også fantes i annet søk, inkludert i studien.

³ `dupsBetweenGroups`. http://www.cookbook-r.com/Manipulating_data/Comparing_data_frames/#notes

I tillegg har vi fanget opp grå litteratur gjennom å gå gjennom litteraturoversikter, gjennom oppfølgingssøk og gjennom egne nettverk. Til sammen 30 publikasjoner ble inkludert på denne måten.

2.5 Selektering av relevant litteratur

I steg 1 identifiserte vi totalt 155 relevante publikasjoner, eks. dubletter, etter selektering basert på tittel, sammendrag og nøkkelord. I steg 2 identifiserte vi 76 relevante publikasjoner etter gjennomgang av fulltekst med hensyn til inklusjons- og eksklusjonskriterier.

Fra forrige litteraturgjennomgang, har vi endret noe på seleksjonskriteriene i gjennomgangen av litteratur. Den viktigste endringen er at vi her kun har fokus på norsk og nordisk litteratur, og at publikasjoner utenfor Norden er ekskludert.

Følgende kriterier ligger til grunn for selekteringen av relevant litteratur i steg 2:

Inklusjonskriterier

- Fokus på utsatte og sårbare grupper blant barn, foreldre og familier
- Fokus på sosiale, helsemessige (avgrenset til psykososiale) og velferdsrelaterte tjenester

- Norsk og nordisk kontekst fra november 2020 til dags 1.10.2021. Publikasjoner fra før oktober 2020 som ikke ble inkludert i forrige gjennomgang er tatt med.

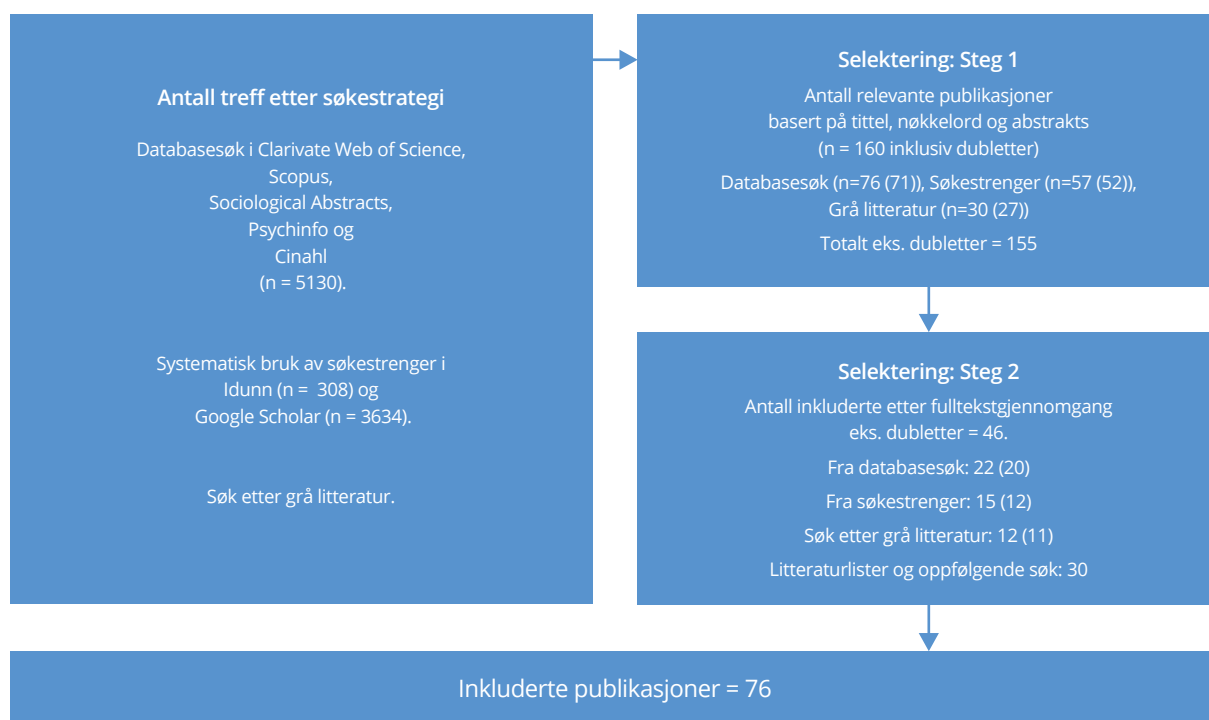
Eksklusjonskriterier

- Forskning før ca november 2020 eller forskning som ble inkludert i kunnskapsgjennomgang 1.0
- Publikasjoner som har studert befolkningen utenfor nordiske land.
- Publikasjoner med fokus på opplæring og pedagogiske tjenester som eksempelvis opplæring og spesialopplæring i skole og barnehage ekskluderes
- Publikasjoner med fokus på medisinske tjenester (spesialisthelsetjenester foruten psykososiale) ekskluderes

Figur 2.1 viser en oversikt over antall treff etter søkestrategi, selektering av relevante publikasjoner gjennom steg 1 og 2, og totalt inkluderte publikasjoner i litteraturstudien.

Av de 76 inkluderte publikasjoner i litteraturstudien, ble 35 identifisert gjennom semisystematiske og systematiske søk, inklusiv en publikasjon som også fantes i søk etter grå litteratur. Av de resterende 41 ble ytterligere 11 publikasjoner funnet i det første søket etter grå litteratur, og 30 publikasjoner ble lagt til gjennom søk i litteraturoversikter og referanselister samt hånd søk.

Figur 2.1 Flytdiagram

2.5 Kartlegging, systematisering, rapportering av kildene

På bakgrunn av litteratursøkene, sorterte vi relevant litteratur med utgangspunkt i to overordnede kategorier i tråd med rapportens problemstillinger.

1. Publikasjonen har hovedfokus på **behovene til utsatte barn, unge og familier**, og om de har endret seg som følge av pandemien, for hvilke grupper og på hvilke måter.
2. Publikasjonen har hovedfokus på **tjenestetilbudet til utsatte barn, unge og familier**, om det har endret seg som følge av pandemien, og eventuelt på hvilke måter. Publikasjonen har hovedfokus på konsekvenser som disse endringene har for tilbudet som gis til utsatte barn og unge. Publikasjonen har hovedfokus på hvordan behov (inkludert «nye» behov hos utsatte barn og unge) imøtekommes av tjenestene.

2.6 Begrensninger ved kunnskapsgjennomgangen

Det finnes trolig publikasjoner vi ikke har fanget opp gjennom søkestrategien vi har lagt til grunn. Dette gjelder særlig preprints, grå litteratur som ikke er fanget opp av tidligere litteraturgjennomganger, studier av mulig interesse som er indeksert i databasene som rent medisinsk, samt nordiskspråklig litteratur som ikke er representert i databasen Idunn. Videre har det ikke vært praktisk mulig å la flere forskere gjennomgå det samme materialet i screening-arbeidet, noe som ville gjort screeningprosessen mer robust.

Vi har inkludert et bredt spekter av litteratur. Ikke all litteraturen tilfredsstiller vitenskapelige krav. Enkelte inkluderte rapporter er ikke utarbeidet til forskningsformål, og har derfor også lavere kvalitet vitenskapelig, vurdert ut fra at det kan være manglende informasjon om datainnsamlingsprosess og utvalgsprosedyrer m.m.

Vi har ikke hatt tilstrekkelig tid til å utføre en systematisk GRADE-vurdering av publikasjonenes kvalitet (Grade Working Group, 2016), selv om vi har beskrevet metode, type data og utvalg som publikasjonen bygger på. Siden vår kunnskapsgjennomgang baserer seg på ulike typer kilder til kunnskap, også erfaringsbasert kunnskap og tilgjengelig tjenestetatistikk (ofte administrative data som ikke er utviklet til forskningsformål), er det heller ikke alt av publikasjoner som er inkludert i gjennomgangen som egner seg for GRADE-vurdering. GRADE er først og fremst en metode for evidensgradering i empiriske studier.

Enkelte empiriske studiers begrensninger er allikevel vurdert og drøftet i gjennomgangen i kapitlene 3 og 4. En del av de større vitenskapelige studiene påpeker selv begrensninger i forhold til skjevhet i utvalg, som gjør at forekomst av problemer kan ha blitt underestimert for lav SØS grupper og minoritetsgrupper/ikke-norsk språklige. I vurderingen av kunnskapsgrunlaget bør det tas et generelt hensyn til at det kan være betydelige mørketall. De mest marginaliserte gruppene har lavere deltakelse i forskningsstudier enn befolkningen for øvrig.

2.7 Oversikt over inkluderte publikasjoner

Tabell 2.1 Inkluderte publikasjoner

Forfatter	Tittel	Type publikasjon	Metode og utvalg	Tidspunkt datainnsamling
Kapittel 3				
Andreas, B. J., & Brunborg, G. S. (2021)	Self-reported mental and physical health among norwegian adolescents before and during the covid-19 pandemic	Artikkel	Spørreundersøkelse, ungdom på VGS, N2356	Høst 2020
Augusti E. M., Sætren, S. S., & Hafstad, G. S. (2021)	Violence and abuse experiences and associated risk factors during the covid-19 outbreak in a population-based sample of norwegian adolescentence and abuse experiences and associated risk factors during the covid-19 outbreak in a population-based sample of norwegian adolescent	Artikkel	Spørreundersøkelse, ungdom 13-16 år, N3545	Vår 2020
Bakken, A. (2021)	Ungdata 2021. Nasjonale resultater. NOVA Rapport 8/21	Rapport	Spørreundersøkelse, ungdom på ungdomsskole og Vgs, N800000	Uke 3-22 2021
Bjørknes, R., Sandal, G. M., Mæland, S., Haug, E., & Lehmann, S. (2021)	'We are unlikely to return to the same world, and I do not want it to destroy my future.' Young people's worries through the outbreak of the COVID-19 pandemic	Artikkel	Spørreundersøkelse, ungdom 12-19år, N1314	Uke 7 til 9 under lockdown
Bjørknes, R., Skogen, J. C., Nærde, A., Gro Mjeldheim Sandal, G. M., Haug, E., Mæland, S., Fadnes, L. T., & Lehmann, S. (2021)	Parental stress during the covid-19 pandemic: a one-year follow-up	Artikkel, ikke fagfelleverdert	Spørreundersøkelse, foreldre 1- 18 år. N = 7424	April 2020, April 2021
Bramness, J. G., Bye, E. K., Moan, I. S., & Rossow, I. (2021)	Alcohol use during the covid-19 pandemic: self-reported changes and motives for change	Artikkel	Spørreundersøkelse, voksne, N1328	Juni/juli 2020
Danner (2021)	Temaanalyse: Vold mod kvinder og børn under Corona-pandemien	Rapport	Årsstatistikk og erfaringer	2020, ikke registrert tidspunkter
Dalsrud, Endresen, M., & Johansen (2021)	Barn av rusmisbrukere. «Det hadde vært fint med en natt uten at hjertet slår så fort» – Erfaringer fra koronaåret 2020	Rapport	Årsstatistikk og erfaringer, N (samtalehenvendelser) = 2419	12.03.2020-12.03.2021
Evensen, M., Hart, R. K., Godoy, A. A., Hauge, L. J., Lund, I. O., Knudsen, A. K., ... & Reneflot, A. (2021)	Impact of the COVID-19 pandemic on mental healthcare consultations among children and adolescents in Norway: a nationwide registry study	Artikkel	Registerdata, barn og unge med psykiske vansker, N908272	Januar 2020-mai 2021
Hafstad, G.S., Sætren, S.S., Wentzel-Larsen, T., & Augusti, E.M. (2021)	Adolescents' symptoms of anxiety and depression before and during the covid-19 outbreak - a prospective population-based study of teenagers in norway	Artikkel	Longitudinelt studie, spørreundersøkelse, ungdom 13-16 år, N3572	Februar 2019, juni 2020
Helland, M. S., Lyngstad, T. H., Holt, T., Larsen, L., & Roysamb, E. (2021)	Effects of covid-19 lockdown on parental functioning in vulnerable families	Artikkel	Spørreundersøkelse, potensielt sårbare familier, N1368 og 820	12.2019-31.05.2020

Forfatter	Tittel	Type publisasjon	Metode og utvalg	Tidspunkt datainnsamling
Hirani, J. L. J., Pontoppidan, M., Wüst, M. & Rayce, S. B. (2021)	Trivsel og hverdagsliv i danske småbørnsfamilier under covid-19-nedlukningen foråret 2020	Rapport	Spørreundersøkelse, mødre: T1, N10823, T2, N9966 og fedre: T1, N5819, T2, N5736	Jan-mai 2018, jan-mai 2020
Holt, T., Helland, M. S., & Larsen, L. (2021)	Hjelpe- og velferdstjenester under covid-19-pandemiens første fase: familiers behov, udekkede behov og hjelpesøkende atferd	Artikkel	Spørreundersøkelse, N689 potensielt sårbare familier	Vår 2020
Johnson, M.S., Skjerdingsstad, N., Ebrahimi, O.V., Hoffart, A., & Johnson, S.U. (2021)	Mechanisms of parental distress during and after the first covid-19 lockdown phase: a two-wave longitudinal study	Artikkel	Spørreskjema, foreldre, T1 N268, T2 N1489	31.03-07.04. 22.06 - 16.07. 2020
Kerekes, N., Bador, K., Sfindla, A., Belaatar, M., El Mzadi, A., Jovic, V., Damjanovic, R., Erlandsson, M., Nguyen, H. T. M., Nguyen, N. T. A., Ulberg, S. F., Kuch-Cecconi, R. H., Meszaros, Z.S., Stevanovic, D., Senhaji, M., Ahlstrm, B. H., & Zouini, B. (2021)	Changes in adolescents psychosocial functioning and well-being as a consequence of long-term covid-19 restrictions	Artikkel	Selvrapportering, delvis rekruttert fra sosiale media, ungdom 15-19 år, fra fem ulike land (Sverige, Serbia, Marokko, Vietnam)	September 2020-februar 2021
Larsen, B. T. (2021)	Langsiktige konsekvenser for funksjonshemmede og kronisk syke	Rapport	Spørreskjemaundersøkelse, N764 personer har svart på alle spørsmålene, N935 personer har svart på deler av undersøkelsen.	28.november 2020 - 4. januar 2021
Larsen, L., Helland, M. S., & Holt, T. (2021)	The impact of school closure and social isolation on children in vulnerable families during covid-19: a focus on children's reactions	Artikkel	Spørreskjema, barn, N442	01.04.2020-25.05.2020
Lehmann, S., Skogen, J. C., Haug, E., Mæland, S., Fadnes, L. T., Sandal, G. M., Hysing, M., & Bjørknes, R. (2021a)	Perceived consequences and worries among youth in norway during the covid-19 pandemic lockdown	Artikkel	Spørreskjema, ungdom 12-19år, N2997	Uke 7 til 9 under nedstenging
Lehmann, S., Skogen, J. C., Haug, E., Mæland, S., Fadnes, L. T., Sandal, G. M., Hysing, M., & Bjørknes, R. (2021b).	Emerging Mental Health Problems During the COVID-19 Pandemic Among Presumably Resilient Youth? -a 9-month Follow-up	Artikkel, ikke fagfelleurdert (preprint)	Spørreskjema, ungdom 12-19 år, N	T1 = Uke 7 til 9 under nedstenging
Linnavalli, T., & Kalland, M. (2021)	Impact of covid-19 restrictions on the social-emotional wellbeing of preschool children and their families	Artikkel	Spørreundersøkelse, med tre ulike spørreskjema, familier med barn under skolealder, N20	Mai 2020
Martiny, S. E., Thorsteinsen, K., Parks-Stamm, E. J., Olsen, M., & Kvalo, M. (2021)	Children's well-being during the covid-19 pandemic: relationships with attitudes, family structure, and mothers' well-being	Artikkel	Spørreundersøkelse, mødre og barn, N87 mor/barn dyader	08.06-03.07.2020
Mietola, R. & Ahonen, K. (2021)	Lockdown fits and misfits: disabled young peoples lives under covid-19 lockdown	Artikkel	Analyse av 14 innsamlede fortellinger fra ungdom med funksjonshemming	April 2020
Mikov, P., & Endresen, M. (2021)	Barn som pårørende under pandemien: erfaringer fra samtaletilbudet BaRsnakk etter covid-19-utbruddet i Norge	Artikkel	Gjennomgang av logger på chaten BaRsnakk, ungdom og unge 13-23år, N 2419	Mars 2020-mars 2021

Forfatter	Tittel	Type publisering	Metode og utvalg	Tidspunkt datainnsamling
Mirasenteret (2020)	Sosial ulikhet i krisetider	Rapport	Gjennomgang av eget tallmateriale og erfaringer	Vår 2020
NKVTS (2020a)	Krisesentrene og covid-19 – resultat fra en kartlegging i april 2020	Rapport	Spørreundersøkelse, N46 krisesentre	April 2020
NKVTS (2020b)	Krisesentrene og covid-19 – resultat fra en kartlegging i oppmykningsfasen av pandemien	Rapport	Spørreundersøkelse, 37 krisesentre (av totalt 46)	april-juli 2020
Politidirektoratet (2021)	Strasak-rapporten 2020	Rapport	Statistikk på anmeldt kriminalitet og politiets straffesaksbehandling	Året 2020
Redd Barna (2021)	Ikke gi oss skyld! Samtaler med ungdom fra levekårsutsatte områder om hvordan det har vært å være ung under pandemien	Rapport	Spørreundersøkelse og samtaler, ungdommer 14-19 år, N22	Ikke oppgitt
Reme, B., Wörn, J., & Skirbekk, V. (2021)	Employment changes during the COVID-19-pandemic and mental health: Evidence from a longitudinal study.	Artikkel, ikke fagfelle-vurdert (preprint)	Spørreundersøkelse, foreldre til barn 11-21, N = 48636-114489	T(-3) - T0 = 1999-2018 T1-T5 = mars, april, mai, august og oktober 2020
Skjerdingsstad, N., Johnson, M. S., Johnson, S. U., Hoffart, A., & Ebrahimi O. V. (2021)	Feelings of worthlessness links depressive symptoms and parental stress: a network analysis during the covid-19 pandemic	Artikkel	Spørreundersøkelse, foreldre, N2868	31.03-07.04.2020
SSB (2021a)	Husholdninger, etter region, husholdningstype, trangboddhet, statistikkvariabel og år	Tabell	Statistikk	2020
Socialstyrelsen (2021)	Socialstyrelsen. Effekter av covid-19 på anmeldelser gällande barn till socialtjänsten	Rapport	Tjenestestatistikk	2020
Sorkkila, M. & Aunola, K. (2021)	Resilience and parental burnout among finnish parents during the covid-19 pandemic: variable and person-oriented approaches	Artikkel	Spørreundersøkelse, foreldre, N1105	22.04-13.05.2020
Specht, I. O., Rohde, J. F., Nielsen, A.-K., Larsen, S. C., & Heitmann, B. L. (2021)	Changes in emotional-behavioral functioning among pre-school children following the initial stage danish covid-19 lockdown and home confinement	Artikkel	Spørreundersøkelse, foreldre, N40	Baseline februar-mars 2020, april 2020
Thorell, L. B., Skoglund, C., de la Pena, A. G., Baeyens, D., Fuermaier, A. B. M., Groom., M. J., ... & Christiansen, H. (2021)	Parental experiences of homeschooling during the covid-19 pandemic: differences between seven european countries and between children with and without mental health conditions	Artikkel	Spørreundersøkelse, foreldre, N1436	28.04-21.06.2020
Thorisdottir, I. E., Asgeirsdottir, B. B., Kristjansson, A. L., Valdimarsdottir, H. B., Tolgyes, E. M. J., Sigfusson, J., Allegrante, J. P., Sigfusdottir, I. D., & Halldorsdottir, T. (2021)	Depressive symptoms, mental wellbeing, and substance use among adolescents before and during the covid-19 pandemic in iceland: a longitudinal, population-based study	Artikkel	Spørreundersøkelse, ungdom 13-15år: T1, N11774, T2, N 11411, T3, N9836 og ungdom 16-18år: T1, N9630, T2, N9411, T3, N7639	13-15år, T1=febr. 2016, T2=febr. 2018, T3=sept-nov. 2020. 16-18år, T1=okt. 2016, T2=okt. 2018, T3=okt.-nov. 2020

Forfatter	Tittel	Type publisering	Metode og utvalg	Tidspunkt datainnsamling
Unge funksjonshemmede og Likestillings- og diskrimineringsombudet (2020)	Konsekvenser av nasjonale tiltak mot Covid-19	Spørreundersøkelse	Spørreundersøkelse, ungdom med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom, N474	Juni og august 2020
Upadyaya, K., & Salmela-Aro, K. (2021)	Latent profiles of parental burnout during covid-19: the role of child-related perceptions	Artikkel	Spørreundersøkelse, foreldre, N1314	Høst 2020
von Soest, T., Kozák, M., Rodríguez-Cano, R., Fluit, D., García-Cortés, L., Ulseth, V., Haghish, E. F., &	A nationwide study of adolescent psychosocial well-being one year after the outbreak of the COVID-19 pandemic	Artikkel, ikke fagfelle-vurdert (preprint)	Spørreundersøkelse, ungdom 13-18år, Totalt N=227258; 2021 N86597	2014-2021
Wiss, T., & Bck-Wiklund, M. (2021)	Fathering practices in Sweden during the covid-19: experiences of syrian refugee fathers	Artikkel	11 etnografisk intervju med syriske fedre	1. intervju et år før, 2. int sept-okt. 2020
Kapittel 4				
Bossy, D. & Hervie, V. M. (2021)	Mellom idealer og praksis I varetakelse av rettighetene til barn med funksjonsnedsettelse	NOVA rapport 6/21	Kunnskapsoppsummering, et gruppeintervju med unge voksne med funksjonsnedsettelse, spørreundersøkelse med ansatte N150, 27 intervju med fagpersoner i kommuner	Oktober 2020-mai 2021
Bufdir (2021a)	Utsatte barn og unges tjenestetilbud under covid-19-pandemien. Statusrapport 11	Rapport	Spørreundersøkelse Erfaringsinnhenting Tjenestestatistikk	
Bufdir (2021b)	Utsatte barn og unges tjenestetilbud under covid-19-pandemien. Statusrapport 12	Rapport	Spørreundersøkelse Erfaringsinnhenting Tjenestestatistikk	
Bufdir (2021c)	Utsatte barn og unges tjenestetilbud under covid-19-pandemien. Statusrapport 13	Rapport	Spørreundersøkelse Erfaringsinnhenting Tjenestestatistikk	
Bufdir (2021d)	Utsatte barn og unges tjenestetilbud under covid-19-pandemien. Statusrapport 14	Rapport	Spørreundersøkelse Erfaringsinnhenting Tjenestestatistikk	
Bufdir (2021e)	Årsrapport 2020. Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll.	Rapport	Statistikk	Rapport for 2020, publisert i 2021.
Bufdir (2021h)	Konsekvenser av covid-19 på krisesentrene	Rapport	Statistikk fra krisesentrene (herunder antall barn, andel barn som flytter tilbake til voldsutøver, bistand gitt ved opphold av barn)	Jan-des 2020
Caspersen, J., Hermstad, I. H., Hybertsen, I. D., Lynnebakke, B., Vika, K. S., Smedsrud, J., Wendelborg, C., & Federici, R. A. (2021)	Koronapandemien i grunnskolen - håndtering og konsekvenser	Notat/rapport	Spørreundersøkelse, barnevernsledere, N152	Våren 2020
Danner (2021)	Temanalyse: Vold mot kvinner og barn under Corona-pandemien	Rapport	Årsstatistikk og erfaringer	2020

Forfatter	Tittel	Type publikasjon	Metode og utvalg	Tidspunkt datainnsamling
Deloitte (2021a)	Barneverntjenestene under covid-19 pandemien	Rapport	Intervju med ledere, ansatte, verneombud og tillitsvalgte innen barnevern , N23 og 4 barn fra forandringsfabrikken	November 2020-mars 2021
Deloitte (2021b)	Sosiale tjenester under covid-19 pandemien	Rapport	Intervju med ledere, ansatte, brukerrepresentanter i ulike tjenester, N ikke oppgitt	September-november 2020
Hansson, K., & Petersson, C. (2021)	Den sårbare gemenskapen: kvinnojourer under covid-19-pandemin	Artikkel	Telefonintervju, ansatte på 5 krisentre	Mars-juni 2020
Hole, H. C. B. (2020)	Hva med barna? En kvalitativ intervjustudie om det norske barnevernets arbeid under Coronaepidemien	Master-oppgave	Kvalitative intervju med 5 ansatte i barnevernstjenester	Sommer/ høst 2020
Kommunerevisjonen Oslo (2020a)	Beredskap og håndtering av koronautbruddet	Revisjon	Dokument-gjennomgang	Mars-juni 2020
Kommunerevisjonen Oslo (2020b)	Barn i sårbare livssituasjoner – barnevern og skoler	Revisjon	Dokumentgjennomgang, intervju og spørreundersøkelse	September-oktober 2020
Krane, V., Ausland, L. H., & Andvig, E. (2021)	«Kan vi hjelpe når krisa rammer?» Barnevern, smittevern og store forskjeller i tjenestene under covid-19-pandemien	Artikkel	Intervju med 36 barnevernsarbeidere	Vår 2020
Møller, M. Ø. (2021)	The dilemma between self-protection and service provision under danish covid-19 guidelines: a comparison of public servants experiences in the pandemic frontline	Artikkel	Kombinerte metoder; feltstudie og samtaler blant sårbare familier, data fra sykefravær blant ansatte i tjenester mot utsatte familier og barn for 2019 og 2020, spørreundersøkelse med ansatte N22, og seks strukturerte intervju med leder og ansatte (praktikere i felten),	De første mnd av nedstegningen
NAV (2021)	NAVs Personbrukerundersøkelse 2021: økt brukertilfredshet og tillit etter et år med pandemi	Rapport	Spørreundersøkelse, Nav brukere, N ikke oppgitt	Mai-juni 2021
Pedersen, J. (2020)	Nasjonale begrensninger og modifiserte muligheter - om Covid-19's påvirkning på barneverntjenestens arbeid med undersøkelsessaker	Master-oppgave	10 kvalitative intervju med ansatte i ulike barneverntjenester	Vår 2020
Røde kors (2021)	Kors på halsen. Årsrapport 2020	Rapport	Tallmateriale og statistikk for tjenesten Kors på halsen	Året 2020
Sky, V. (2021)	Et koronapreget år for familievern	Artikkel	Statistikk på antall saker i familievern	2020
Skrove, G., Lichtwarck, W., Moufack, M.F., Røkkum, N.A., Ulfseth, L.A. & Kojan, B.H.	Konsekvenser av covid-19 for tjenestetilbudet blant sårbare barn og unge. Kapittel 3.	Rapport	7 runder spørreundersøkelse, barnevernledere N153-230	2020
SSB (2021b)	Hovedtall for barnevernstatistikken	Tabeller	Statistikk	2020

Forfatter	Tittel	Type publisasjon	Metode og utvalg	Tidspunkt datainnsamling
SSB (2021c)	12266: Vilkår etter sosialtjenesteloven, etter region, statistikkvariabel og år.	Tabell	Statistikk	2020
SSB (2021d)	Hovedtall for familievernstatistikken	Tabeller	Statistikk	2020
Trondsen, M. V., & Manskow, U. S. (2021)	Å være terapeut i en unntakstilstand: samtalerapi på nett under koronapandemien til unge som har foreldre med rusproblemer	Artikkel	Fokusgruppeintervju med 6 avdelingsledere i tiltaket Kompasset i regi av Blå kors	Ikke oppgitt?
Tønnesen, R. (2021)	Utsatte barn og unge og koronapandemien - konsekvenser av nedstengingen i forbindelse med covid-19	Masteroppgave	Semistrukturerte intervju med 6 ansatte i ulike barneverntjenester	Januar og februar 2021
Omtalt både i kapittel 3 og 4				
Barboza, M., Marttila, A., Burström, Bo., & Kulane, A. (2021)	Covid-19 and pathways to health inequities for families in a socioeconomically disadvantaged area of Sweden qualitative analysis of home visitors' observations	Artikkel	Semistrukturerte intervju, praktikere fra hjemmebesøk, N23	2020/2021
Bergman, S., Bjørnholt, M., & Helseth, H. (2021)	Norwegian shelters for victims of domestic violence in the covid-19 pandemic - navigating the new normal	Artikkel	Spørreundersøkelse, krisesentre i Norge, N46	Vår 2020 og sommer 2020
Bufo (2021f)	Likestillingskonsekvenser av covid-19 og tiltakene mot pandemien Tema: Vold	Rapport		
Bufo (2021g)	Likestillingskonsekvenser av covid-19 og tiltakene mot pandemien. Isolasjon, helse- og omsorgstjenester, skole, utdanning, arbeid, økonomi, informasjon og deltakelse. Funksjonsnedsettelse	Rapport		
Bøhler, K. K., & Ugreninov, E. (2021)	Velferdstjenester, stønader og informasjon til familier med barn med funksjonsnedsettelse under covid-19 En kvalitativ undersøkelse	NOVA notat 4/21	8 dybdeintervju med foreldre til barn med funksjonsnedsettelse	Ikke oppgitt, men fokus på vår 2020 frem til januar 2021
Hafstad, G. S., Augusti, E-M. & Haugen, L-E. A. (2021)	Covid-19 og ungdoms opplevelse av å bo på barnevernsinstitusjon (CoBa-studien). En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12-18 år. Delrapport 2 av 3.	Rapport	Spørreskjema, ungdom bosatt på barnevernsinstitusjon, N90	Januar og februar 2021
Helsetilsynet (2021)	Barn og unge på barnevernsinstitusjon under koronapandemien – gjennomgang av 254 tilsynsrapporter «Eg er dritlei av all koronaen!»	Rapport	Dokumentstudie, 254 tilsynsrapporter	Mars-november 2020
IMDis (2021)	Tallrapportering for IMDis minoritetsrådgivere og integreringsrådgiverne sitt arbeid mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold	Rapport	Tallmateriale og statistikk, IMDis minoritetsrådgivere, 723 saker	Året 2020
Kjuul, M. V-S., Lerum, S. V., Smedbråten, B. K., Thorsager, M., & Rudi, H. M. (2021)	Pasient- og brukererfaringer med tjenester under koronapandemien	Delrapport	Intervju med tre ungdommer i alderen 16-18 år med tiltak i barnevernet	September 2020

Tabell 2.2 Inkluderte norske/nordiske publikasjoner i kunnskapsgjennomgang 1.0

Forfatter	Tittel	Type publikasjon	Metode og utvalg	Tidspunkt datainnsamling
Bakken, A., Pedersen, W., von Soest, T. & Sletten, M.A. (2020)	Osloungdom i koronatiden. En studie av ungdom under covid-19 pandemien	Rapport	Spørreskjema, Oslo ungdom, 13-19 år, N 12686	April/mai 2020
Brattbakk, I. (2020)	Trangboddhet og barnefamiliers hverdagsliv i koronaens tid	Artikkel	Spørreundersøkelse, familier med barn i barnehager i et levekårsutfordringer og utbredt trangboddhet ut fra nasjonale standarder, N=602	Vår 2020
Bufdir (2020)	Koordineringsgruppen for tjenester til sårbare barn og unge.	Rapport	Spørreundersøkelse Erfaringsinnhenting Tjenestestatistikk	Vår, sommer 2020
Bufdir (2020)	Utsatte barn og unges tjenestetilbud under covid-19-pandemien. Statusrapport 10	Rapport	Spørreundersøkelse Erfaringsinnhenting Tjenestestatistikk	Høst 2020
Hafstad, G. S. & Augusti, E.M. (2020)	Barn, ungdom og koronakrisen. En landsomfattende undersøkelse av vold, overgrep og psykisk helse blant ungdom i Norge våren 2020	Rapport	Spørreundersøkelse, ungdom 13-16 år, N 3575	Juni 2020
Helsetilsynet (2020)	Pasient- og brukererfaringer med tjenester under koronapandemien 2020	Rapport	Fokusgruppeintervju med 9 unge voksne brukere 19-28 år	September 2020
Hole, H.C.B. (2020)	"Hva med barna?" - En kvalitativ intervjustudie om det norske barnevernets arbeid under Coronaepidemien	Masteroppgave	Kvalitative intervju med 5 ansatte i barnevernstjenester	Sommer/ høst 2020
Nøkleby, H., Berg, R.C., Muller, A.E. & Ames, H.M (2020)	Konsekvenser av covid-19 på barn og unges liv og helse: en hurtigoversikt	Rapport	Litteraturstudie, 93 inkluderte publikasjoner	Litteratursøk uke 39/40 2020
Politidirektoratet (2020)	STRASAK-rapporten.	Rapport	Statistikk på anmeldt kriminalitet og politiets straffesaksbehandling	Første og andre tertial 2020
Skrove, G., Lichtwarck, W., Moufack, M.F., Røkkum, N., Ulfseth, L., Kojan, B.H. (2020)	Konsekvenser av covid-19 for tjenestetilbudet blant sårbare barn og unge, kap. 3	Rapport	Spørreundersøkelse med barnevernledere, N153-230, gjennomført 7 ganger	Mars-november 2020
Tveito, S.B. (2021)	Barnevern i krisetid. Barneverntjenestens arbeid med vold og overgrep under koronapandemiens første fase	Notat	Intervju, barnevernledere, N23	Juni/Juli 2020
Øverli, I.T. & Gundersen, T. (2020)	Familievernet under covid-19. Erfaringer og læring under nedstenging og i en ny hverdag	Notat	Intervju, kontorledere i 20 familievernkontor,	Forsommer 2020
Øverlien, C. (2020)	The COVID-19 Pandemic and Its Impact on Children in Domestic Violence Refuges.	Artikkel	Spørreundersøkelse, flyktninger, N46	April 2020

3

Kapittel 3

Konsekvenser for utsatte barn og familier

I denne delen rettes fokus mot hvordan pandemien har innvirket på livssituasjonen til sårbare barn og unge. To problemstillinger er analysert med bakgrunn i en gjennomgang av de inkluderte publikasjonene: Har behovene til utsatte barn og unge/familier endret seg som følge av pandemien, for hvilke grupper og på hvilke måter? Har gruppen utsatte barn og familier vokst? Vi har gruppert temaene i tre hovedkategorier:

1) Forhold ved barn og unges livssituasjon (barn og unge med funksjonsnedsettelse, barn og unges helse, rusbruk hos unge), 2) Familieforhold (foreldrestress og familiefunksjonalitet, rus hos voksne/omsorgspersoner, vold i nære relasjoner og annen omsorgssvikt) og 3) Sosiale forhold (sosioøkonomiske forhold, levekår og minoritetsgrupper).

Inndelingen er pragmatisk foretatt, og kategoriene er selvsagt tett innvevde i hverandre og er ofte sammensatte. For eksempel kan forhold på familie- og gruppenivå (som foreldrestress og sosial utsatthet) innvirke på det enkeltes barns opplevelse av egen helse. Enkelte publikasjoner kan ha fokus på tvers av kategoriene, og i noen tilfeller er disse publikasjonene omtalt under flere deltema. I andre studier har vi vurdert hvor hovedfokus for publikasjonen ligger, og kategorisert publikasjonen under kun et tema.

3.1 Forhold ved barn og unges livssituasjon

3.1.1 Barn og unge med funksjonsnedsettelse

En undersøkelse fra Unge Funksjonshemmede (2021) ble gjennomført i perioden 01.06.20 til 31.08.20. Undersøkelsen bestod av 62 spørsmål om hvordan koronatilstandene har påvirket ungdoms liv innenfor områdene helse, utdanning, arbeidsliv, levekår, økonomi, og fritid. Totalt 474 ungdom med funksjonsnedsettelse og kronisk

sykdom i alderen 12 – 35 år svarte på undersøkelsen. Deltakerne representerer et bredt mangfold av ulike funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer. Funnene viser at et flertall opplever forverring i sin psykiske og fysiske. Selvisolasjon har også gått hardt utover mange. 2 av 3 har vært mer redd, engstelig eller nedstemt enn vanlig. Over 2 av 3 har vært mer ensom eller alene. Nesten 1 av 6 sier de har hatt lavere inntekter under Covid-19. De viktigste årsakene er at man har blitt permittert, og at behandlingen av søknader om ytelser som AAP, uføretrygd og dagpenger har blitt forsinket. 2 av 10 sier de har fått høyere utgifter på grunn av koronatilstand. 1 av 3 sier de har fått mindre overskudd til deltakelse og engasjement i frivillige organisasjoner.

Bøhler og Uhgreninov (2021) gjennomførte åtte dybdeintervjuer med foreldre til barn med funksjonsnedsettelse. Intervjuene ga et grunnlag for å si noe om hvordan pandemien påvirket hverdagen og velferdstjenestetilbudet til familier med barn med funksjonsnedsettelse (omtales i kap 4). Fem familier med barn i aldersgruppen 8 til 11 år og tre familier med barn i aldersgruppen 13 til 15 år, og informanter inkluderer både norske familier (6) og familier med innvandrerbakgrunn (2). De fant i sin studie at familiene som hadde råd til at en av foreldrene var hjemmевærende, fortalte om mindre utfordringer enn de familiene hvor begge foreldrene sto i jobb. Den sosioøkonomiske situasjonen hang sammen med belastningen familien opplevde. Også innvandrerfamiliens situasjon ble vanskeligere enn tidligere grunnet begrensede språkkunnskaper og mindre kjennskap til den norske velferdsstaten og egne rettigheter.

I en kvalitativ studie analyserer Mietola og Ahonen (2021) 14 bidrag til en «koronakonkurranse» i Finland, arrangert av den finske støtteforeningen for barn og unge med funksjonsnedsettelse. Forskerne spør hvordan unge mennesker beskriver sin erfaring med nedstenging.

Analysen fokuserer, på den ene siden, på hegemoniske fortellinger om nedstenging og subjektposisjoner konstruert ved hjelp av disse, og, på den andre siden, beskrivelser av funksjonsnedsettelse. Forskerne finner variasjon i fortellingene om å (ikke) passe inn. I et flertall av tekstene som ble analysert presenteres ikke nedstenging som noe som leder til endring i selvpåfatning eller opplevelse av funksjonsnedsettelse. Noen fortellinger synliggjør at nedstenging har gjort funksjonsnedsettelseserfaring mindre påtagelig i eget liv. For noen har imidlertid nedstenging økt opplevelsen av ikke å passe inn, og forsterket opplevelsen av funksjonsnedsettelse.

I statusrapport nr. 13 (Bufdir, 2021c) ble det hentet inn innspill fra barn gjennom direkte intervjuer utført av hjelpeorganisasjoner. Dette inkluderer flere grupper utsatte barn, og blant annet innspill fra barn med funksjonsnedsettelse. Flere barn og unge med funksjonsnedsettelse forteller om tap av undervisning i kortere eller lengre perioder av pandemien, og at foreldrene har fått mer ansvar og arbeid knyttet til oppfølging av barna. De fleste ungdommene forteller at dette var særlig utfordrende i begynnelsen av pandemien. For barn og unge med funksjonsnedsettelse og deres søsken, tyder innspillene på at dette er en gruppe som har vært særlig bekymret for selv å bli smittet eller å bringe smitte videre. Flere forteller at de i tillegg til nasjonale og lokale nedstengninger selv har valgt å isolere seg under hele eller deler av pandemien av frykt for å bli smittet eller å smitte andre. Disse har følgelig også opplevd store begrensninger i deltakelse på skole, i fritidsaktiviteter og på sosiale arenaer med venner. Av de mest alvorlige innspillene er historier om barn og unge som forteller at de har vært isolerte siden 12. mars 2020 og ikke har kunnet være sammen med andre utenom husstanden. Savn etter venner, familie, fritidsaktiviteter og ensomhet blant unge med funksjonsnedsettelse og deres søsken knyttes til reduksjon i tjenester, skoletilbud og frykt for smitte. I noen historier er utfordringene en kombinasjon av dette, ved at foreldre eller barn har takket nei til tjenester i frykt for smitte. Selv om hovedvekten av historiene dreier seg om tap av tjenester og utfordringer knyttet til dette, er det også noen som nevner at pandemien i perioder har hatt positive konsekvenser for tjenestetilbudet. I en av historiene kommer det fram at assistentene har vært mindre syke, og at barnet derfor i noen perioder har fått mer oppfølging enn før pandemien. Tap av tilbud, tjenester og rettigheter på flere områder synes for noen å forsterke en allerede eksisterende følelse av utenforskap.

3.1.2 Barn og unges helse

Selvrapporterte studier – barn og unges eget perspektiv

Thorisdottir mfl. (2021) undersøkte effekten av pandemien på islandske ungdommer om deres mentale helse og rusmiddelbruk. Totalt 59701 svar ble inkludert, med svarandel mellom 63% og 86%. Økning i depressive symptomer³ og redusert mentalt velbefinnende (wellbeing)⁴ ble observert for alle aldersgrupper under pandemien (høst 2020) sammenlignet med tilsvarende aldersgrupper før pandemien. Utallene var signifikant verre for jenter sammenlignet med gutter⁵. Forskerne konkluderer at pandemien trolig har påvirket ungdommers mentale helse negativt.

Evensen mfl. (2021, preprint versjon) har undersøkt omfanget av konsultasjoner i kommunale og spesialisthelsetjenester rettet mot barn og unge (6-18 år) med psykiske vansker. Data til denne studien ble samlet inn mellom januar 2020 og mai 2021, og ble sammenlignet med data fra 2017-2019. I studien fant forskerne en økning i antallet konsultasjoner i førstelinjetjenesten (kommunens helsetjenester), men de fant ikke en økning i spesialisthelsetjenesten. Studien var på tidspunktet for gjennomgangen ikke fagfellevurdert.

Von Soest mfl. (2021, preprint versjon) har gjennomført landsdekkende undersøkelser i perioden 2014-2021 (N = 227 258; 13-18 år). Studiens problemstillinger er: Hva er de psykososiale konsekvensene av pandemien? Blir vanskeligstilte ungdommer uforholdsmessig berørt av pandemien? Varierer pandemiske effekter med geografiske variasjoner i infeksjonsrater og restriksjoner? Resultatene viser høyere depressive symptomer og lavere optimisme blant ungdom under pandemien enn før pandemien. Ungdommens opplevelser av sosiale relasjoner holdt seg stabile. Pandemiens virkninger varierte lite med kommunenes smittefrekvens og restriksjoner.

Bjørknes, Sandal, Mæland, Haug og Lehmann (2021) analyserer kvalitative svar fra ungdommer (12-19) år tematisk (Systematic Text Condensation) fra en større spørreundersøkelse i Bergen utført den 7 til 9 uken av pandemien i Norge (N = 1314). 7512 ungdommer ble invitert, 2997 (40%) fullførte surveyen, og 1314 ungdommer svarte på de åpne spørsmålene. Studien undersøker ungdommens pandemirelaterte bekymringer. Forskerne fant tre hovedtemaer i materialet. 1. 'That my mom dies, then I am left all alone': worries related to COVID-19 virus infection; 2. 'To me,

³ beta 0.57, 95% CI 0.53 til 0.60

⁴ beta -0.46, 95% CI -0.49 til -0.42

⁵ henholdsvis beta 4.16, 95% CI 4.05 to 4.28, and beta -1.13, 95% CI -1.23 to -1.03

this is lost youth': worries about the consequences of measures for the present life and near future; og 3. 'I will face a very difficult life in the future'. Unge mennesker bekymret seg for at tiltakene skulle ha stor innvirkning på deres liv og syn på livet.

Andreas og Brunborg (2021) sendte oktober-desember 2020 en elektronisk spørreundersøkelse til 2356 ungdommer, administrert via VGS-skoler, som del av en langsgående undersøkelse. Spørsmål som stilles i artikkelen er hvorvidt det er forskjeller i selvrapporterte symptomer på depresjon, vennskap, fysisk helse og deltakelse i organisert sport sammenlignet med før pandemien, og sammenlignet mellom ungdommer med høyere (17.3% av kohorten) og lavere grad av opplevd pandemirelatert angst. Allment har ungdommene som startet videregående høsten 2020 ikke negative forskjeller på indikatorer for fysisk og mental helse eller vennskap. I undergruppen som opplevde høyere grad av pandemirelatert angst var imidlertid symptomer på depresjon og fysisk uhelse mer vanlig sammenlignet med lav-angst og pre-covid kohortene.

Hafstad, Sætren, Wentzel-Larsen og Augusti (2021b) undersøkte forekomst av symptomer på depresjon hos 3572 ungdommer i alderen 13-16 år (HSCL-10), i spørreundersøkelse utført februar 2019 og juni 2020. Det ble observert en signifikant økning i andelen ungdommer med depressive og angstsymptomer over klinisk nivå, denne økningen er imidlertid drevet av økning i alder i kohort på T2 (juni) sammenlignet med T1 (februar). Analyse av prediktorer for symptomendring, analysert med lineære mixed-effect modeller, viser, kontrollert for alder, at kjønn, å ha allerede eksisterende mentale helseproblemer, og å bo i eneforsørgerfamilie, predikerer høyere nivåer av angst og depressive symptomer på T2 ($p < .001$). Forfatterne kan ikke konkludere med generell økning i problemer, gitt aldersforskjeller mellom kohorter på T1 og T2, og noterer at symptomnivåer var ulikt fordelt både før og under pandemien (juni 2020), hvilket indikerer at helseforskjeller mellom grupper vedvarer under pandemier.

Kerekes med medarbeidere (2021) studerte selvrapporteringer av hvordan pandemien har påvirket ungdommers atferd, relasjoner, følelser og 'victimization'. Data er samlet inn fra september 2020 til februar 2021 via rekruttering på sosiale media og er hentet fra 5 land (Sverige, USA, Serbia, Marokko og Vietnam). Data presenteres for det meste aggregert, men det kommer frem at de svenske ungdommene i utvalget i mindre grad enn de andre ungdommene opplever at pandemien har påvirket de.

Lehmann, Skogen, Haug, Mæland, Fadnes, Sandal, Hysing og Bjørknes (2021) undersøkte opplevde konsekvenser for hverdagsliv, læring, familierelasjoner, søvnavanser

samt bekymring for smitte, venner og framtid av covid-pandemien for ungdommer i Bergen i alderen 12-19 år. Data ble samlet inn den 7 til 9 uken av den norske delvise nedstengingen av samfunnet våren 2020. 2997 (40%) ungdommer deltok. Gjennomsnittsalderen på deltakerene var 17 år. 19% hadde problemer med å sovne/sove, 12% hadde flere mareritt enn før. 7% var bekymret for å bli smittet, mens 53% var bekymret for å smitte familiemedlemmer. 19% var bekymret for at utbruddet ville føre til en vanskeligere fremtid, og 32% var bekymret for at venner hadde det vanskelig hjemme. Over 60% rapporterte at hverdagslivet ble bedre.

Bakken (2021) har analysert Ungdata som fokuserer på ungdommers livssituasjon under pandemien. Data er samlet inn ukene 3-22, 2021. Ifølge Bakken er hovedbildet er at de fleste unge har hatt det godt, også under pandemien. Samtidig er det en mindre gruppe ungdommer som rapporterer at de har det verre enn før. 81% svarte de var tilfredse med livet sitt. Tilsvarende andel var 85% rett før pandemien. På spørsmål om ungdommene har følt seg glade, engasjerte og optimistiske, og på spørsmål om fysiske eller psykiske plager har svarene endret seg i negativ retning med mellom 3 og 6 prosentpoeng.

Hafstad, Augusti & Aronsen Haugen (2021) har undersøkt situasjonen for ungdom (N90, tilsvarende responsrate på 12%) bosatt på barnevernsinstitusjon (CoBa-studien, delrapport 2 av 3) under pandemien. Undersøkelsen indikerer at de fleste i utvalget har følt seg trygge og hatt tillit til de voksne på institusjonen. De opplever muligheter for medvirkning og å bli invitert med på samarbeid knyttet til sin egen livssituasjon. Samtidig førte koronapandemien med seg mindre grad av kontakt med familie og andre nærstående, redusert kontakt med barnevernstjenesten, opplevelser av ensomhet og frykt og bekymringer rundt pandemien som overgikk det ungdom som ikke bor på barnevernsinstitusjon har fortalt om i en annen undersøkelse (Hafstad og Augusti, 2020). Begrensninger ved undersøkelsen er knyttet til lite utvalg og at det er sannsynlig at ungdommene som hadde det vanskeligst ikke ble med på undersøkelsen. En evt. skjevhet knyttet til dette vil sannsynlig innebære en underestimert av vanskene ungdommene har opplevd.

Lehmann, Skogen, Sandal, Haug og Bjørknes (2021) finner at symptomer på mental uhelse økte fra slutten av april/mai 2020 til desember/januar 2020/21 blant ungdommer i Bergen. Økningen ser ut til å være drevet av emosjonelle vansker, og vansker i forhold til jevnaldrende. Indikatorer for artferdsvansker og oppmerksomhetsproblemer var stabile i den samme perioden. Økningen var større blant ungdommer som svarte at de var ensom sjelden eller mindre, sammenlignet med ungdommer som rapporterte at de var ensom ganske ofte eller mer, men nivået til den første gruppen var lavere ved begge tidspunkt.

De som rapporterte at de var ensomme ganske ofte eller mer ved første undersøkelse hadde ingen økning i depressive symptomer. På lignende vis var det en økning for ungdommer som rapporterte at situasjonen i hjemme hadde blitt bedre eller var den samme som før, men ingen endring for ungdommer som rapporterte at situasjonen hadde blitt verre som følge av pandemien. Økningen i skårer for internaliserende problemer fra april 2020 til desember/januar 2020/2021 synes dermed å være drevet av de i utgangspunktet velfungerende ungdommene.

Selvrapporterte studier – foreldres perspektiv på barn og unges helse

Specht, Rohde, Nielsen, Larsen og Heitmann (2021) gjennomførte i april 2020 (T2) en spørreundersøkelse til foreldre til 40 barn bosatt i Københavnområdet som tidligere (februar-mars 2020 (T1) hadde fylt ut en baseline-undersøkelse i forbindelse med et pågående prosjekt. Formålet var å finne ut hvorvidt nedstenging påvirket førskolebarns emosjonelle-atferdsmessige fungering ved bruk av måleinstrumentet SDQ (The Strengths and Difficulties Questionnaire). Samlet sett viste funnene at foreldre rapporterte en tendens til forverring for barnas emosjonelle og atferdsmessige fungering i perioden med nedstenging våren 2020⁶. Å delta på fritidsaktiviteter før nedstenging predikerte forverret SDQ-skåre⁷. De observerte forskjellene i barns foreldrerapporterte skårer for emosjonelle/atferdsmessige kan potensielt henge sammen med foreldrestress, og er muligens ikke generaliserbare grunnet valgt populasjon og utvalgsstørrelse.

Thorell mfl. (2021) fant i sum små forskjeller mellom henholdsvis familier der barn har mentale problemer og familier der barn ikke har det. I Sverige rapporterte familier der barn hadde mentale utfordringer både oftere at pandemien hadde hatt en negativ effekt på barn og foreldre, på den ene siden, og også oftere at pandemien hadde hatt en positiv effekt for barna, på den andre.

3.1.3 Rusbruk hos unge

Thorisdottir mfl. (2021, tidligere omtalt) fant at sigarettøyking, e-sigarett bruk, og alkoholbruk gikk ned for 15-18-åringer høsten 2020, og uten tilsvarende kjønnsulikheter som for depresjon og velbefinnende.

Bakken (2021) viser jevnt over nedgang for ulike rusmidler i 2020 sammenlignet med foregående år. I denne rapporten kontrolleres det imidlertid ikke for

trender. Von Soest mfl. (2021) finner, med utgangspunkt i det samme datamaterialet, at røyking ikke endret seg signifikant som følge av pandemien, men fortsetter forventet nedgang. Bruk av alkohol og cannabis var imidlertid lavere blant ungdommer enn hva man skulle forvente med utgangspunkt i trendene i foregående år. Her kan det være en kjønnsforskjell, dersom man legger til grunn de deskriptive analysene hos Bakken (2021). Jenter har, om man ser på andelene, en liten økning, og ungdomsskolejenter ble også oftere tilbudt cannabis enn tidligere. Nedgangen kan trolig være drevet av guttene.

3.2 Forhold i familien

3.2.1 Foreldrestress og familiefunksjonalitet

Holt, Helland og Larsen (2021) undersøkte hjelpebehovet i et utvalg potensielt utsatte familier i perioden under nedstenging våren 2020. Utvalget bestod av foreldre fra 689 familier som hadde blitt rekruttert til FamilieForSK-studien i forbindelse med at de var i kontakt med Familievernntjenesten. Familiene besvarte en spørreskjemaundersøkelse om hjelpebehov, trivsel, familie og hverdagsliv i forbindelse med covid-19 pandemien. Funnene viser at foreldrene som rapporterte om høyere nivå av psykiske vansker og mer destruktive foreldrekonflikter, også hadde mer behov for hjelp. Videre var det større sannsynlighet for at familiene med mer destruktive konflikter, mindre sosial støtte og mindre positivt samspill i familien ikke tok kontakt med hjelpeinstansene, selv om de hadde behov for disse.

Helland, Lyngstad, Holt, Larsen og Røysand (2021) undersøkte familiestress med data fra en pågående undersøkelse av potensielt sårbare familier, der 820 respondenter oppgav svar på et tidligere tidspunkt samt i perioden 12.03-31.05, mens 1368 respondenter svarte før 12.03.2020 samt på et tidligere tidspunkt. Lockdown-gruppen viste signifikant høyere nivåer av foreldrestress sammenlignet med gruppen som svarte før nedstenging, men ikke høyere nivåer av mental uhelse eller konflikter. Der foreldre ikke bodde sammen var det signifikant lavere nivåer av verbal aggresjon og konflikter som involverte barn. Allerede eksisterende økonomiske problemer og konfliktnivå, alderen på yngste barn og forelderens kjønn modererte ikke effekten av nedstenging. Forskerne konkluderer at nedstengingen våren 2020 ikke så ut til å påvirke foreldrenes fungering utover økt stressnivå.

⁶ SDQ-skårene og skårer for prososial atferd (PSB) endret seg signifikant fra T1 til T2 (SDQ-TD gjennomsnitt (SD): 6.0(3.8) og 7.9(5.2); P = .02, og PSB gjennomsnitt (SD): 8.5(1.4) og 7.9(1.5); P = .03)

⁷ Gjennomsnittlig forskjell på barn med og uten fritidsaktiviteter 3.16 ((95%CI 0.27 - 6.12); P = .03).

Johnson, Skjærdingstad, Ebrahimi, Hoffart og Johnson (2021) undersøkte forekomst av foreldrestress samt symptomer på depresjon og angst hos foreldre på to tidspunkt (T1 mars/april 2020 N = 2868; T2 juni/juli 2020 N = 1489) under den første delen av covid-pandemien i Norge. Videre undersøkte forskerne hvordan kvaliteten på relasjonen til barna, og grad av sinne mot barna, på de to tidspunktene, hang sammen med foreldrestress, depresjon og angst. Kontrollvariabler var alder, foreldrerolle, kulturell bakgrunn, samlivsstatus, utdanningsnivå, antall barn, jobbstatus og allerede eksisterende psykiatriske diagnoser. Foreldrestress, angst og depresjon ble signifikant redusert fra T1 til T2. Forskerne forstår endringene som relatert til innføring og utfasing av fysisk distansering i pandemiens første fase i Norge.

Larsen, Helland og Holt (2021) utforsket hvordan erfaring med hjemmeskole, barnevurdert familiestress og ustabilitet, skjermtid, å savne venner og bekymringer rundt viruset henger sammen med emosjonelle, somatisk/kognitive og bekymrings- reaksjoner hos barn. Data ble samlet inn ved to tidspunkter, 01.04. 2020 og 25.05.2020. 442 barn (M = 11.43 år, SD = 2.59) fra den longitudinelle FamilieForSK-studien deltok og en serie av regresjonsmodeller, kontrollert for bakgrunnsvariabler som psykologisk sårbarhet, ble beregnet. Det ble funnet signifikante sammenhenger mellom alle covid-relaterte prediktorer, unntatt skjermtid, og de tre klassene reaksjoner. Opplevd familiestress og ustabilitet hadde størst sammenheng (beta fr 0.356 til 0.555) og prediktorene forklarte mellom ca. 21% og ca. 44% av variansen i avhengige variabler. Flere assosiasjoner ble moderert av alder, og eldre barn syntes å være mer negativt påvirket enn yngre barn. Med unntak av somatiske/kognitive reaksjoner synes studien å støtte en hypotese om at mange barn emosjonelt sett hadde det bedre (målt ifærre negative emosjonelle reaksjoner) sammenlignet med før pandemien.

Linnavalli og Kalland (2021) sendte mai 2020 en survey til 82 familier som var del i en studie om sosioemosjonell utvikling i førskolealder. 20 familier svarte på surveyen. Foreldrene vurderte at barna som var hjemme var mer ensomme enn barna som forble i barnehage, og også noe dårligere foreldre-barn forhold. At barna var hjemme, var ikke på andre måter forbundet med fysisk eller mentalt velvære. De foreldrene som opplevde mer problemer i parforhold opplevde dårligere foreldre-barn-forhold og økt negativitet sammenlignet med familiene som ikke opplevde økte problemer med parforhold. Utvalget er imidlertid lite.

Skjærdingstad, Johnson, Johnson, Hoffart og Ebrahimi (2021) utforsket i starten av april 2020 sammenhenger mellom foreldres (N = 2868) stress og symptomer på depresjon. Forskerne finner at selvkritikk og følelser av

verdiløshet kan være sentrale i mekanismer som kobler stress og depresjon. Sorkkila og Aurola (2021) utforsket sammenhenger mellom finske foreldres (N = 1105, 88% mødre) resiliens, perfektjonisme og utbrenthet. Data ble samlet inn i og rundt månedsskiftet april - mai 2020. Datamaterialet ble analysert med utgangspunkt i variabel (SEM) og case-orienterte (LCA) teknikker. Resiliens predikerte utbrenthet når man kontrollerte for perfektjonisme. Foreldres alder, barnets alder hadde negativ sammenheng med utbrenthet hos foreldre, mens barnets spesielle behov og økt tid med barna hadde positiv sammenheng. Resiliente foreldre var mer sannsynlig menn, eldre, med mindre økonomiske utfordringer, og tilbrakte mindre tid med barna.

Upadyaya og Salmela-Aro (2021) analyserte svar fra 1314 foreldre (80% mødre) av 6. og 8. klassinger (ca 12 og 14 år) bosatt i Helsinki-området på en spørreundersøkelse utført høsten 2020, og utforsket foreldreutbrenthet (utmattelse i foreldrerollen, kontrast med tidligere foreldre-selv, følelser av å være lei, emosjonell distansering, målt ved en kortversjon av Parental Burnout Assessment Scale. Data ble analysert ved hjelp av Latent Profile Analysis. 85.7% ble klassifisert som lav foreldreutbrenthet, 8% som høy foreldre- utbrenthet og 6.3% som distansert. Foreldre som rapporterte at barna hadde utfordringer i form av hyperaktivitet, somatiske vansker, atferdsvansker og problemer med jevnaldrende hadde større sannsynlighet for å tilhøre høy utbrent- eller distansert profilene. Foreldre som oppgav at barna hadde gode prososiale ferdigheter og vekst-tenkemåte havnet oftere i lav utbrenthet profilen sammenlignet med den distanserte.

Hirani, Pontoppidan, Wüst, Rayce og Boe (2021) undersøkte, basert på data fra den danske SPOR-undersøkelsen, hvordan den første covid-19-nedstengingen våren 2020 påvirket trivsel og hverdagsliv i danske småbarnsfamilier, og om nedstenging påvirket familiene ulikt avheng av barnets alder og indikatorer på sårbarhet i familien. Første runde ble gjennomført fra oktober 2017 til desember 2018, og andre runde i tilsvarende måneder i 2019 og 2020. Foreldrene til 90387 barn ble invitert til å delta i første runde, og 43.5% av mødrene samt 25.6% av fedrene svarte på spørreundersøkelsen. I andre runde ble de samme foreldrene, samt foreldre til barn på 9 mnd, invitert til å delta. Analysene i rapporten er basert på besvarelsene fra foreldre til 9mnd-inger og 3-åringer og omfatter svar fra periodene januar-mai i 2018 (n=10.823 mødre og 5.819 fedre) og januar-mai 2020 (n=9.966 mødre og 5.736 fedre). I forhold til barns og foreldres trivsel peker resultatene på små forbedringer i trivsel, stress i foreldrerollen og tilfredshet med parforholdet blant mødrene, samt en tendens til forbedret trivsel hos de 3-åringer. Forfatterne finner ikke endringer for hverken fedres eller barns trivsel. For mødre finner de som følge

av nedstengingen en forbedring i trivselen, hva angår relasjonen til barnet, stress i foreldrerollen, tilfredshet i parforholdet, opplevd evne til å regulere egne følelser i forhold til barnet, generell trivsel samt risiko for stress og depresjon. Forskerne finner en lavere andel av mødre i risiko for stress eller depresjon blant mødre fra potensielt sårbare familier, men ikke blant de øvrige mødrene.

Bjørknes, Skogen, Nærde, Mjeldheim, Haug, Mæland, Fadnes, og Lehmann (2021) undersøkte kontinuitet og endring i foreldrestress og foreldrebelønning (parental rewards) fra slutten av april-mai 2020 til slutten av april-mai 2021 hos foreldre i Bergen med barn i alderen 1-18 år. Studien inkluderer ikke pre-pandemi data. Forskerne fant imidlertid ulike trender i ulike delutvalg. De fant at nivået var generelt lavt for foreldrestress ved begge tidspunkt, og det var ingen signifikant endring fra april 2020 til april 2021. Å være mann, fra 40-49 år og å ha rapportert vanskeligheter knyttet til stengte skoler og barnehager våren 2020 var assosiert med nedgang i stress fra 2020 til 2021. Det var jevnt over små forskjeller for alle underutvalg, men foreldre i alderen 18-29 år rapporterte høyest økning i stress fra første måling til andre måling. Det var nedgang i stressnivåer for gruppen som tilhørte de 20% best betalte, og også nedgang for gruppen som våren 2020 hadde blitt midlertidig permittert våren 2020. Også gruppen som hadde jobbet på hjemmekontor i pandemiens første del, hadde nedgang i stressnivåer i samme periode.

3.2.2 Rusbruk hos voksne/omsorgspersoner

Bramness, Bye, Moan og Rossow (2021) sendte juni-juli 2020 en webbasert survey til 4844 norske voksne fra et tilfeldig trukket nasjonalt panel. 1328 (27.7%) gjennomførte studien. Av disse oppgav 1200 å ha brukt alkohol det siste året. Disse ble spurt om de drakk mye mindre, mindre, omtrent like mye, mer eller mye mer alkohol etter innføring av covid-restriksjoner sammenlignet med tidligere. I fremstillingen er svarene kollapset til tre kategorier: mindre, like mye og mer. Generelt oppgav en større andel respondenter å benytte mindre alkohol sammenlignet med tidligere. En signifikant større andel (16.1%) respondenter med barn under 18 år i husholdningen oppgav å bruke mer alkohol sammenlignet med tidligere⁸. Det var ikke signifikant mellom inntektsgrupper, men respondenter med universitetsutdannelse oppgav signifikant oftere at konsumet hadde økt, sammenlignet med respondenter uten universitetsutdannelse.

Dalsrud, Endresen og Johansen (2021) undersøkte logger fra samtaler/chat med tjenesten BaRsnakk. I perioden 12. mars 2020 – 12. mars 2021 mottok BaRsnakk 2419 samtalehenvendelser. Temaene rus, hverdag, psykisk helse og vold har vært dominerende i samtaleene det første året med pandemi. Over halvparten av brukerne på BaRsnakk forteller at én eller begge foreldrene ruser seg. I den aktuelle perioden var rus et konkret samtaleemne i 58 % av samtaleene. Alkohol er det rusmiddelet det ble snakket mest om. Statistikken viser 9 % økning fra 2019, og tjenesten har et inntrykk av at rusen har påvirket manges hverdag og psykiske helse i større grad enn tidligere, særlig i starten av pandemien. Når brukerne forteller om økt drikking, kan det antyde en forverring av en allerede vanskelig situasjon.

Hirani mfl. (2021, tidligere omtalt) fant et endret alkoholforbruk for begge foreldre i retning av hyppigere men mindre intensivt forbruk. Endelig observeres en høyere andel som drikker alkohol flere ganger ukentlig, blant fedrene til barn på 9 måneder, men ikke blant fedrene til 3-åringer.

3.2.3 Vold i nære relasjoner og annen omsorgsvikt

Studier basert på selvrapporing

Augusti, Sætre og Hafstad (2021) undersøkte forekomst av vold, seksuelle overgrep og familiekonflikt under den første nedstengingen i Norge, våren 2020, gjennom en web-basert spørreundersøkelse. Undersøkelsen ble besvart (juni 2020) på skolen av 3545 ungdommer i alderen 13 til 16 år. Av disse hadde 1944 ungdommer svart på en lignende survey omtrent et år tidligere, og det var derfor til en viss grad mulig se forekomst av problemer under nedstenging i lys av tidligere forekomst. Forfatterne presenterer deskriptive data om forekomst 8.2% av ungdommene rapporterte psykisk vold under nedstengingen, 2.4% hadde opplevd fysisk mishandling og 1.4% opplevde seksuelle overgrep. Seksuelle overgrep på nett ble rapportert av 5.6%. Ungdommene rapporterte samlet ikke høyere grad av konflikter i familien sammenlignet med tidligere. De faktorene som var sterkest assosiert med fysisk vold var velstandsnivå (affluence)⁹ og risikofaktorer i familien (foreldres mentale uhelse samt foreldres rusmisbruk)¹⁰. Dette var også de faktorene som var sterkest assosiert med andre former for vold. Kontrollert for tidligere opplevelser av vold er ikke opplevd velstandsnivå en signifikant prediktor for nye opplevelser av vold. Jenter er mer utsatt for vold

⁸ OR = 1.48 CI (1.01-2.17), justert OR = 1.68 CI (1.07-2.62)

enn gutter, med unntak for fysisk vold der det ikke er signifikante forskjeller mellom kjønn. Grunnet forhold knyttet til operasjonalisering av sosioøkonomisk og demografisk bakgrunn kan det ikke trekkes sterke konklusjoner om forekomst av vold i ulike økonomiske og demografiske grupper (gruppen ungdommer med lavt velstandsnivå er svært liten i utvalget, og informasjon om landbakgrunn skiller ikke mellom ungdommer med familiebakgrunn fra høyinntektsland og lavinntektsland). Det samme datagrunnlaget ble referert i vår første delrapport til Koronakommisjonen (Hafstad og Augusti, 2020).

Bakken (2021) oppsummerer funn fra den norske Ungdata-undersøkelsen, som gikk ut til store deler av den norske ungdomspopulasjonen (ca N140 000, 8 klasse – 3. VGS) mellom uke 3 og uke 20 i 2021. Om man sammenligner andeler for hele utvalget mellom 2020 (før pandemien) og 2021 på spørsmål om opplevd vold finner man ikke forskjeller. 21% opplevde i 2020 at de ble slått, sparket, ristet hardt eller lugget av annen ungdom, mot 20% i 2021. 4% begge år opplevde å ha blitt slått med vilje av en voksen i familien. 4% begge år opplevde å ha blitt truet eller ranet av ungdom med våpen, og 3% begge år hadde sett eller hørt en voksen i familien bli slått, sparket, ristet hardt eller lugget av annen voksen i familien.

Dokumentasjon basert på tjenestestatistikk – og dokumentasjon

Dalsrud, Endresen og Johansen (2021) analyserte hva innkomne henvendelser til BarSnakk, en samtale- og chattetjeneste rettet mot barn av rusmisbrukere, omhandlet i perioden 12.mars 2020-12.mars 2021. Sammenlignet med 2019 har det ikke vært økning innkomne samtaler. De ulike prosentvise endringene for ulike beskrives som det som ligger innenfor svingninger fra år til år før pandemien. Forfatterne trekker frem endrede drikkemønstre, økt uro og mer vold. Med unntak av seksuelle overgrep, oppfattes dette mer som en kvalitativ endring enn en kvantitativ vekst; intensiteten i det brukerne har opplevd har tiltatt. 20 % av samtaletema med tydelig økning var barn og unge som opplevde at deres foresatte eller andre familiemedlem forgrep seg seksuelt på dem. I 2020 hadde BarSnakk 81 samtaler som handlet om incest mot 39 samtaler om det samme i 2019 (ibid.). Mikov og Endresen (2021) finner at for perioden 16.03.19 til 15.05.19 var incest et tema i 6 av samtaletema. I samme periode i 2020 var det et tema i 43 av samtaletema. For perioden utenom nedstenging må tallene derfor ha vært 33 for 2019, og 38 for periodene 12-15.

mars 2020 og 16.mai. 2020-12.mars 2021, dvs. en økning på ca. 15% for pandemiåret 12.mars 2020 til 12. mars 2021, dersom man ser bort fra nedstengingen.

I årsrapporten for straffesaker for 2020 (Strasak, 2021) dokumenteres en nedgang på om lag 5%⁹ i andel avhør i barnehus som gjennomføres innen fristen. Hovedårsaken som oppgis er kapasitetsproblemer (46% av overskridelsene). Statistikken i denne rapporten skiller ikke mellom barn og voksne fornærmede hva gjelder voldssaker. I 2020 ble det anmeldt 785 saker knyttet til seksuell omgang og voldtekt av barn under 14 år, en økning på 9,6 prosent (+69 saker). For lovbrudd knyttet til seksuell omgang med barn 14-16 år ble det anmeldt 436 saker i 2020, en økning på 15,3 prosent (+58 saker), og for overgrepsmateriale og pornografi ble det anmeldt 1107 saker, en økning på 15,2 prosent (+146 saker). Seksuell handling og seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd overfor barn under 16 år ble redusert med 1,2 prosent (-15 saker) og annet eller uspesifisert seksuallovbrudd ble redusert med 4,5 prosent (-85 saker). I 2020 er det til sammen anmeldt 2 453 seksuallovbrudd mot barn under 16 år, noe som er en økning på 4,8 prosent (+112 saker) i forhold til 2019 og en reduksjon på 1,3 prosent (-33 saker) i forhold til 2016. Flere årsaker kan forklare at det er forskjeller i antall anmeldelser fra et år til et annet, blant annet normalvariasjoner og hvorvidt store nettovergrepssaker blir avdekket.

Bufdir (2021f) sendte ut en undersøkelse til 30 organisasjoner på likestillingsfeltet. 20 organisasjoner besvarte undersøkelsen. Fem organisasjoner hadde opplevd en økning i henvendelser knyttet til vold i nære relasjoner (Skeiv Verden, Pro-senteret, Reform, Mira-senteret og Pasientorganisasjonen for kjønnsinkongruens). Dette er organisasjoner som jobber med grupper som før pandemien hadde lite tillit til- og/eller kjennskap til eksisterende hjelpetilbud (personer som selger sex, minoritetsnorske kvinner, skeive, menn og skeive med innvandrerbakgrunn). Norske kvinners sanitetsforening oppgir at deres lokalforeninger har hatt mange spørsmål om gjennomføring av aktiviteter som for eksempel mentorordning for voldsutsatte. Åtte av organisasjonene oppga at de ikke opplevde noen slik endring. Resten av organisasjonene besvarte ikke spørsmålet eller svarte at de ikke fikk henvendelser om vold hverken før eller under pandemien.

⁹ OR = 11.01(CI 5.32-22.84)

¹⁰ OR = 5.36 (CI 2.69-10.67)

¹¹ fra 53% til 48% for hhv 2019 og 2020

3.3 Forhold på gruppenivå som kan indikere utsatthet

3.3.1 Sosioøkonomiske forhold og levekår

Boforhold

I kunnskapsgjennomgang 1.0 inkluderte vi en studie om hvordan familier som bodde trangt ble berørt av pandemien (Brattbakk, 2020). Denne studien viste at pandemien og særlig nedstenging og hjemmeundervisning rammet barn og unge skjevt ut fra hvilke boforhold de hadde. Trangbodddhet er derfor sentralt for å si noe om hvem som er utsatt som følge av pandemien. Ifølge SSBs statistikk om trangbodddhet (SSB, 2021a) er andelen barnefamilier som bor i boliger med få kvadratmeter og får rom synkende i perioden 2015-2020. I Oslo er trenden imidlertid stigende for noen familieformer, og i byene er andelen som bor trangbodd høyere enn i landet for øvrig. Det var i 2020 registrert 4099 flerfamiliehusholdninger med barn i Oslo, og 31177 på landsbasis, og henholdsvis 55% og 29% av disse husholdningene ble klassifisert som trangbodd. Det er også klare forskjeller i andel husholdninger som bor i små boliger og få kvadratmeter (per person) mellom Oslo (og byer) og landet ellers¹²

Arbeid og inntekt

Bratsberg mfl. (2020) gjennomførte en hurtigstudie med data fra NAV og SSB fra mars 2020. De har sett på konsekvenser på arbeidstakere, permitterte og deres familier og oppsummerer at koronakrisen har rammet bredt. Alle lag av befolkningen er berørt på men det ble avdekt tydelig sosiale gradienter. Risikoen for oppsigelse eller permittering klart større for arbeidstakere med lav inntekt, lav utdanning, og lavinntekts familiebakgrunn.

Reme, Wörn og Skirbekk (2021) undersøker hvordan endring i arbeidslivstilknytning under pandemien påvirket psykisk helse. Mens studien ikke eksplisitt fokuserer på familiesituasjon er informanter rekruttert fra MoBa-studien, og respondentene var således foreldre (N = 71380) til barn (og «barn») mellom 11 og 21 år på måletidspunktene. Studien er relativt representativ for foreldre til eldre barn, gitt utvalget og inklusjonskriterier, men ikke nødvendigvis for småbarnsfamilier. Respondentene svarte på spørsmål om psykisk helse (Hopkins SCL-5), endring i jobbsituasjon,

utdanning og inntekt. Resultatene viser en økning i depressive symptomer¹³ og økningen kan ikke forklares av pre-covid trender. Økningen i depressive symptomer blant foreldre, vis a vis pre-covid skårer, avtar deretter suksessivt på de senere tre målingene. Brutt ned på endring i jobbsituasjon skårer de som oppgir å ha mistet jobben signifikant kraftigere økning i mars sammenlignet med depresjonsskåre før pandemien¹⁴. Også i april og mai 2020 skåret de som hadde mistet jobben, eller var permittert, høyere vis a vis pre-covid skårer, sammenlignet med andre grupper, både med utgangspunkt i gjennomsnitt for hele gruppen, og målt som endring innad i gruppen. Høyt utdannede mødre hadde større negativ endring i depresjonsskåre vis a vis mindre utdannede mødre ved tap av arbeid, mens det var mindre variasjon i fedrenes økning når den ble brutt ned på utdanningsnivå. For respondenter som opplevde å miste arbeid, eller permitteres, og som skåret høyt på minst en av depresjons-indikatorerne, var økonomiske bekymringer sentralt i egenoppgett forklaring på hva som plagde de. Spesifikt for fedrene (siden inntekt kun var inkludert for denne gruppen) var at særlig de høyest og lavest lønnede oppgav økonomiske bekymringer som årsak til plager.

I en tidligere omtalte studie av Hafstad mfl. (2021b), fant forskerne en sammenheng mellom signifikant lavere økning symptomer depresjon og angst ($p < .001$) og det å bo i fattige familier, eller å ha en historie med opplevd misbruk (bredt definert).

Lehmann mfl. (2021) (omtalt tidligere) fant at opplevde konsekvenser for hverdagsliv, læring, familierelasjoner, søvnmønstre samt bekymring for smitte, venner og framtid av covid-pandemien varierte mellom sosiodemografiske grupper, og jenter, eldre ungdom, ungdom fra lavere SØS familier og ungdom med migrasjonsbakgrunn fra utviklingsland så ut til å ha opplevd nedstenging som vanskeligere.

Sammenhenger mellom SØS og livssituasjonen for barn og unge

I von Soest (2021, preprint versjon) fant forskerne at jenter, yngre ungdommer og særlig ungdom med lav sosioøkonomisk bakgrunn ble skjevt berørt av pandemien når det gjelder de psykososiale konsekvenser for unge. Studien var på tidspunkt for gjennomgangen ikke fagfelleverdert.

¹² For par med barn 0-5 år (20.2% og 35.8% for hhv. landet og Oslo), enslige forsørgere med barn 0-5 år (14.5%, 29.5%), par med barn 6-17 år (11.6%, 25.3%) og enslige forsørgere med barn 6-17 år (6,4% og 15,3%) (ibid.). I Oslo bodde i 2020 21.1% av husholdningene med 1 barn, 33.4% av husholdningene med 2 barn og 59.4% av husholdningene med 3 eller flere barn i boliger med få kvadratmeter og få rom (per person). Tilsvarende andeler for hele landet var 9.2%, 15.7% og 32.8% for husholdninger med hhv. 1, 2 og 3 eller flere barn.

¹³ Et snaut standardavvik (økning (z) = 0.91) over pre-covid gjennomsnittet

¹⁴ Mars økning $z = 2.27$. Det var også økning for permitterte (z økning = 1.29), foreldre med uendret jobbsituasjon (z -økning = 0.52) og foreldre som (etter hvert) jobbet på hjemmekontor (z -økning = 0.41).

Barboza, Marttila, Burström og Kulane (2021) intervjuet 23 praktikere (barnesykepleiere og forelderådgivere) som jobbet i et hjemmebesøks-program i en forstad utenfor Stockholm med relativt høy forekomst av risikofaktorer. Gjennom 28 semistrukturerte intervju, hvorav 20 ble utført 2020/2021 under pandemien, utforsket forskerne grunner til helseulikhet mellom barn med utgangspunkt i en sosioøkonomisk forståelsesramme. Følgende veier til helseulikhet ble belyst: familier som opplever ustabilitet og usikkerhet, omsorg for barn i trange og kvalitativt dårlige boliger, begrenset tilgang til ressurser, begrenset sosial støtte, segregert lokalsamfunn. Pandemien ble observert å påvirke alle disse formene for helseulikhet. Forskerne konkluderer at helseulikhet viser viktigheten av å vurdere ulike mekanismer når man designer intervensjoner for sosioøkonomisk utsatte områder.

Martiny mfl. (2021) utførte en spørreundersøkelse blant barn i Norge knyttet til holdninger, familie og mødres situasjon. Data ble samlet inn gjennom rekruttering i 260 skoler (supplert med rekruttering via facebook) i juni 2020, hvor 87 barn og deres mødre deltok. Det ble benyttet et sammensatt måleinstrument (KIDSCREEN-10) for velbefinnende (wellbeing), hvor ti indikatorer, som relaterer fysisk velbefinnende (physical wellbeing), psykologisk velbefinnende (psychological well-being), autonomi og foreldrerelasjoner, sosial støtte og jevnaldrende, samt skolemiljø (school environment). Barna rapporterte redusert velbefinnende relativt til vanlige/forventede europeiske skårer på samme skala. Å bo i eneforsørger hjem var assosiert med lavere grad av velbefinnende. Mors velbefinnende var også positivt assosiert med barns velbefinnende, og modererte sammenhengen mellom eneforsørgerhjem og barns velbefinnende. Studien har begrensninger blant annet i form av seleksjon og utvalgsstørrelse, og funnene må tolkes med forsiktighet.

3.3.2 Minoritetsgrupper

Redd Barnas (2021) rapport «Ikke gi oss skylden» baserer seg på en spørreundersøkelse på utvalgte ungdomsskoler i Groruddalen i Oslo, og samtaler med 22 ungdommer i alderen 14-19 år, både individuelt og i grupper. Funnene viser hvordan koronapandemien og restriksjonene har skapt utfordringer i hverdagen deres, men også gitt dem nye muligheter. Ungdommene som deltok i undersøkelsen, bor i områder som er særlig utsatt for levekårsutfordringer. Ifølge rapportforfatterne synes ikke erfaringene til disse ungdommene å skille seg mye fra hva «andre ungdommer har fortalt tidligere.

Wiss og Beck-Wiklund (2021) utforsker pandemiens påvirkning på fedrepraksiser hos syriske flyktningefamilier i Sverige. Data er hentet fra et bredere forskningsprosjekt på syriske migranternes familieliv i Sverige. Funnene er basert på analyse av 11 etnografiske intervju med gifte fedre som hadde bodd i Sverige i flere år. I artikkelen fokuseres tre caser som representerer fedre med ulik utdanningsbakgrunn og ansettelseshistorikk. Felles for disse familiene var trangboddhet. Fedrene baserte seg i større grad på informasjon gitt av mennesker de var i kontakt med snarere enn politiske føringer og statlige anbefalinger. Disse funnene bekrefter ifølge forskerne at tidligere erfaring med skiftende migrasjons- og integrasjonspolitikk hadde minket deres tillit til myndighetene.

Mirasenteret (2020) opplevde en økning i antall henvendelser fra både kvinner og unge jenter med minoritetsbakgrunn som følge av pandemien, og de vurderer på bakgrunn av dette at mange kvinner i Miras kvinnenettverk har opplevd økt grad av konfliktnivå, sosial kontroll og vold i hjemmet. Mens tallmaterialet i rapporten ikke kan vektes for mye, trekker senteret frem, og illustrerer med case, plausible mulige mekanismer knyttet til økt avhengighet til partner og foreldre, som følge av mer pressede økonomiske og sosiale ressurser, og også usikkerhet i kontakt med hjelpeapparat. Enkelte av kvinnene Mirasenteret har vært i kontakt med gjennom den kvalitative undersøkelsen har uttrykt at de er bekymret for seg selv og barnas situasjon med tanke på tidligere opplevelser av vold, både psykisk og fysisk. Mirasenteret fremhever også at de har mottatt henvendelser fra unge jenter som har vært utsatt for mer intensiv negativ sosial kontroll under perioden med strenge smitteverntiltak. Et fellestrekk for disse jentene er at de opplever sin hjemmesituasjon som forverret av korona-krisen.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratets (IMDi) minoritetsrådgivere opplevde stor pågang fra utsatte barn og unge. De erfarer at pågangen har vært økende i perioder etter at skolene har vært stengte, og etter sommerferien. Minoritetsrådgivernes erfaringer, ifølge IMDi, er at smittevern er et nytt kontrollredskap ovenfor barn og unge utsatt for sosial kontroll. IMDi erfarer videre at arbeidet med bosetting av flyktninger, herunder barnefamilier og enslige mindreårige flyktninger har normalisert seg, og at kommunene har fått på plass gode rutiner som regulerer bosettingsflyten mellom utlendingsmyndighetene og kommunene og bosettingsarbeidet går relativt hurtig.

Foruten de ovennevnte studiene er det få studier som fokuserer særlig på minoritetsbarn, unge og familier. Mange studier som vi tidligere har omtalt, kontrollerer imidlertid for innvandrerbakgrunn eller har undersøkt sammenhenger mellom livssituasjon og

minoritetsbakgrunn som en del av studien. Vi omtaler disse studiene kort for å belyse hvilke sammenhenger som er dokumentert.

Lehmann mfl. (2021) fant at unge med minoritetsbakgrunn rapporterte om noe høyere forekomst av søvnrelaterte problemer. De fant også forskjeller innad i minoritetsgruppa, ungdommer med bakgrunn fra ikke-vestlige land rapporterte om mer bekymringer i livet som følge av pandemien enn andre grupper.

I forhold til stress hos foreldre, har Johnson mfl. (2021) undersøkt, forskjeller i foreldrestress under nedstenging, og etter nedstenging, og finner ikke på noe tidspunkt signifikante forskjeller mellom foreldre med norsk kulturbakgrunn og 1. generasjons innvandrere (og 2. generasjons innvandrere, men N er lav for denne gruppen ved begge tidspunkt).

I en av studiene som ble inkludert i den første kunnskaps-gjennomgangen, fremhever forskerne (NKVTS og RVTS Øst, 2020b) voldsutsatte med minoritetsbakgrunn som særlig utsatte. Bekymringen for at denne gruppen er knyttet til språklige problemer og at dette forsterker isolasjon fra de hjelpetilbudene de er i behov for.

3.4 Drøfting av kunnskapsgrunnlag utsatte barn og familiers behov

For studier som omhandler **psykisk helse**, og som fokuserer på våren/sommeren 2020, er det særlig to studier som kan si noe om økning i forekomst av psykisk uhelse blant barn og unge i Norge. Andreas og Brunborg (2021) finner ingen generell endring i symptomer på psykisk uhelse, men finner, mer utforskende, at pandemirelatert angst henger sammen med høyere problemskårer, noe som er kompatibelt med en en hypotese om at en andel kan være ekstra utsatt under pandemien. Hafstad mfl. (2021b) finner en økning i symptomer på depresjon, våren/sommeren 2020, men kan ikke konkludere ettersom en økning også kan forventes grunnet økende alder på informantene. Interessant, i vår sammenheng, er at tidligere overgrepserfaring ikke er assosiert med økte verdier for indikatorer på mental uhelse.

Ulikheter, med utgangspunkt i SØS, ser ut til å vedvare i pandemiens første fase. En tredje studie, som inkluderer to måletidspunkt samt fokuserer på perioden vår/sommer 2020, viser en økning i foreldrevurderte SDQ-skårer for førskolebarn, men heller ikke denne studien kan generaliseres grunnet utvalget (foreldre til 40 førskole barn i Københavnområdet) og mulig påvirkning av foreldrestress. Endelig finner Martiny mfl. (2020) at

barns velvære etter pandemien, basert på barnas svar, er lavere enn forventede europeiske nivåer. Dette utvalget er imidlertid heller ikke godt egnet til generalisering.

Øvrige studier basert på selvrappotering av psykisk helse, og som er inkludert i denne litteratur-gjennomgangen, gir kun indirekte indikasjoner på spørsmålet om økning i psykisk uhelse våren og sommeren 2020. Lehmann mfl. (2021) finner at 60% av ungdommene opplevde å ha fått et bedre hverdagsliv. 12% opplevde å ha flere mareritt enn før pandemien, 7% var bekymret for å bli smittet, og litt over halvparten var bekymret for å smitte familiemedlemmer. Bjørknes mfl. (2021) analyserer svar på åpent spørsmål fra den samme undersøkelsen, og trekker frem tre temaer som går igjen i en del av materialet som relaterer til at noe kan skje med foreldre, og andre nære, tap av ungdomstid og bekymring for egen framtid. Endelig er det presentert noe data fra tilbakeskuende foreldrerapporteringer i Sverige i en studie av Thorell mfl. (2020). Denne kan ikke generaliseres på grunn av utvalgsmetoden (i stor grad gjennom sosiale media), men man finner i utvalget at et mindretall opplever at barna har fått det verre. Foreldrerapportert mental uhelse hos barnet i forkant av pandemien gir både større sannsynlighet for at barnet vurderes å ha fått det verre, men også større sannsynlighet for at barnet vurderes å ha fått det bedre.

Fra høsten 2020 og videre er det særlig fire studier som kan si noe om trender i forekomst av psykisk uhelse under pandemien. Bakken (2021) og von Soest mfl. (2021) benytter data fra Ungdata-studien utført i 2021. Av disse er særlig von Soest-studien informerende for vår sammenheng, men studien er i skrivende stund ikke fagfellevurdert. Bakken (2021) finner en liten, men ikke neglisjerbar, nedgang i andelen barn som rapporterer god fysisk og psykisk helse, og også en nedgang i antall barn som rapporterer optimisme og tilfredshet. Von Soest mfl. (2021) finner tilsvarende en økt forekomst av depressive symptomer og lavere optimisme blant barn og unge. Et interessant, men tentativt, funn er at endringene ikke relaterte til kommuners smittefrekvens og varighet av tiltak (stenging av skole), med unntak av indikator for røyking, som ble bedre for hver uke med tiltak. Ungdommer med selvrappotert dårlig familieøkonomi, og lavt (barnerapportert) utdanningsnivå hos foreldre viser størst grad av negative endringer, og jenter og yngre barn har generelt større negative endringer enn gutter og eldre barn. Thoridsdottir mfl. (2021) fant også, i en større islandsk studie fra høsten 2020, en økt forekomst av depressive symptomer, da særlig hos jenter. Endelig finner Lehmann mfl. (2021) at symptomer på mental uhelse økte fra slutten av april/mai 2020 til desember/januar 2020/21 blant ungdommer i Bergen. Indikatorer for artferdsvansker og oppmerksomhetsproblemer var stabile i den samme perioden. Økningen i gjennomsnittlig

skårer for internaliserende problemer synes i dette utvalget å være drevet av ungdommene som i utgangspunktet syntes veltilpassede på indikatorer for opplevd ensomhet og hjemmesituasjon.

Noen barn og ungdommer opplevde, eller ble vurdert å ha fått det verre, etter nedstengingen våren 2020 og det kan i lys av de gjennomgåtte selvrapporterte studiene henge sammen med faktorer som pandemirelatert angst, bekymringer, genuint større belastning som følge av pandemien og mental uhelse før pandemien. Da en del barn og unge i lys av studiene også kan assosieres med positive konsekvenser av pandemien, indikerer disse studiene kan hende snarere økte forskjeller i mental helse enn økte gjennomsnittlige nivåer av mental uhelse under pandemiens første fase. I studiene som henter data fra perioden etter våren/sommeren 2020 ser det imidlertid, med utgangspunkt i flere studier, ut som kan være en økning i mentale utfordringer blant barn og unge. En preprint artikkel finner at økningen synes primært å drives av tilsynelatende velfungerende ungdommer, som, tross økning i symptomer, ved begge måletidspunkt skårer lavere enn de tilsynelatende mindre velfungerende ungdommene, mens en annen preprint artikkel finner at det er ungdommer med selvrapportert lav familieinntekt og oppgitt lavt utdanningsnivå på foreldre assosieres med økt sannsynlighet for mental uhelse. Evensen (2021) finner i en studie av henvendelser til psykologiske helsetjenester for barn og unge, en økning i antall henvendelser til kommunale tjenester, men ikke en økning i henvendelser til spesialisthelsetjenesten.

Oppsummert er det mulig at den tilsynelatende økningen på indikatorer for psykisk uhelse som observeres på populasjonsnivå i flere studier for tiden etter sommeren 2020 kan være «drevet» i stor grad av økte skårer hos i utgangspunktet mindre utsatte barn og unge. Spørsmålet blir da hvorvidt disse studiene er en god indikator på økning i det vi vil kalle utsatthet, eller om studiene bedre beskriver forhold av mer generell folkehelseinteresse, for eksempel risiko for å utvikle depresjonsplager på sikt som følge av ensomhet. Samtidig henger også familieinntekt og foreldres utdanningsnivå sammen med økningen, i det minste i Ungdata-materialet, og dette er faktorer som også henger sammen med risiko for mer alvorlig utsatthet. Alvorlig utsatthet, på den andre siden, er imidlertid tilsynelatende ikke assosiert med økning i symptomer for mental uhelse som følge av pandemien, i det minste ved måling våren/sommeren 2020.

Når det gjelder **forhold ved familielivet** har de fleste studiene som er inkluderte fokus på stress i familien, og da især stress hos foreldre. Vi har inkludert to publikasjoner som analyserer foreldres mentale helse basert på et utvalg hentet fra en større norsk

undersøkelse. Skjerdingsstad mfl. (2021) utforsket sammenhenger mellom foreldres stress og symptomer på depresjon. Forskerne finner at selvkritikk og følelser av verdiløshet kan være sentrale i mekanismer som kobler foreldrestress og foreldres depresjon. I en forlengelse av denne studien finner Johnson mfl. (2021) at foreldrestress, angst og depresjon ble signifikant redusert fra april til juni 2020. Forskerne forstår endringene som relatert til innføring og utfasing av fysisk distansering i pandemiens første fase i Norge. Studien kan ha skjevheter i utvalg grunnet rekrutteringsstrategi (facebook og annonsering i media). Sensitivitetsanalyser utført på underutvalg gir imidlertid samme resultat som utvalget, og det øker sannsynligheten for at tendensene kan generaliseres. Foreldrepopulasjonen synes dermed å ha hatt forhøyet angst, depresjon og også forhøyet foreldrestress. Det er imidlertid ikke mulig å sammenligne med situasjon før pandemien, og studien viser følgelig ikke hvor stor økningen har vært.

En undersøkelse fra Bergen (Bjørknes mfl., 2021) fant at foreldrestressnivået var generelt lavt både ved måling våren 2020 og måling våren 2021. Materialet indikerer imidlertid at det var sosiale gradienter i trender, så vel som nivåer, og særlig yngre foreldre kan se ut til å ha opplevd større grad av foreldrestress fra april 2020 til 2021. De tre refererte studiene er ikke motstridende, da målingen våren 2020 i Bjørknes m.fl. (2021) sin studie ble utført i perioden mellom første og andre måling i Skjerdingsstad sin studie. Også en studie av Reme, Wörn og Skirbekk, basert på foreldre til barn i alderen 11-21 år, fant en økning i mental uhelse etter nedstengingen 2020, etterfulgt av nedgang i symptomer ved tre påfølgende måletidspunkt.

En dansk studie av Hirani mfl. (2021) undersøker hvordan pandemien påvirket småbarnsfamilier i Danmark baseres dermed på data fra perioden før, under og etter den danske nedstengningen fra 11. mars 2020, og inkluderer tilsvarende data fra 2018. Denne studien finner generelt liten effekt av nedstengning på foreldre og barn. Fedrenes vurderinger av hverdagsliv og trivsel ble, i dette datamaterialet, stort sett ikke påvirket av covid-19-nedstengningen første del av 2020. De finner en markant negativ effekt på andelen av mødre til barn på 9 måneder, som er i arbeid, men ingen effekt på arbeidstilknytning blant mødre til 3-åringer. Mødre trives litt bedre på flere indikatorer og synes å være mindre presset som følge av nedstengningen. Sårbare mødre hadde en signifikant lavere andel med risiko for stress eller depresjon sammenlignet med forventet trend, under antagelsen at trenden 2020 ville vært den samme som i 2018 fra og med februar 2020, men uten matching/kontroll av antagelsen. Denne studien maler et noe annet bilde enn Skjerdingsstad mfl. (2021), siden Hirani mfl. (2021) ikke finner noen effekt av nedstengningen

sammenlignet med forventede trender. Studien er mer solid med tanke på utvalgsstrategi, siden den er basert på lotterisk utvalg og har også et sammenligningsgrunnlag fra før pandemien, hvilket gjør at studien tar høyde for sesongvariasjon, men analysen kan i prinsippet ikke bli mer treffsikker enn antagelsen om homogene trender i 2020 og 2018, og dette kan ikke kontrolleres. Samtidig er utvalget hos Hirani med flere småbarnsforeldre, mens de over nevnte studiene er basert på foreldre av barn opp til 18 år. Den nasjonale konteksten er også en annen.

Tre studier, basert på FamilieForsk-data (Holt mfl., 2021; Helland mfl., 2021; Larsen mfl., 2021) undersøker pandemiens innvirkning på potensielt sårbare familier. Familiene er rekruttert fra familieverntjenesten (familier som har vært til mekling i forbindelse med samlivsbrudd, familier der foreldrene har bodd fra hverandre en stund og familier der foreldrene bor sammen). Utvalget har en høy grad av målte konflikter før pandemien, og også forholdsvis høyt nivå av mental uhelse, sammenlignet med den generelle befolkningen, og gir dermed et mer presist anslag på hvordan pandemien kan tenkes å påvirke sårbare familier enn Hirani (2021). Helland mfl. (2021) finner at mental helse og foreldrekonflikter ikke ser ut til å ha økt under pandemiens første nedstenging. Det observeres en liten, men signifikant, nedgang i mental uhelse og verbal aggresjon, og en marginal nedgang i involvering av barn i konflikter. Dette gir, ifølge forskerne, støtte til synet at effekten av nedstenging ikke bare har vært negativ. Videre finner forskerne at (fraværet av) effekt av nedstenging for det meste var uavhengig av risikofaktorer som egenopplevd økonomisk belastning, og tidligere konfliktnivå i familien. Dette impliserer, ifølge forskerne, at det også i sårbare familier har pågått resiliens-prosesser under nedstengingen våren 2020. Samtidig viser studien at stressnivået i familiene har substansielt økt, og dette kan tenkes henge sammen med potensielt skadelige prosesser i familiene, og gir også grunn til å følge med på langtidskonsekvenser av pandemien.

Larsen mfl. (2021) utforsket hvordan erfaring med hjemmeskole, barnevurdert familiestress og ustabilitet, skjermtid, å savne venner og bekymringer rundt viruset henger sammen med emosjonelle, somatisk/kognitive og bekymringsreaksjoner hos barn. Opplevd familiestress og ustabilitet hadde størst sammenheng. Flere assosiasjoner ble moderert av alder, og eldre barn syntes å være mer negativt påvirket enn yngre barn. Med unntak av somatiske/kognitive reaksjoner synes studien å støtte en hypotese om at mange barn i potensielt utsatte familier emosjonelt sett hadde det bedre (målt i færre negative emosjonelle reaksjoner) sammenlignet med før pandemien. Samtidig understøtter barnas egenrapporteringer, så vidt vi kan se, den potensielt skadelige effekten av foreldrestress.

I en norskspråklig studie av Holt mfl. (2021) undersøkte forskerne hjelpebehovet til familiene. Foreldrene som rapporterte om høyere nivå av psykiske vansker og mer destruktive foreldrekonflikter hadde mer behov for hjelp. Videre var det større sannsynlighet for at familiene med mer destruktive konflikter, mindre sosial støtte og mindre positivt samspill i familien ikke tok kontakt med hjelpeinstansene, selv om de hadde behov for disse. Dette indikerer at familier som er særlig utsatt, også kan ha vært i en særlig utsatt posisjon vis a vis hjelpeapparatet, i pandemiens første fase.

To finske studier med analyser av data fra henholdsvis våren (Sorkkila og Aurola, 2021) og høsten (Upadyaya og Salmela-Aro, 2021) 2020, illustrerer at foreldres risiko for utbrenthet henger sammen med barns væremåte. Trolig fant det blant noen familier sted en intensivering av risikofaktorer.

Samlet sett gir de inkluderte studiene inntrykk av at det kan ha vært en forhøyet andel foreldre i den generelle populasjonen som opplevde stress og symptomer på mental uhelse ved pandemiens begynnelse. Forhold ved samplingmetode, samt ikke sammenlignbare baselineundersøkelser, manglende kontroller for sesongvariasjon osv. gjør imidlertid konklusjonen noe usikker. At det har vært en nedgang i symptomer fra den første nedstengingen i mars, og til sommeren 2020 virker relativt klart, og det materialet som foreligger kan tyde på at nivået på foreldrestress kan ha holdt seg lavt det første drøye året av pandemien. Det kan imidlertid tenkes å ha vært signifikante svingninger i perioden, og det kan ennå ikke konkluderes entydig. Det er heller ikke entydig hvordan nedstengningen våren 2020 har påvirket mental helse i utsatte familier, utover et forhøyet stressnivå i pandemiens begynnelse hos foreldre som har vært i kontakt med familievernkontor. Barnas egenrapportering støtter det generelle bildet fra surveyen til foreldrene i dette utvalget, og de yngre barna ser ut til å ha blitt minst påvirket. Det er verdt å merke seg at Norge muligens skiller seg fra en del andre land på dette området. I kunnskapsgjennomgang 1.0 var det flere internasjonale studier som fant forhøyet stressnivå i familien.

En eventuell økning i andel utsatte barn som følge av nedstengningens effekt på foreldre i Norge er usikker. Det virker også trolig, med utgangspunkt i studier av foreldres mentale helse og funksjonalitet, at noen barn vi a priori ville klassifisere som utsatte, eller i grenseland, fikk det bedre på kort sikt. Samtidig viser kontrollvariabler inkludert i de refererte studiene at pandemien ikke har rammet likt, og det virker klart at foreldre med relativt høy alder, høy inntekt, og da særlig fedre, kommer best ut av pandemien med tanke på foreldrestress. Utvikling på lengre sikt gir ikke den inkluderte litteraturen et tilstrekkelig grunnlag til å konkludere, men studier av

den generelle foreldrepopulasjonen kan tyde på at belastningen ikke trenger å ha vært for høy.

På enkelte av de andre områdene som vi har kartlagt i vår gjennomgang, foreligger det for få studier til å gjøre mer inngående drøftinger av de ulike studiene opp mot hverandre. Det er få studier som omhandler **barn med funksjonsnedsettelse** i en norsk kontekst, men de inkluderte viser tydelige tegn til at situasjonen er blitt vanskeligere for flere familier som har barn med funksjonsnedsettelse, og det gjelder situasjonen både for barn og foreldre. Når det gjelder forekomst av **vold og annen alvorlig omsorgssvikt**, har ikke omfanget økt, foruten at flere publikasjoner (Strasak (2021); BaRsnakk, 2021) finner en økning i henholdsvis **seksuelle overgrep mot barn**, og antall innkomne samtaler om incest. I BaRsnakks datamateriale er dette drevet av den første perioden etter nedstengingen. I forhold til **rusbruk** er de inkluderte publikasjoner få, og samtidig peker de i noe ulike retninger, og gir ikke grunnlag for å konkludere. Bakken (2021), Soest mfl (2021) og Thorisdottir mfl. (2021) finner en nedgang hos unge, men når det gjelder foreldres rusbruk er tendensene mer sprikende.

Vi har også gjennomgått studiene som er inkluderte i dette kapitlet og undersøkt utsatthet på gruppenivå, og vi har da avgrenset dette til **sosioøkonomisk utsatthet** og utsatthet som følge av **minoritetstilhørighet**. Tendensene er ganske tydelige, stort sett, på at disse gruppene utsatthet har blitt forsterket som følge av pandemien.

3.5 Oppsummering

Spørsmålene som er fokus for gjennomgangen av litteraturen i dette kapitlet, er om behovene til utsatte barn og unge/familier endret seg som følge av pandemien, for hvilke grupper, på hvilke måter - samt om omfanget av utsatte barn har vokst. Oppsummert, sitter vi med et mangelfullt bilde når det gjelder situasjonen for enkelte utsatte grupper og/eller problemområder. Hovedtyngden av forskningen så langt, er sentrert rundt psykiske helse og familiefunksjonalitet.

På enkelte andre områder er det få studier, og dette gjør at vi har tatt større forbehold i å konkludere om spørsmålet hvordan behovene for ulike utsatte grupper er blitt påvirket av pandemien. Kunnskapsgrunnlaget er fortsatt relativt tynt gitt få studier egnet til å generalisere fra, og i de få studiene som er funnet i litteratursøket har vi ikke her hatt tid til å studere instrumenteringen inngående.

4

Kapittel 4

Konsekvenser for tjenestetilbudet for utsatte barn og familier

I dette kapittelet fokuserer vi på hvordan de ulike velferdstjenestene rettet mot utsatte barn og familier har fungert under pandemien. Tre problemstillinger er styrende for gjennomgangen av litteraturen: Har tjenestetilbudet for utsatte barn og familier endret seg som følge av pandemien, og på hvilke måter? Hvilke (kortsiktige og langsiktige) konsekvenser har endringene for tilbudet som gis til barn og unge? Hvordan imøtekommes sårbare barn og unges behov av tjenestene?

Vi har kategorisert publikasjonene i seks velferdstjenesteområder: 1) Habiliteringstjenester for barn og unge, 2) Familievern, 3) Barnevern, 4) Krisesentre, 5) NAV og sosiale tjenester og 6) Andre velferdstjenester.

4.1 Habiliteringstjenester for barn og unge

Bossy og Hervie (2021) er forfatterne bak en rapport som omhandler retten til tjenester for barn med funksjonsnedsettelse før og under pandemien. Dataene belyser dette fra perspektivene til både ansatte og barn med funksjonsnedsettelse selv og deres foresatte. Datamaterialet består av en kort kunnskapsoppsamling, et gruppeintervju med unge voksne med funksjonsnedsettelse, en spørreundersøkelse blant 150 foresatte og 27 intervjuer med fagpersoner (i 27 kommuner fordelt på 13 store, 9 mellomstore og 5 små kommuner) (ikke funnet dato for datainnsamling). Funnene viser at ansatte ønsket seg en arbeidshverdag med tydeligere fokus på rammevilkårene for tjenester for barn med funksjonsnedsettelse. Dette gjaldt både i den politiske utformingen og i sammenheng med smitteverntiltak og pandemisituasjonen.

De understreket at isolasjon eller karantene kan representere brudd på menneskerettigheter for barn med funksjonsnedsettelse. Funnene fra studien viser også at pandemien har økt presset på foreldre. I tillegg til generelle smitteverntiltak som karantener og isolasjon, har tjenestene de mottok før pandemien, blitt til dels kraftig redusert under pandemien.

Bøhler og Ughreninov (2021) har studert konsekvenser nedstengingen av velferdstjenester hadde for sårbare grupper og barn med funksjonsnedsettelse. Datamaterialet består av 8 dybdeintervjuer med foreldre til barn med funksjonsnedsettelse og har særlig fokus på perioden med nedstengingen våren 2020 og utviklingen av disse frem mot januar 2021. Funnene viser at alle informantene opplevde at nedstengingen hadde dramatiske konsekvenser for velferdstjenestene og skoletilbudet barna mottok. Informantene fortalte at manglende tjenestetilbud ikke hadde blitt kompensert for. Det pekes også på utfordringene foreldrene erfarte med å koordinere et fra før sammensatt tjenesteapparat. Et flertall av informantene pekte likevel på at BPA og bruk av støttekontakt, samt støtte fra andre i familien, kunne bøte på deler av koordineringsproblemene. Alle informantene etterlyste et mer fleksibelt og proaktivt tjenesteapparat.

Bufdirs rapport (2021g) om likestillingskonsekvenser for mennesker med funksjonsnedsettelse bygger på en undersøkelse som ble sendt ut av Bufdir til FFO, SAFO, Unge funksjonshemmede, Barneombudet, LDO og NAKU. Rapporten bygger i tillegg på rapporter fra bl.a. Statens helsetilsyn, Unge funksjonshemmede og LDO, Folkehelseinstituttet og Utdanningsdirektoratet. I rapporten nevnes bekymring knyttet til tjenestetilbudet

for barn og unge med funksjonsnedsettelse, og for situasjonen for pårørende til barn, unge eller voksne barn med funksjonsnedsettelse som har behov for mange tjenester, herunder helsetjenester.

Undersøkelsen fra Unge Funksjonshemmede (2021) (se kap. 3 for omtale av metode), viser at 2 av 3 har fått redusert tilgang til helsetjenester. Mange sier særlig at de har mistet tilgang til fysioterapi, spesialisthelsetjenester, psykolog og fastlege. Hovedårsaken har vært at tjenestene har vært stengt, men også at enkelte har isolert seg selv og at smittevernet ikke har vært godt nok. 6 av 10 sier at frafall av helsetjenester har forverret deres fysiske og/eller psykiske helse. 1 av 5 sier de har opplevd å ikke få tjenester de har behov for siden. Dette inkluderer blant annet likepersonstjenester, støttekontakt, hjemmehjelp, avlastning, BPA og tolk. Flere forteller at dette har ført til at de har blitt avhengig av foreldre i stedet. Hovedvekten av respondentene i denne studien er i slutten av 20-åra, og i starten av 30-åra, men ca 20% barn inngår i datamaterialet. Studien har ikke analysert delutvalget med barn spesifikt.

4.2 Familievern

I følge Bufdir (2021d) rapport nr. 14 er familievernet i normal drift og de har siden kontorene gjenåpnet etter første smittebølge våren 2020 hatt god kapasitet. De fleste ansatte jobber helt eller delvis fra familievernkontoret, og det er lite bruk av hjemmekontor. Over halvparten av familievern tjenestene rapporterer at de i september fikk flere henvendelser enn normalt, noe som viser en nedgang fra rapporteringen i april. Samtidig rammes de av at flere enn normalt avbestiller, og ikke møter opp til time. Imidlertid viser rapporten at de fleste som ber om hjelp får hjelp innen fristen. De fleste kontorer opplever samtidig mer krevende saker enn normalt, og rapporterer at konfliktnivået nå er noe eller langt høyere. Dette er omtrent samme nivå som ved rapporteringen i april, men høyere enn i ferbruar (Bufdir, 2021c; 2021d, rapporter nr. 13 og 14).

Data fra SSB (2021d) om familievernet viser at i 2020 gikk aktiviteten i familievernet ned fra tidligere år med en reduksjon på drøyt 8 prosent i det totale antall familievern saker fra 2019. Antall nye familievern saker ble redusert med 12 % sammenlignet med året før. Gruppeveiledning/møter ble særlig påvirket, med en reduksjon på 47 % sammenlignet med året før.

4.3 Barnevern

4.3.1 Empiriske studier

Krane, Ausland og Andvik (2021) sin studie omhandler hvordan pandemien og nedstengningsfasen berørte barnevernets funksjonalitet. Studien som ble gjennomført våren 2020 består av 36 barnevernsarbeidere om deres erfaringer knyttet til sitt daglige arbeid og beslutningsprosesser under nedstengningen. Funnene viser variasjon i hvordan barnevernet ble påvirket under nedstenging. En del barnevernsarbeidere fant alternative løsninger som dels kompenserte for manglende fysisk kontakt, mens en del fortalte at de opplevde at tjenestetilbudet ble forverret under nedstengingen.

Caspersen mfl. (2021) fant at litt over halvparten av barnevernledere oppfattet at barn som hadde det vanskelig fikk det verre som følge av pandemien, kun 6% var uenig/helt uenig, og 25% oppfattet at barn som hadde behov på deres tjenester ikke fikk det tilbudet de hadde krav på under nedstengingen. Omlag 50% av barnevernlederne var helt uenig eller uenig i den siste påstanden. Datamaterialet som baserer seg på dette funnet består av en spørreundersøkelse under nedstengingen våren 2020 med 152 enhetsledere fra barnevernet i Norge.

Skrove mfl. (2021) presenterer tall fra Bufdirs undersøkelser til barnevernledere i perioden april til november 2020. Ettersom denne presentasjonen er del av vår første rapport gjengis ikke tallene her. Bufdir (2021a; 2021b; 2021c; 2021d (11-14) presenterer tall fra tilsvarende undersøkelser utført januar, februar, april og september 2021.11.25. I statusrapport nr. 14 presenteres kumulative belastninger for enkelttjenester basert på 0-1 kodinger av indikatorer for ansattes tilgjengelig på jobb, bruk av hjemmekontor, grad av fysiske møter med barn, færre eller flere bekymringsmeldinger enn normalt, samarbeid med andre tjenester i form av en figur. Figuren indikerer at færre barneverntjenester opplever belastning i disse områdene høsten 2021 sammenlignet med våren og vinteren 20/21. Bufdirs undersøkelser viser videre at andelen tjenester som rapporterte om ingen endring i antall fysiske møter med barn sank fra september (87%) til november 2020, og litt lavere ved målinger i januar, februar og april 2021 (rundt 64%), før andelen i september 2021 (88%) var den samme som i september året før. Andelen tjenester som rapporterte at ingen ansatte jobbet på hjemmekontor var 29% i mai 2020, og steg så til 65% i juni og 69% i august samme år. Deretter har andelen tjenester hvor ingen ansatte jobber på hjemmekontor sunket jevnt til april 2021, hvor andelen var 25%. I september 2021 er imidlertid andelen over 80%. Andelen tjenester som opplevde at arbeidsbelastningen var større enn normalt lå rundt 60% i januar, februar og april- undersøkelsene for 2021, men

var 40% i september undersøkelsen samme år. Andelen barneverntjenester som rapporterte om flere saker som omhandler vold enn normalt, eller flere enn året før, ligger rundt en tredjedel for månedene januar, februar og april, mens andelen er rundt en fjerdedel i september 2021.

4.3.2 Masteroppgaver

Pedersen (2020) har sett på hvilke endringer covid-19 har ført til for barneverntjenestens arbeid med undersøkelsessaker og hvordan endringene har blitt håndtert. Datamaterialet bygger på 10 dybdeintervjuer med ansatte fra 8 ulike barneverntjenester våren 2020 (april 2020 gjennomført 3 av 10=ikke nøyaktig oppgitt). Flere informanter i studien forteller at undersøkelsesarbeidet ble prioritert etter en trafikklysmode. Funn i undersøkelsen viser også at de fleste informanter har vurdert nøyere hvor opplysninger innhentes fra, og at pandemien medførte en reduksjon i omfanget av møter med barn, familier og samarbeidspartnere som grunnlag for beslutninger som ble tatt i undersøkelsesarbeidet.

Hole (2020) har fokusert på barnevernets arbeid under pandemien, med fokus på nedstengingsfasen. Datamaterialet består av telefonintervjuer med 5 ansatte i barnevernstjenester i Norge (tidsperiode antas å være sommer/høsten 2020= ikke nøyaktig oppgitt). Studien utforsket særlig barnevernets arbeid i saker med vold i hjemmet, og da hvordan pandemiltakene påvirket de ansatte kontakt med barn og familier. Funn fra studien er at de ansatte hadde mindre fysisk kontakt med barn og familier. Det var imidlertid økt telefonkontakt. Utvalgene i begge disse studiene er imidlertid små.

Tønnesen (2021) har skrevet om utsatte barn og unge og konsekvenser av nedstengingen i forbindelse med covid-19. Studien handler om hvordan ansatte i barneverntjenesten opplevde oppfølgingen av utsatte barn og unge under nedstengingen som følge av koronapandemien. Det ble gjennomført semistrukturert intervju med 6 barnevernsansatte fra forskjellige kommuner i Norge i januar og februar 2021. Oppsummerende viser funn at koronapandemien førte til endring hvordan barneverntjenesten kunne utøve sitt arbeid med barn og familier. Spesielt ble det fremhevet at ulikhet knyttet til hvordan barneverntjenesten var organisert og i hvilken grad det benyttes hjelpetiltak fra utenforstående organisasjoner, har vært en avgjørende faktor for hvorvidt barn og unge fikk hjelp under koronapandemien. Særlig ble dette tydelig under den totale nedstengingen i mars/april 2020, da utenforstående aktører som barneverntjenesten er avhengige av ikke ble rangert med samfunnskritisk funksjon.

4.3.3 Statusrapporter og tilsyn

Helsetilsynet (2021) har gjennomført en mindre undersøkelse som baserer seg på 3 individuelle intervju med unge i alderen 16–18 år. Alle ungdommene bodde i fosterhjem eller på barnevernsinstitusjon, og hadde ellers også behov for andre velferdstjenester. Intervjuene ble gjennomført i september 2020. Undersøkelsen viser at livskvaliteten til ungdommene ble redusert som følge av strenge smitteverntiltak. Undersøkelsen peker også på at det opplevdes viktig for ungdommene å opprettholde kontakt med barneverntjenesten under pandemien, men ikke alle opplevde kontakten med barnevernet som god.

Helsetilsynet (2021) har også gjort en gjennomgang av 254 tilsynsrapporter om situasjonen for barn og unge på barnevernsinstitusjon under koronapandemien. Tilsynene er gjennomført i perioden fra 1. mars til 15. november 2020. Ni ulike temaer oppsummerer funnene på tvers av tilsynsrapportene: informasjon om pandemien, opplevelse av engstelse og uro, ivaretagelse av behov for fysisk nærhet, venner og fritidsaktiviteter, skole og dagtilbud, praktisering av samvær, helsehjelp, institusjonenes bemanning og iverksatte smitteverntiltak ved institusjonene. Helsetilsynet konkluderer med at det er stort sprik i hvordan pandemien har innvirket på hjelpetjenestene rettet mot barn og unge, og det er også stor variasjon i hvordan barnevernsinstitusjonene har håndtert situasjon. For noen har pandemien i liten grad påvirket dem og deres tilbud og tjenester, for andre barn og unge har konsekvensene og belastningene vært store.

I følge Bufdirs statusrapport nr. 14 (2021d) oppsummeres det med at det kommunale barnevernet driver stort sett som normalt, men med noen utfordringer knyttet til pandemien. 4 av 10 tjenester melder om større enn normal arbeidsbelastning for de ansatte, noe som er mindre enn de forrige kartleggingene fra Bufdir (2021a; 2021b; 2021c, rapporter nr 11, 12, 13). 1 av 4 tjenester melder om flere voldssaker enn normalt og 1 av 10 tjenester melder om flere akutte saker enn normalt. Disse andelene er imidlertid lavere enn ved tidligere rapporteringer, men viser at tjenestene fortsatt opplever utfordringer. Flere tjenester opplever sommer/høst 2021 en normal mengde bekymringsmeldinger. Kapasitet til å gjøre undersøkelser i bekymringsmeldinger som ikke vurderes som akutte har gått ned siden april. I april svarte en av fem tjenester at de hadde dårligere kapasitet, mens i september svarte kun en av ti tjenester at de hadde dårligere kapasitet. I tillegg var det i september 8 prosent av barnevernstjenestene som svarte at de nå hadde bedre kapasitet enn normalt. De aller fleste barnevernstjenester har normal mengde fysiske møter med barn, og flertallet av tjenestene melder om at de ikke har endret hyppigheten av fysiske møter. Det vil si at langt færre ansatte i barneverntjenesten jobber med hjemmekontor. Det statlige barnevernet rapporteres

videre å være i full drift (op.cit.). Tall her viser imidlertid en svak økning i plasseringer fra januar-september 2021 sammenliknet samme periode i 2020. Det har vært færre institusjonsplasseringer for akutt-plasser og noe flere plasseringer utenom akutt. Det var også en svak økning i antall plasseringer i beredskapshjem i 2021 fra 2020. Smittebølgen våren 2021 medførte imidlertid et spesielt økt press på kapasiteten i beredskapshjem, til å ta imot barn og unge med uavklart smittestatus.

Deloitte (2021b) gjennomførte en revisjon av barnevernet i Bergen i perioden november 2020 til mars 2021. Formålet var å undersøke hvordan det kommunale tjenestetilbudet innen barnevern har fungert under covid-19 pandemien. Det ble gjennomført 23 intervjuer med ledere, ansatte, verneombud og tillitsvalgte innen barnevern i kommunen. 4 barn, rekruttert via Forandringsfabrikkens nettverk svarte også anonymt på spørsmål. Revisjonen finner at det ikke var utarbeidet tilstrekkelige beredskapsplaner for pandemien i enhetene. Tjenestene klarte allikevel raskt å etablere beredskapsgrupper på alle nivå i tjenestene, samt utarbeide beredskapsplaner og risikoanalyser til hjelp i arbeidet. Etterspørselen etter barneverntjenester har variert i pandemiperioden, men samlet sett har det vært en svak nedgang i antall bekymringsmeldinger som er meldt i 2020 sammenliknet med 2019 i Bergen. Det har vært en tydelig nedgang i meldinger fra blant annet skole, barnehager og skolehelsetjeneste. Antall meldinger fra private og barnevernvakten har imidlertid økt. I intervju med barneverntjenesten blir det uttrykt bekymring for at en ikke i tilstrekkelig grad får fanget opp nye barn og unge som trenger hjelp fra barneverntjenesten når mange av tjenestene til barn og unge ikke har normal drift. Flere ansatte opplyser om at bekymringsmeldingene har blitt mer alvorlige. Reduksjon i fysisk tilgjengelighet har blitt forsøkt kompensert med kontakt med barn og familier via telefon og ulike digitale løsninger. Både ansatte og barn og unge viser i undersøkelsen til at dette ikke alltid har gitt nødvendig kvalitet i oppfølgingen av barn og familier med hjelpebehov. En del avlastningstilbud har blitt redusert på grunn av frykt for smitte blant besøkshjem eller hos barnets familier, og eventuelt mangel på støttekontakter. Også noen gruppetiltak og sosiale tilbud har blitt redusert eller stengt i perioden på grunn av smitteverntiltak. Behovet for slike aktiviteter blir særlig pekt på for enslige mindreårige flyktninger, der sosiale gruppeaktiviteter er en viktig del av hverdagen.

Oslo kommune ved Kommunerevisjonen har gjennomført to revisjoner knyttet til barnevern, hvorav den første er en gjennomgang av beredskap og håndtering av koronautbruddet innenfor barnevern med fokus på hvordan viktige oppgaver i barnevernet ble ivaretatt under koronapandemien (Kommunerevisjonen

Oslo kommune, 2020a). Undersøkelsen er basert på gjennomgang av dokumenter som beredskapsplaner, situasjonsrapporter, møtereferater, prosedyrer, eventuelle interne evalueringer og undersøkelser med videre i perioden juni – august 2020. Utfordringer påpekes i forhold til gjennomføring av hjemmekontor (manglende utstyr), opprettholdelse av hjelpetiltak i hjemmet, utvikling av digitale løsninger for møter med barn og familier og tverrfaglig samarbeid. Den andre revisjonen ser mer på enkelte bydelers oppfølging av sårbare barn og unge (Kommunerevisjonen Oslo kommune, 2020b) og har et case-design. Revisjonen baserer seg på dokumenter, intervjuer og spørreundersøkelser. Undersøkelsene er i hovedsak gjennomført i perioden september-oktober 2020. Utfordringer knyttes til gjennomføring av hjemmebesøk og samtaler med barn i barneverntjenesten. I tillegg påpekes det at måten risikovurdering av barn i barneverntjenesten ble gjennomført på (bruken av trafikklysmode) har forårsaket at ikke alle utsatte barn mottok hjelp, fordi de ikke ble prioritert å følge opp.

4.3.4 Barnevernstatistikk

Tall for barnevernets virksomhet i 2020 (SSB, 2021b) viser at det har vært en mindre nedgang i alle deler av barnevernets beslutningsfaser sammenliknet med 2019. Antall meldinger i 2020 var på 56802 mot 57988 i 2019. Antall meldinger i 2020 er imidlertid nesten på linje med antall meldinger totalt i 2018 (57013). Antall undersøkelser igangsatt er også noe redusert i forhold til året før. Både tiltak i hjemmet og tiltak utenfor hjemmet har hatt en nedgang sammenliknet med 2019. Nedgangen i undersøkelser og tiltak følger imidlertid en tendens med en nedgang også i 2018 og 2019. Men det har ikke vært en tilsvarende nedgang for innkomne meldinger i årene før pandemien, der har mønsteret vært en økning årene før pandemien.

I Sverige økte innkomne meldinger til barnevernet med ca 5 % (Socialstyrelsen, 2021) mai-september i 2020 sammenliknet med samme periode i 2019. Det påpekes at det er store lokale variasjoner i innkomne meldinger, og at det også har vært endringer i type meldinger, som mer pandemirelaterte meldinger fra skole knyttet til barns fravær fra undervisning og en del meldinger fra sosialtjeneste knyttet til sosioøkonomisk utsatte barn. Det fremkommer også at det varierer mye i hvilken grad barneverntjenestene har fulgt opp utsatte barn og familier under pandemien. Det pekes særlig på utfordringer knyttet til kontakten med de yngste barna.

4.4 Krisesentre

4.4.1 Empiriske studier

Bufdirs (2021h) tallmateriale for krisesentrene viser at for 2020 at det var 2198 opphold av voksne ved krisesentrene, en nedgang fra 2471. I 2020 ble det registrert 1580 opphold av barn, mens det ble registrert 1876 opphold av barn i 2019. Nedgangen var altså litt større for barn (15.8% færre opphold) sammenlignet med voksne (11.0% færre opphold). Forskjellen i antallet opphold som er førstegangsopphold er noe mindre enn antallet nye opphold og opphold totalt, inkludert pågående opphold. Sammenlignet med 2019 var det kun små endringer i hvilke typer bistand som ble gitt ved opphold og dagsbesøk av voksne. Bistand i form av fritidsaktiviteter eller sosiale aktiviteter ble imidlertid gitt ved en mindre andel av oppholdene i 2020. Mens fritidsaktiviteter/sosiale aktiviteter i krisesenterets regi var en del av 37 % av oppholdene i 2019, gjaldt dette 26 % av oppholdene i 2020. For fritidsaktiviteter i regi av andre enn krisesenteret var andelen henholdsvis 10 % og 5 %. Fritidsaktiviteter i regi av krisesentertilbudene ble gitt ved 36 % av oppholdene til barn i 2020, mens denne typen bistand ble gitt ved 44 % av oppholdene til barn i 2019. For fritidsaktiviteter i regi av andre, gikk andelen ned fra 20 % i 2019 til 13 % i 2020. Barn som til vanlig deltok i organiserte fritidsaktiviteter, oftere avbrudd i disse som følge av oppholdet: 47 % i 2020, mot 39 % i 2019. Nedgangen i fritidsaktiviteter i 2020 for barn med opphold på krisesenter var dermed noe lavere enn nedgangen for voksne. Totalt endte 19 % av oppholdene til voksne i 2020 med retur til voldsutøver, en økning fra 16 % i 2019 og 15 % i 2018. Dersom beboerne levde i et parforhold, og voldsutøver var ektefelle eller samboer, endte 26 % av oppholdene med retur til voldsutøver i 2020. Det er en økning på 4 prosentpoeng sammenlignet med 2018 og 2019. Ved opphold av barn var det en litt høyere andel som endte med retur til voldsutøver i 2020 (17 %), sammenlignet med 2019 og 2018 (begge 15 %). Denne andelen er den samme som i 2017.

NKVTS har publisert to rapporter om Krisesentrene under pandemien, en under nedstenging og en under oppmykning av tiltakene (NKVTS, 2020a; 2020b). Flertallet av krisesentrene rapporterer at antall henvendelser ser ut til å ha økt fra den første målingen i april til den neste i juni/juli. Men det er ikke noen voldsom økning, og økningen ser først og fremst ut til å gjelde dagbrukere, som kan henge sammen med at restriksjonene har myknet opp. Flere krisesentre rapporterte i den første studien at de hadde et begrenset tilbud til dagbrukere. Samlet sett er tendensen at henvendelsene øker med oppmykning av tiltakene, men bildet er ikke entydig. Enkelte krisesentre oppgir at de fortsatt har færre henvendelser, på omtrent samme nivå som under de strengeste smitteverntiltakene. Noen få har sett en

nedgang etter gjenåpningen. Flertallet rapporterer at voldsbildet er omtrent som før. Alt i alt viser undersøkelsen at krisesentrene ser ut til å ha en solid og velfungerende infrastruktur. Samarbeidet med andre tjenester oppgis å fungere som før pandemien. Samtidig synliggjør pandemisituasjonen noen problemer, som ressursmangel og i visse tilfeller en dårlig egnet boligmasse. Nedstengingen av skoler, fritidstilbud og sosiale arenaer for barn førte til at tilbudet til barna og situasjonen ble forringet for både barn og foreldre på krisesentrene. Nedgangen i henvendelser under nedstengingen har imidlertid skapt bekymring for at utsatte som kunne trenge hjelp ikke tar kontakt.

Bergman, Bjørnholt & Helseth (2021a, 2021b) gjennomførte en spørreundersøkelse som ble besvart av Krisesentre i Norge (N46) i to runder; våren 2020 og sommeren 2020. Funnene er publisert i både en engelsk – og en norskspråklig artikkel. Studien belyser hvordan krisesentre håndterte covid-19-pandemien, og hvordan situasjonen innvirket på Krisesentres tjenester til voldsopfre. Funnene fra studien viser at krisesentrene i Norge holdt åpent under COVID-19-pandemien og at de fleste Krisesentrene har opprettholdt tjenestetilbudet under pandemien. Flertallet oppgir at de har kunnet hjelpe voldsutsatte, og at samarbeidet med andre deler av tjenesteapparatet har fungert stort sett som før pandemien. Det poengteres at informantene allikevel har vært bekymret for hvordan endringer og begrensninger i andre hjelpetilbud og i samfunnet for øvrig kan ha hatt negative konsekvenser for både brukere og ansatte ved krisesentrene. Særlig utsatte grupper kan være voldsopfre med minoritetsbakgrunn og barn som erfarer vold i nære relasjoner.

Deloitte (2021a) har gjennomført en undersøkelse som baserer seg på intervju med ledere, ansatte og brukerrepresentanter for ulike tjenester, herunder Krisesenter for Bergen og omegn (N ikke oppgitt/ ikke funnet). Intervjuene ble gjennomført i perioden september – november 2020. Krisesenteret opplyser at etterspørselen etter deres tjenester har vært uendret under alle faser av covid-19 pandemien. Som vist til tidligere i rapporten, var krisesenteret godt forberedt på å sikre tilbud til brukerne da pandemien inntraff i mars 2020, og krisesenteret har ikke vært stengt ned som følge av covid-19 (selv om omfang av gruppetilbud og hjemmebesøk har vært noe redusert). Fra krisesenteret blir det opplyst at de under pandemien har opplevd en økning i antall bekymringsmeldinger fra venner, familie og helsevesen av brukere/potensielle brukere (uten at dette nødvendigvis har ført til endringer i etterspørsel av de tjenestene krisesenteret tilbyr).

En studie fra Sverige som baserer seg på telefonintervjuer på 10-20 min med ansatte ved 5 ulike

krisesentre i mars-juni 2020 (Hansson & Petersson, 2021). Den metodiske tilnærmingen som er anvendt er «rapid ethnographies», og intervjuene hadde en semi-strukturert form. Temaet for intervjuene var knyttet til hvordan utsatte grupper hadde blitt berørt og hvordan krisesentrene hadde blitt berørt av pandemien. Forfatterne argumenterer med at betingelsene for å hjelpe ofre for vold har blitt utfordret gjennom at fellesskapet for å avdekke og følge opp vold har blitt mer sårbart som følge av pandemien. Danner er et privatdrevet Krisesenter i Danmark. I deres årsrapport for 2020 (Danner, 2021) fremkommer det en økning på antall henvendelser sammenlignet med året før på ca. 25 %.

4.5 NAV og sosiale tjenester

SSBs statistikk for mottakere av sosialhjelp med vilkår etter sosialtjenesteloven (SSB, 2021c) viser at 9127 personer (1052 i Oslo, 8075 i landet ellers) i aldersgruppen 0 til 24 år i 2020 mottok sosialhjelp. Statistikken viser en nedgang (ned 6.9%, med utgangspunkt i antall mottakere) fra 2019 til 2020, og nedgangen er større i Oslo (ned 11.8%) enn i landet for øvrig (nedgang på 6.3%). Statistikken i denne tabellen går tilbake til 2017, og 2020 målingen er den laveste i tidsserien for Oslo (ned 9.4% sammenlignet med 2017), mens det var litt flere mottakere i landet for øvrig sammenlignet med 2017 (opp 9.8%).

NAVs (2021) personbrukerundersøkelse er en årlig spørreundersøkelse som gjennomføres blant NAVs brukere. Undersøkelsen ble gjennomført i mai-juni 2021 og retter seg mot individuelle søkere og mottakere av statlige tjenester (utvalg og svarprosent ikke oppgitt/ikke funnet). Funnene viser at brukertilfredsheten varierer mellom brukergruppene (figur 2). De som søker alderspensjon er mest fornøyde, mens mottakere/yttere av barnebidrag og søkere av hjelpe- og/eller grunnstønad er blant de minst fornøyde. Sammenlignbar undersøkelse for 2020 ble gjennomført kort tid etter starten av koronapandemien og i en situasjon hvor NAV var preget av lange ventetider etter svært mange innkomne dagpengesøknader. Det medførte at andelen fornøyde brukere sank fra 77 prosent i 2019 til 66 prosent i 2020. I årets undersøkelse er andelen fornøyde brukere tilbake på tilsvarende nivå som før pandemien, med 76 prosent. Deloitte (2021ab) gjennomførte en undersøkelse som omhandlet sosiale tjenester som baserer seg på intervjuer med ledere, ansatte og brukerrepresentanter for ulike tjenester, herunder Krisesenter for Bergen og omegn (N ikke oppgitt/ikke funnet). Intervjuene ble gjennomført i perioden september – november 2020. Funnene viser at tjenester generelt (og særlig NAV) ikke var forberedt på pandemiens virkning på tjenestetilbudet. I undersøkelsen kommer det frem at det har vært tydelig kommunisert fra etatsledelsen hvordan sosialtjenestene

skal prioritere sitt tilbud under pandemien. Ledelsen har kommunisert at brukerrettet oppfølging, utbetaling av stønad til livsopphold og oppfølging av sårbare grupper (herunder rusavhengige og barnefamilier), samt opprettholdelse av normal drift etter gjeldende smittevernregler skal ha prioritet. Direkte kontakt med barnefamilier NAV sosialtjeneste hadde kontakt med fra før, for å høre om bistandsbehov i perioden der skoler og barnehager var stengt, er et eksempel som nevnes i rapporten.

De sosiale tjenestene var mindre tilgjengelig både for nye og eksisterende brukere i pandemiperioden, i stor grad på grunn av fysisk nedstenging av tilbud (med unntak av krisesenteret). Stenging av fysiske tilbud har i stor grad blitt forsøkt erstattet med økt grad av digitalisering av tjenestene. Dette har medført at det for enkelte brukergrupper kan ha blitt økt tilgjengelighet, mens det for ressursvake brukergrupper som ikke i like stor grad har kunne benyttet seg av de alternative digitale kommunikasjonsplattformene, har blitt betydelig redusert tilgjengelighet (jf §17 og §12 i sosialtjenesteloven). Selv om det er satt i verk en rekke informasjonstiltak viser undersøkelsen at denne ikke har blitt oppfattet like godt av alle brukergrupper. Dette kan ha medført at de tilbudene som kunne vært aktuelle for de svake gruppene trolig ikke har blitt benyttet i stor nok grad. Undersøkelsen viser at de sosiale tjenestene ikke har klart å sikre et tilstrekkelig tilbud på alle områder under pandemiperioden. Endringer i arbeidssituasjonen i de sosiale tjenestene under pandemiperioden har ført til at ulike tilbud og oppgaver ikke har blitt gjennomført. Selv om tjenestene opplever redusert etterspørsel etter enkelte tilbud, stiller Deloitte spørsmål om dette heller er en konsekvens av at tjenestene er vanskelig tilgjengelig. Dette støttes av at frivillige organisasjoner melder om et betydelig økt behov for bistand og veiledning fra ressursvake grupper, og at frivillige organisasjoner i større grad opplever at de må kompensere for vanskelig tilgjengelige kommunale tjenester.

4.6 Andre velferdstjenester

Tjenestetilbudet i Barnehusene er ifølge politidirektoratet normalisert, men enkelte barnehus opplever en del avlysninger i tilrettelagte avhør som følge av at barna er i karantene eller er syke. Innen psykisk helsevern for barn og unge kommer det videre frem at det nå er tilnærmet normal drift i de fleste tjenester (Bufdir 2021d, rapport nr 14).

Barboza Marttila, Burström og Kulane (2021) gjennomførte en kvalitativ studie med 23 helsesykepleiere og familierådgivere som arbeidet med familieveiledning i hjemmet i utsatte levekårsområder i Sverige. Deres studie viste at pandemien virket negativt inn på

tiltaksarbeidet målrettet mot sosioøkonomisk utsatte familier. Pandemiiltakene medførte begrensninger i hjelpetilbudet til familier som også før pandemien hadde begrenset sosialt nettverk å støtte seg på.

IMDi (2021) har utarbeidet en tallrapport om hvordan smitteverntiltakene knyttet til Covid-19 har påvirket arbeidet til IMDis minoritetsrådgivere og integreringsrådgivere i 2020. Tjenestetilbudet for å forebygge og håndtere negativ sosial kontroll og æresrelatert vold har vært påvirket i perioder med nedstenging. Tallmaterialet viser samlet sett en liten økning i saker som omhandlet negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i første halvdel av 2020 sammenlignet med samme periode året før. Det var en nedgang i henvendelser i perioden skolene var stengt, og en økning i antall henvendelser etter gjenåpningen av skolene i april 2020. Årsrapporten til Bufdirs (2021e) Kompetanseteam viser en liten nedgang i antall henvendelser. I 2020 arbeidet Kompetanseteamet med 649 saker. Dette er nær like mange saker som i 2019 (669 saker) og er det nest høyeste antallet saker i året siden teamets opprettelse.

Møller (2021) utforsker hvordan covid-19 endret offentlig tjenestetilbud innen politi og velferdstjenester i 4 danske byer med fokus på opplevelsene til «bakkebyråkratene», ansatte som møter befolkningen direkte gjennom (førstelinen). Studien bygger på sykefraværdata, tilbakemeldingsdata fra ansatte, feltarbeid blant sårbare familier og kvalitative intervjuer med offentlig ansatte med ansvar for sårbare ungdommer, barn og familier. I analysen fremheves dilemmaet mellom ansattes behov for egenvern i forhold til smitte vs opplevelsen av å være ansvarlig for å yte tjenester til utsatte grupper i samfunnet. Studien sier mindre om hvordan velferdstjenestetilbudet ble berørt direkte, men har mer fokus på krysspresset som enkelte ansatte erfarte. Innenfor tredje sektor finnes det også en del velferdstjenester som retter seg mot utsatte barn og familier. Årsrapport for 2020 (Røde Kors, 2021) viste at tjenesten Kors på halsen besvarte totalt 21 479 henvendelser på chat, telefon og mail, og på forum ble det publisert 1 803 innlegg i 2020. Totalt fikk Kors på halsen inn 30 891 henvendelser, som er en nedgang på 4 % sammenliknet med året før.

Bufdir (2021f) sendte ut en undersøkelse til 30 organisasjoner på likestillingsfeltet (tidspunkt for når undersøkelsen ble utsendt ikke oppgitt). 20 organisasjoner besvarte Bufdirs undersøkelse. På spørsmål om organisasjonene gjennom sitt arbeid hadde erfart at pandemien hadde negative konsekvenser for likestilling knyttet til vold, svarte åtte av organisasjonene i «svært stor» eller «stor grad», og seks av organisasjonene mente pandemien hadde påvirket dette i «noen grad». Fem organisasjoner hadde opplevd en økning i

henvendelser knyttet til vold i nære relasjoner oppga (Skeiv Verden, Pro-senteret, Reform, Mira-senteret og Pasientorganisasjonen for kjønnsinkongruens). Dette er organisasjoner som jobber med grupper som før pandemien hadde lite tillit til- og/eller kjennskap til eksisterende hjelpetilbud. Norske kvinners sanitetsforening oppgir at deres lokalforeninger har hatt mange spørsmål om gjennomføring av aktiviteter som for eksempel mentorordning for voldsutsatte. Åtte av organisasjonene oppga at de ikke opplevde noen slik endring. Resten av organisasjonene besvarte ikke spørsmålet eller svarte at de ikke fikk henvendelser om vold hverken før eller under pandemien. I fritekstfelt ble organisasjonene oppfordret til å utdype svarene sine knyttet til voldutsatthet. Skeiv Ungdom skriver at transungdom opplever minoritetsstress knyttet til det å bo tett med andre som ikke anerkjenner kjønnsidentiteten deres. Skeiv Verden forteller om tilfeller der noen opplever «eskalerte situasjoner i allerede turbulente forhold», og at personer «blir tvunget til å akseptere dårlig behandling eller voldelig partner for å ha et sted å overnatte». FRI forteller at yngre medlemmer og andre som kontakter dem «opplever mer redsel tilknyttet det å være fra miljøer som ikke aksepterer deres identitet, eller at de selv ikke har “kommet ut” enda. Dette tynger på psykisk helse og grad av selvksept for flere». Ingen av organisasjonene som jobber med funksjonshemmedes rettigheter som har blitt invitert til å gi innspill i studien har sett en økning i henvendelser knyttet til voldsrelaterte temaer. Juridisk rådgivning for kvinner (JURK) forteller at de i den første fasen av pandemien opplevde en nedgang i antall henvendelser om vold, men at henvendelsene i februar 2021 har tatt seg opp. Mange av henvendelsene de har fått omhandler imidlertid grove tilfeller.

JURK har erfart at Støttesenteret for kriminalitetsutsatte ikke har tilrettelagt for bruk av tolk i samtaler med voldsutsatte, at det ble vanskeligere for de voldsutsatte å levere en anmeldelse når publikumsmottakene stengte ned, samt ett tilfelle der krisesenter ikke hadde kapasitet til å ta imot den voldsutsatte. JURK har også erfart at frister de voldsutsatte må forholde seg til, er vanskeligere å overholde under koronapandemien (herunder frister fra politi, NAV, UDI, Kontoret for voldsoffererstatning mv.). Flere av organisasjonene oppgir i undersøkelsen av det har vært vanskelig å avdekke voldstilfeller og følge opp utsatte når de ikke har hatt mulighet til å avholde fysiske aktiviteter og møteplasser. Ifølge NKS er ressursvennen (mentorordning) en av få personer den voldsutsatte har å støtte seg på. Å ikke kunne møtes fysisk gjør, ifølge NKS, at tilbudet mister en viktig dimensjon. Pasientorganisasjonen for kjønnsinkongruens forteller at de opplever de at er vanskeligere å komme inn på tunge temaer når de ikke har tilgang til fysiske treff, og at det dermed har vært vanskelig å få informasjon om slike saker. Skeivt kristent nettverk

skriver at det kan være utfordrende å få medlemmene med på digitale arrangementer. De antar at det kan ha sammenheng med at en stadig større del av aktiviteter i livet foregår digitalt, og at deres digitale arrangementer ikke blir et "fristed" på samme måte som før. LIN beskriver utfordringene knyttet til mangel på møteplasser og avdekking av vold slik: «LIN får jevnlig henvendelser knyttet til familievold, og det avdekkes tidvis gjennom tett og tillitsfull kontakt med våre brukere. Vi har imidlertid ikke sett noen økning blant våre brukere i dette i pandemiperioden. Det må understrekes at dette ikke er det samme som at det ikke har skjedd noen faktisk økning. Vi har riktignok ikke hatt like mange kursdeltakere hos oss som vanlig i 2020, så vi har ikke hatt muligheten til å avdekke det som vanlig.»

Bufdirs (2021f, tidligere omtalt) undersøkelse blant organisasjoner som jobber med utsatte grupper viser at et flertall av organisasjonene oppgir at de har drevet med informasjonsarbeid under pandemien, og rundt halvparten av organisasjonene har drevet noen form for samtaletilbud eller muntlig rådgivning under nedstengningene og/eller for personer i karantene. Fem av organisasjonene oppgir at de ikke har hatt noen korona-relaterte aktiviteter i perioden. På spørsmål om organisasjonene gjennom sitt arbeid hadde erfart at pandemien hadde negative konsekvenser for likestilling knyttet til vold, svarte åtte av organisasjonene i «svært stor» eller «stor grad», og seks av organisasjonene mente pandemien hadde påvirket dette i «noen grad». En studie som omhandler overgangen fra fysisk til digitale tjenester fant at overgangen gikk bra (Trondsen & Manskow, 2021). Tiltaket Kompasset er i regi av Blå Kors, og dette er et tiltak som tilbyr samtaleterapi til unge (14–35 år) som har foreldre med alkohol- eller andre rusproblemer. Datamaterialet for studien bygger på fokusgruppeintervju med 6 avdelingsledere i Kompasset, og intervjuene kretset rundt informantenes erfaringer med overgangen fra fysisk til videobasert samtaleterapi under koronapandemien.

4.7 Drøfting av kunnskapsgrunnlag om pandemiens innvirkning på velferdstjenester

Ifølge vår oversikt over inkluderte publikasjoner, foreligger det flest undersøkelser på området barnevern. Det er imidlertid relativt få av disse studiene som kan karakteriseres som vitenskapelige. Ut ifra SSBs offentlig tilgjengelige statistikk for barnevern for året 2020 er det vanskelig å konkludere at barnevernet har blitt påvirket «i sum» i levering av tjenester under pandemien. Bufdirs undersøkelser til barnevernledere, som også er oppsummert av Skrove mfl. (2021) for perioden fra våren til senhøsten 2020, indikerer overordnet både betydelig opplevd forringelse av barnevernets tjenester i

starten av pandemien, og deretter forbedring sommeren 2020. Den opplevde belastningen økte på senhøsten og vinteren 20/21, var omtrent på samme nivå i april 2021, før undersøkelsen høsten 2021 viste mindre grad av rapporterte utfordringer. Noen indikatorer, som eksempelvis sier noe om opplevelsen av håndtering av akutt plasseringer og gjennomføring av samvær, synes i liten grad å ha vært belastet utover nedstengingen våren 2020.

Hvor stor den opplevde belastningen er ved målingene sammenlignet med normalår er vanskelig å si med sikkerhet ettersom det ikke finnes pre-pandemiske data å sammenligne med, men de indikatorene som ser ut til å være sentral i å «drive» økningen av rapportert belastning, utover nedstengingen våren 2020, er relatert til forhold som ikke lett kan kontrolleres av velferdstjenester på en fullgod måte, gitt prinsippet om fysisk distansering. Eksempler er ansattes tilgjengelig på jobb, bruk av hjemmekontor, grad av fysiske møter med barn (se også Hole, 2020 samt Pedersen, 2020), færre eller flere bekymringsmeldinger enn normalt, samarbeid med andre tjenester, samt avlysning av møter. Beredskapshjem trekkes også fram som et område som ble påvirket negativt av smitteøkningen våren 2021 (Bufdir, 2021d, nr. 14).

Rapportene med utgangspunkt i Bufdir-undersøkelsene har noen begrensninger. Det er så vidt vi kjenner til ikke publisert studier som undersøker variasjon i (opplevelse av) tjenestekvalitet i lys av smittetrykk og lokale tiltak, noe som kunne gjøre beskrivelsene av tendenser mer presise. Det er også knyttet usikkerhet til datamaterialet, gitt endringer i spørsmålsformuleringer gjennom pandemien, variasjon i frafall, med mer. Videre mangler data som kan si noe om sesongvariasjon og belastning før pandemien. Overordnet ser barnevernet, ifølge barnevernledernes svar i Bufdirs undersøkelser, ut til å ha opprettholdt god funksjonalitet på de indikatorene som sier noe om deres opplevelse av håndtering av spesifikke tjenester, som akutt plasseringer. Dette er i tråd med barnevernsurveyen hos Caspersen mfl. (2021) som fant at 25% oppfattet at barn som hadde behov på deres tjenester ikke fikk det tilbudet de hadde krav på under nedstengingen, og omtrent 50% av barnevernlederne var helt uenig eller uenig i den siste påstanden. Dette er andeler som man må kunne anta ser bedre ut for perioden etter nedstengingen. Samtidig indikerer Bufdir-undersøkelsene (Skrove mfl., 2021) betydelig variasjon i hvor belastet tjenestene opplever å være på ulike tidspunkt, noe også Krane, Ausland og Andvik (2021; se også Tønnesen 2021) finner i sin undersøkelse av barnevernansattes opplevelse av nedstengingen 2020.

I forhold til habiliteringstjenester for barn og unge, foreligger det tre empiriske undersøkelser (Bossy

& Hervie, 2021; Bøhler og Ughreninov, 2021; Unge Funksjonshemmede, 2021) samt Bufdirs rapport (2021g) som baserer seg på informasjon fra ulike interesseorganisasjoner og aktører. Alle disse publikasjonene peker på betydelig reduserte velferds- og helsetjenester rettet mot barn og unge med funksjonsnedsettelse. Undersøkelsen til Unge Funksjonshemmede (2021) baserer seg på selvrapportering og har det største utvalget med 474 unge i alderen 12-35 år. Utvalget er ikke helt i tråd med vår målgruppe (0-18 år), men viser at 2 av 3 opplevde fravær av tjenester de hadde hatt før pandemien. Ingen av de empiriske studiene er fagfellevurdert på tidspunkt for gjennomgangen, og vi har ikke vurdert skjevheter i utvalgene. Samme mønster avdekkes i kunnskapsgrunnlaget, og det er viktig å se hvordan tjenestetilbudet for barn og unge med funksjonsnedsettelse har blitt imøtekommet utover pandemien.

I kunnskapsgjennomgang 1.0 inkluderte vi to kilder om familievernets fungering under den første delen av pandemien, statistikk over innkomne henvendelser samt en empirisk studie av Øverli og Gundersen (2020). Disse kildene dokumenterte et betydelig svekket tjenestetilbud under nedstengingen våren 2020. I den oppdaterte gjennomgangen er det Bufdirs statusrapporter nr 13 og 14 om familievernets fungering samt årsstatistikk for familievernet som er inkludert (SSB, 2021d). Samlet sett har familievernet i løpet av året hatt en betydelig nedgang i tjenestetilbudet med 8 % nedgang i det totale antall familievernssaker og gruppetilbudet har blitt halvert sammenlignet med nivået i 2019. Bufdir påpeker at familieverntjenestene høsten 2020 erfarer en oppgang i henvendelser, og at sakene som kommer inn har større alvorlighetsgrad og kompleksitet. Det er imidlertid et for svakt kunnskapsgrunnlag som foreligger om familietjenestens fungering utover nedstengingen til å si noe tydelig om konsekvensene pandemien har hatt. I oppdateringen av kunnskapsgrunnlaget har vi inkludert flere norske studier om hvordan krisesentre ble berørt av pandemien. To vitenskapelige artikler av Bergman, Bjørnholt & Helseth (2021a, 2021b) og to rapporter fra NKVTS (2020a; 2020b) viser at sentrene jevnt over har opprettholdt tjenestetilbudet under pandemien. Samtidig viser tallmateriale fra Sentio (Bufdir, 2021h) at det har vært en nedgang på 15,8 % i opphold av barn i 2020 sammenlignet med 2019. Siden det ikke er noen tendenser til at vold i nære relasjoner har gått ned, slik vi påpekte i kapittel 3, kan dette tyde på at tjenestene ikke har blitt brukt av en del barn og voksne som kan ha hatt behov for det. Datamaterialet fra NKVTS (2020a; 2020b) viser også at antall opphold har gått noe i bølger. Under nedstengingen våren 2020 var det en nedgang, mens med gjenåpning henvendte flere seg til krisesentrene enn normalt. Deloitte (2021) undersøkelse av krisesentre i

Bergen viser imidlertid et annet mønster med en normal pågang under ulike faser av pandemien.

Når det gjelder sosiale og økonomiske velferdsytelser, har vi undersøkt bruken av sosialhjelp, da sosialhjelp kan være en sentral indikator på fattigdom og sosial utsatthet i befolkningen. Ifølge SSB (2021c) ser vi at det har vært en nedgang på mottakere av sosialhjelp, især i Oslo. Dette betyr trolig ikke at det har vært et lavere behov for sosialhjelp i befolkningen, men kan snarere være et uttrykk for at tjenestene har vært mindre benyttet og tilgjengelige på grunn av smittereduserende tiltak. Deloitte (2021b) undersøkelse bekrefter en slik forklaring, da deres undersøkelse viser at brukere av sosiale tjenester har opplevd dem som mindre tilgjengelig, i stor grad på grunn av fysisk nedstenging av tilbud. Selv med økt digitalisering, har tilgjengeligheten trolig vært redusert for de som kan ha hatt behov for hjelp.

4.8 Oppsummering

På tidspunktet for kunnskapsgjennomgang 1.0 forelå det ikke forskningsbasert kunnskap på flere tjenesteområder, blant annet tjenester for barn og unge med funksjonsnedsettelse. I denne gjennomgangen er noen studier inkludert på dette området og det foreligger flere studier på andre velferdstjenester.

I kunnskapsgjennomgang 1.0 fant vi at de norske studiene som forelå om velferdstjenestene, viste at de mest inngripende tiltakene knyttet til nedstengingsfasen hadde innvirkning på driften av ulike velferdstjenester, selv om akutte funksjoner ble opprettholdt. De nye studiene som er inkludert i denne oppdaterte kunnskapsgjennomgangen bekrefter det samme bildet. De fleste velferdstjenester opprettholdt akutte funksjoner, dette gjelder både barnevern og krisesentre.

Tjenester som retter seg mot tiltak i hjemmet til utsatte grupper har imidlertid blitt betydelig berørt, og har særlig rammet barn og unge med funksjonsnedsettelse og barn med tiltak i hjemmet, som hjelpetiltak fra barnevernet.

5

Kapittel 5 Konklusjon

I kunnskapsgjennomgang 1.0 var 12 norske/nordiske publikasjoner inkludert. I denne oppdateringen har vi inkludert 76 nye norske/nordiske publikasjoner. Samlet gir dette en mer inngående forståelse for hvilke konsekvenser pandemien har hatt så langt for utsatte barn og familier i Norge. Oppdateringen gir et spissere og noe sikrere grunnlag for å konkludere med hvilke konsekvenser pandemien og de innførte smitteverntiltakene har hatt for utsatte barn og familier i Norge.

5.1 Pandemiens innvirkning på utsatte barn og familiers livssituasjon

Den første problemstillingen vi har belyst er om behovene til utsatte barn og unge/familier har endret seg som følge av pandemien, for hvilke grupper og på hvilke måter. Det oppdaterte kunnskapsgrunnlaget bekrefter tesen om kumulativ risiko for allerede utsatte grupper som vi påpekte i kunnskapsgjennomgang 1.0, med unntak av forekomst av depresjonssymptomer blant barn og unge. Her bekreftes ikke teorien om kumulativ risiko entydig, det kan snarere se ut til at pre-pandemi utsatthet, kan ha fungert som en beskyttelsesfaktor i forhold til forekomst av depresjon, hvor økning ikke drives av de mest utsatte gruppene. Dette kan være en mulig resilienseffekt hos barn og unge som var utsatte før pandemien. Barn som har opplevd utfordrende livssituasjoner tidligere, kan på enkelte områder som psykisk helse, være mer rustet til å håndtere de negative konsekvenser av pandemien enn andre barn.

I gjennomgangen har vi kartlagt tidspunkt for når data er innsamlet for å undersøke hvordan ulike faser med pandemiltak kan ha hatt ulik virkning for utsatte barn og unges livssituasjoner. Med utgangspunkt i det gjeldende kunnskapsgrunnlaget, har vi ikke kunne gjennomføre systematiske undersøkelser av hvordan ulike faser av pandemiltakene har påvirket ulike grupper utsatte

barn og unge. Til det er det for få studier innenfor ulike temaområder. Kartleggingen viser imidlertid tydelige tendenser til at nedstenging har medført en betydelig forverring av situasjonen og redusert tilgangen til nødvendig hjelp. Dette gjelder især for barn og unge med funksjonsnedsettelse og for barn med oppfølging i hjemmet eller i avlastnings/besøkshjem (eks. hjelpetiltak fra barnevern).

Vi kan på bakgrunn av annen forskning (se f.eks Bromfield, Gillingham & Higgins, 2007; Tracy, Salo & Appleton, 2018) med stor sikkerhet anta at barn som lever med ulike former for vold (negativ sosial kontroll, seksuelle overgrep, vold i nære relasjoner) og annen omsorgssvikt i hjemmet erfarer en forverret situasjon som følge av nedstenging og isolasjon. Barn og unge med alvorlige funksjonsnedsettelse har forsterket utsatthet i forhold til at denne gruppa utsettes oftere for overgrep (Maclean, Sims, Bower, Leonard, Stanley & O'Donnell, 2017) og at de har blitt mer isolert som følge av pandemiltakene. Dette kan både ha gjort barna mer utsatt for overgrep, og det kan ha medført en intensivering av overgrep, vold og annen alvorlig omsorgssvikt i hjemmet. Det er imidlertid få større studier som inkluderer stemmen til barna som er utsatt for alvorlig omsorgssvikt. Det er behov for forskning som både kvantitativt og kvalitativt undersøker situasjonen mer inngående for barn og unge som utsettes for alvorlig omsorgssvikt og overgrep.

Det er videre en tendens til at noen problemområder kommer frem med oppmykning av tiltak, som eks. i forhold til psykisk helse hos barn og unge, og dette bør også følges av studier fremover.

Pandemien har hatt en kumulativ negativ effekt på allerede belastende forhold i utsatte barn og familiers livssituasjon. Intensiteten i problemene til de som var utsatt før pandemien, har for enkelte innad i denne gruppen blitt sterkere. Som påpekt, finnes det nyanser i

studiene vi har gjennomgått også innad i gruppen utsatte barn og unge. De større populasjonsstudiene med barn og unge at situasjonen har vært uendret for de fleste, og, for noen, bedre enn før pandemien. Pandemien har forsterket forskjeller mellom ulike grupper barn i forhold til deres livssituasjon.

5.2 Har gruppen utsatte barn og familier økt?

Et annet spørsmål vi har hatt fokus på, er om gruppen utsatte barn og familier har vokst som følge av pandemien. Funnene i kunnskapsgjennomgang 1.0 viste at pandemien har hatt sosiale og økonomiske konsekvenser for nye grupper barn og unge som ikke tidligere hadde en særlig sårbarhet. Dette ble knyttet til de sosioøkonomiske konsekvensene av pandemien. Flere familier erfarte en utsatt situasjon som følge av sosioøkonomiske forhold knyttet til arbeidsledighet og tap av inntekt som følge av nedstengingen av samfunnet våren og sommeren 2020, en av de mest inngripende smitteverntiltaksfaser under pandemien så langt.

Sosioøkonomiske forhold er en risikofaktor for barns utsatthet indirekte, gjennom at tap av inntekt kan medføre økt stress innad i familien samt forverrete materielle levekår. Selv om det under perioden med nedstenging var en markant økning blant sosioøkonomisk utsatte barn og familier, har arbeidsledigheten blitt betydelig redusert utover høsten 2021, og nærmer seg nivået på arbeidsledigheten i 2019 (SSB, 2021a, NAV, 2021a; 2021b). På dette grunnlag svekkes tendensen som vi påpekte i kunnskapsgjennomgang 1.0 om at flere barn i befolkningen er utsatt som følge av sosioøkonomiske forhold når den sosioøkonomiske situasjonen ses over et lengre tidsrom.

Når det gjelder andre former for utsatthet, har vår gjennomgang vist at det er en mindre økning i problemer knyttet til psykisk helse hos barn og foreldre. Familielivets målt ut fra foreldrestress har vært vanskeligere for enkelte, men har ikke økt betydelig om man ser utenom den mest inngripende fasen av pandemien. Rusbruk hos barn og unge har gått noe noe ned, og rusbruk hos foreldre har stort sett vært på et stabilt nivå, men en studie dokumenterer en mindre økning. Det er ikke dokumentert økning i forhold til alvorlig omsorgssvikt, men som vi har vært inne på, er det her sannsynligvis mørketall.

Enkelte andre forbehold må også tas i spørsmålet om flere barn og unge har fått en særlig utsatthet som følge av pandemien. Tidsspennet er sentralt (Bronfenbrenner, 2000). Barn og unge som lever med enkelte risikofaktorer for utsatthet over et kort tidsrom (som lavinntekt i en kortere periode), vil ikke nødvendigvis bli særlig negativt

berørt av det på sikt. Det er videre mangler i studier om enkelte utsatte grupper, som større studier om barn og unge med ulike former for funksjonsnedsettelse samt barn og unge i kontakt med barnevernet. Vi ser også at de studiene som finnes er ulikt vektet. Hovedtyngden av forskningen er sentrert rundt psykisk helse og familiefunksjonalitet.

5.3 Pandemiens innvirkning på velferdstjenester for utsatte barn og unge

Har tjenestetilbudet for utsatte barn og unge/familier endret seg som følge av pandemien, og på hvilke måter? Hvilke (kortsiktige og langsiktige) konsekvenser har endringene for tilbudet som gis til barn og unge? Hvordan imøtekommes sårbare barn og unges behov av tjenestene?

I forhold til pandemiens innvirkning på velferdstjenester for utsatte barn og unge, finner vi at de norske velferdstjenestene for utsatte barn og unge, for det meste har opprettholdt sentrale deler av tjenestetilbudet. Alle velferdstjenestene ble betydelig berørt under nedstengingen våren/sommeren 2020, men aktiviteten har tatt seg opp etter denne perioden. Allikevel er aktiviteten for samtlige velferdstjenester på et lavere nivå enn før pandemien i forhold til direkte kontakt med og oppfølging av utsatte barn og familier.

Gjennomgangen vår viser at det har vært en nedgang i antall barn og familier som har henvendt seg til velferdstjenestene og/eller mottatt tiltak fra samtlige velferdstjenester som er undersøkt. Dette gjelder tjenesteområdene habilitering, familievern, økonomisk sosialhjelp, barnevern og krisesenter. Pandemien har rammet tjenestetilbudet rettet mot barn og unge med funksjonsnedsettelse med behov for habiliteringstjenester, og barn og familier med hjelpetiltak i hjemmet i særlig grad.

I forrige rapport påpekte vi at en sentral utfordring fremover var knyttet til hvordan velferdstjenestene kan imøtekomme opphopning av belastninger for de som allerede var i en utsatt situasjon før pandemien, og hvordan velferdstjenestene kan fange opp behovene til nye grupper som har fått en vanskelig livssituasjon. Dette i en situasjon hvor også tjenestene selv erfarer økt belastning.

Vi påpekte også at pandemiens negative konsekvenser forutsetter et proaktivt tjenestetilbud rettet mot økonomiske, levekårsrelaterte og psykososiale forhold i barn og familiers liv. I den oppdaterte kunnskapsgjennomgangen har vi sett på dokumentasjon i forhold til dette. Men har tjenestene klart å være

mer proaktivt innrettet for å imøtekomme (de ekstra) belastningene allerede utsatte grupper erfarte? Ingen studier dokumenter at velferdstjenestene har gjort mer enn før.

Hovedkonklusjonen er at pandemien har økt forskjellene i barns livssituasjon, og at det har vært manglende samsvar mellom behovet for tjenester og velferdstjenestenes oppfølging av enkelte grupper utsatte barn og familier.

Referanser

Bromfield, L., Gillingham, P. & Higgins, D.J. (2007). Cumulative harm and chronic child maltreatment. *Developing practice: the child youth and family work journal*, 19, 34-42.

Bronfenbrenner, U. (2000). Ecological systems theory. I A. E. Kazdin (Red.), *Encyclopedia of Psychology*, 3, s. 129-133. American Psychological Association.
<https://doi.org/10.1037/10518-046>

Bufdir (2020a). *Koordineringsgruppen for tjenester til sårbare barn og unge*. Vedlegg til statusrapport nr. 2. Hentet fra <https://bufdir.no/globalassets/korona/koordineringsgruppen/sarbare-barn-og-unge---vedlegg-til-rapport---hovedversjon.pdf>

Grade Working Group (2016). *Criteria for applying or using GRADE*. Hentet fra (gradeworkinggroup.org)

Maclean, M., Sims, S., Bower, C., Leonard, H., Stanley, F.J. & O'Donnell, M. (2017) Maltreatment Risk Among Children With Disabilities. *Pediatrics*, 139 (4). 10.1542/peds.2016-1817

NAV (2021a). Hovedtall om arbeidsmarkedet. Oktober 2021. Hentet fra [Hovedtall_om_arbeidsmarkedet_Oktober_2021.pdf](https://www.nav.no/Hovedtall_om_arbeidsmarkedet_Oktober_2021.pdf)

NAV (2021b). Hovedtall om arbeidsmarkedet. Oktober 2019. Hentet fra [hovedtall-om-arbeidsmarkedet.oktober-2019.pdf](https://www.nav.no/Hovedtall-om-arbeidsmarkedet-oktober-2019.pdf)

Nøkleby, H., Borge, T.C. & Johansen, T.B. (2021). *Konsekvenser av covid-19-pandemien for barn og unges liv og psykiske helse: oppdatering av en hurtigoversikt*. Oslo, FHI.

Schonert-Reichl, K. A. (2000). *Children and youth at risk: Some conceptual considerations*. Refereed paper prepared for the Pan-Canadian Education Research Agenda Symposium, Ottawa, Ontario.

SSB (2021). Tabell 04552: Arbeidsledige (AKU) (1 000 personer), etter statistikkvariabel og kvartal. Hentet fra [Arbeidskraftundersøkelsen - SSB](https://www.ssb.no)

Tracy, M., Salo, M. & Appleton, A. A. (2018). The mitigating effects of maternal social support and paternal involvement on the intergenerational transmission of violence. *Child Abuse & Neglect*, 78, 46-59.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.09.023>.

Westgate, M. J. (2019). Revtools: An R package to support article screening for evidence synthesis. *Research synthesis methods*, 10(4), 606-614.

Referanser til inkluderte publikasjoner

Augusti, E. M., Sætren, S. S., & Hafstad, G. S. (2021). Violence and abuse experiences and associated risk factors during the COVID-19 outbreak in a population-based sample of Norwegian adolescents. *Child Abuse & Neglect*.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105156>

Bakken, A. (2021). Ungdata 2021 – nasjonale resultater. NOVA, OsloMet. Hentet fra: <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/6415/Ungdata-NOVA-Rapport%2016-20.pdf?sequence=2>

Barboza, M., Marttila, A., Burström, B. & Kulane, A. (2021). Covid-19 and pathways to health inequities for families in a socioeconomically disadvantaged area of Sweden—qualitative analysis of home visitors' observations. *International Journal for Equity in Health*, 20(1), 1-13.
<https://doi.org/10.1186/s12939-021-01556-6>

Bergman, S., Bjørnholt, M., & Helseth, H. (2021). Krisesentre i Norge og covid-19. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 24(02), 1-14.
<https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2021-02-04>

Bergman, S., Bjørnholt, M., & Helseth, H. (2021). Norwegian Shelters for Victims of Domestic Violence in the COVID-19 Pandemic - Navigating the New Normal. *Journal of family violence*, 1-11. Advance online publication.
<https://doi.org/10.1007/s10896-021-00273-6>

Bjørknes, R., Sandal, G. M., Mæland, S., Haug, E., & Lehmann, S. (2021). 'We are unlikely to return to the same world, and I do not want it to destroy my future.' Young people's worries through the outbreak of the COVID-19 pandemic. *Child & Family Social Work*, 1-8. <https://doi.org/10.1111/cfs.12878>

Bjørknes, R., Skogen, J. C., Nærde, A., Sandal, G. M., Haug, E., Mæland, S. & Lehmann, S. (2021). Parental stress during the covid-19 pandemic: A one year follow-up.
<https://doi.org/10.31219/osf.io/nkmua>

- Bossy, D., & Hervie, V. M. (2021). Mellom idealer og praksis. Ivaretagelse av rettighetene til barn med funksjonsnedsettelse. NOVA, OsloMet. Hentet fra: <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/2767443/NOVA-Rapport-6-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Bramness, J. G., Bye, E. K., Moan, I. S., & Rossow, I. (2021). Alcohol Use during the COVID-19 Pandemic: Self-Reported Changes and Motives for Change. *European addiction research*, 27(4), 257–262. <https://doi.org/10.1159/000515102>
- Bufdir (2021a). statusrapport 11. Utsatte barn og unges tjenestetilbud under covid-19-pandemien. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/07a94a46945c43408c50a168e540079d/statusrapport-11-29.01.21.pdf>
- Bufdir (2021b). Statusrapport 12. Utsatte barn og unges tjenestetilbud under covid-19-pandemien. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/07a94a46945c43408c50a168e540079d/statusrapport-nr-12-fra-koordineringsgruppen-til-bfd.pdf>
- Bufdir (2021c). Statusrapport 13. Utsatte barn og unges tjenestetilbud under covid-19-pandemien. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/07a94a46945c43408c50a168e540079d/statusrapport-13-til-bfd.pdf>
- Bufdir (2021d). Statusrapport 14. Utsatte barn og unges tjenestetilbud under covid-19-pandemien. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/07a94a46945c43408c50a168e540079d/statusrapport-14-til-bfd-fra-koordineringsgruppen-sept-21.pdf>
- Bufdir (2021e). Årsrapport 2020. Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll. Hentet fra: https://www.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/bufdir/arsrapport_2020_kompetanseteamet_mot_tvangsekteskap_kjonnslemlestelse_og_negativ_sosial_kontroll.pdf
- Bufdir (2021f). Likestillingskonsekvenser av covid-19 og tiltakene mot pandemien. Tema: Vold. Rapport av mars 2021. Hentet fra: https://www.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/bufdir/likestillingskonsekvenser_av_covid_19_og_tiltakene_mot_pandemien_tema_vold_rapport_av_mars_2021.pdf
- Bufdir (2021g). Likestillingskonsekvenser av covid-19 og tiltakene mot pandemien. Isolasjon, helse- og omsorgstjenester, skole, utdanning, arbeid, økonomi, informasjon og deltakelse. funksjonsnedsettelse. Hentet fra: <https://www.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005256>
- Bufdir (2021h). Konsekvenser av Covid-19 på Kriसेntrene. Hentet fra: https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/kriसेntertilbudet_i_norske_kommuner/korona/
- Burdzovic Andreas, J., & Brunborg, G. S. (2021). Self-reported Mental and Physical Health Among Norwegian Adolescents Before and During the COVID-19 Pandemic. *JAMA network open*, 4(8). <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2021.21934>
- Bøhler, K. K., & Ugreninov, E. (2021). Velferdstjenester, stønader og informasjon til familier med barn med funksjonsnedsettelse under covid-19. En kvalitativ undersøkelse. Hentet fra: <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/2753446/NOVA-Notat-4-2021%20.pdf?sequence=6&isAllowed=y>
- Caspersen, J., Hermstad, I. H., Hybertsen I., D., Lynnebakke B., Vika K S., Smedsrud J., Wendelborg C. & Federici R A. (2021). Koronapandemien i grunnskolen – håndtering og konsekvenser. Hentet fra: https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/bitstream/handle/11250/2733034/Rapport_korona%20gsk_Samforsk_NIFU_11032021.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Dalsrud, Endresen, M., & Johansen (2021). Barn av rusmisbrukere. «Det hadde vært fint med en natt uten at hjertet slår så fort» – Erfaringer fra koronaåret 2020. Hentet fra: <https://www.barnavirus.no/uploads/images/210922-Koronaaret-2020.pdf>
- Danner (2021). Danners Årsstatistikk 2020. Temaanalyse: Vold mod kvinner og barn under corona-pandemien. Hentet fra: <https://danner.dk/sites/default/files/danner/Danner%20A%CC%8Arsstatistik%202020.pdf>
- Deloitte (2021a). Sosiale tjenester under covid-19 pandemien. Forvaltningsrevisjon Bergen kommune. Hentet fra: <https://www.bergen.kommune.no/politikere-utvalg/api/fil/3983844/Rapport-Bergen-sosiale-tjenester-under-covid-19-pdf>
- Deloitte (2021b). Barneverntjenestene under covid-19 pandemien. Forvaltningsrevisjon Bergen kommune. Hentet fra: <https://www.bergen.kommune.no/politikere-utvalg/api/fil/4298693/Bergen-kommune-barneverntjenestene-under-covid-19-pandemien-pdf>
- Evensen, M., Hart, R. K., Godoy, A. A., Hauge, L. J., Lund, I. O., Knudsen, A. K., ... & Reneflot, A. (2021). Impact of the COVID-19 pandemic on mental healthcare consultations among children and adolescents in Norway: a nationwide registry study. *MedRxiv*. <https://doi.org/10.1101/2021.10.07.21264549>

Hafstad, G. S., Sætren, S. S., Wentzel-Larsen, T., & Augusti, E. M. (2021). Adolescents' symptoms of anxiety and depression before and during the Covid-19 outbreak - A prospective population-based study of teenagers in Norway. *The Lancet regional health. Europe*, 5, 100093. <https://doi.org/10.1016/j.lanepe.2021.100093>

Hafstad, G. S., Sætren, S. S., Wentzel-Larsen, T., & Augusti, E. M. (2021). Adolescents' symptoms of anxiety and depression before and during the Covid-19 outbreak - A prospective population-based study of teenagers in Norway. *The Lancet regional health. Europe*, 5, 100093. <https://doi.org/10.1016/j.lanepe.2021.100093>

Hafstad, G. S., Augusti E. M., og Haugen L-E. A. (2021). Covid-19 og ungdoms opplevelse av å bo på barnevernsinstitusjon (CoBa-studien). En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12-18 år. Delrapport 2 av 3. Hentet fra: https://www.nkvts.no/content/uploads/2021/08/Rapport_1_21_Covid-19_barnevernsinstitusjon_A4_web-1.pdf

Hansson, K., & Petersson, C. C. (2021). Den sårbare gemenskapen: Kvinnojourer under covid-19-pandemin. *Sociologisk forskning*, 58(1-2), 33-51. <https://doi.org/10.37062/sf.58.22106>

Helland, M. S., Lyngstad, T. H., Holt, T., Larsen, L., & Røysamb, E. (2021). Effects of Covid-19 lockdown on parental functioning in vulnerable families. *Journal of Marriage and Family*, 83(5), 1515- 1526. <https://doi.org/10.1111/jomf.12789>

Helsetilsynet (2021). «Eg er drittlei av all koronaen!». Barn og unge på barnevernsinstitusjon under koronapandemien – gjennomgang av 254 tilsynsrapporter. Oslo, Helsetilsynet.

Hirani, J. L – J., Pontoppidan M., Wüst M, & Rayce S. B. (2021). Trivsel og hverdagsliv i danske småbørnsfamilier under covid-19-nedlukningen foråret 2020. København K. Det nationale Forsknings- og Analysecenter for velfærd. e-ISBN: 978-87-7119-899-7. Hentet fra: Trivsel og hverdagsliv i danske småbørnsfamilier under covid-19-nedlukningen foråret 2020 (vive.dk)

Holt, T., Helland, M. S., & Larsen, L. (2021). Hjelpe-og velferdstjenester under covid-19-pandemiens første fase: familiers behov, udekkede behov og hjelpesøkende atferd. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 24(02), 1-18. Hentet fra: https://www.idunn.no/tidsskrift_for_velferdsforskning/2021/02/hjelpe_og_velferdstjenester_under_covid-19-pandemiens_foers

Hole, H.C.B. (2020). «Hva med barna?» - En kvalitativ intervjustudie om det norske barnevernets arbeid under coronaepidemien. Lund: Lunds Universitet. Hentet fra: <https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/9017243>.

IMDI (2021). Arbeid mot negative sosial kontroll og æresrelatert vold i 2020. Tallrapportering for IMDIs minoritetsrådgivere og integreringsrådgiverne sitt arbeid mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Hentet fra: <https://www.imdi.no/contentassets/435c666bbc0047619371edb808ed12f7/arbeid-mot-negativ-sosial-kontroll-og-aeresrelatert-vold-i-2020---imdi--opdatert-versjon.pdf>

Johnson, M.S., Skjerdingsstad, N., Ebrahimi, O.V., Hoffart, A. & Urnes J. S. (2021). Mechanisms of parental distress during and after the first COVID-19 lockdown phase: A two-wave longitudinal study. *PLoS One*, 24;16(6). [10.1371/journal.pone.0253087](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0253087)

Kerekes, N., Bador, K., Sfindla, A., Belaatar, M., Mzadi, A.E., Jovic, V., Damjanovic, R., Erlandsson, M., Nguyen, H.T.M., Nguyen, N.T.A., Ulberg, S.F., Kuch-Cecconi, R.H., Szombathyne, M. Z., Stevanovic, D., Senhaji, M., Hedman, A. B. & Zouini, B. (2021). Changes in Adolescents' Psychosocial Functioning and Well-Being as a Consequence of Long-Term COVID-19 Restrictions. *Int J Environ Res Public Health*, 18(16):8755. [10.3390/ijerph18168755](https://doi.org/10.3390/ijerph18168755)

Kjuul, M. V-S., Lerum, S. V., Smedbråten B. K., Thorsager M., & Rudi, H. M. (2021). Pasient- og brukererfaringer med tjenester under koronapandemien 2020. Delrapport: En undersøkelse med individuelle intervju av ungdom med tiltak fra barnevernet. Et samarbeidsprosjekt mellom Brukerrådet i Helsetilsynet og Helsetilsynet. Helsetilsynet. Internserien 2/2021. Hentet fra: https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/internserien/ungdom_tiltak_barnevernet_delrapport_internserien2_2021.pdf

Kommunerevisjonen Oslo Kommune (2020a). Beredskap og håndtering av koronautbruddet. Hentet fra [Rapport 11/2021 Beredskap og håndtering av koronautbruddet - Oppsummering av Kommunerevisjonens koronaundersøkelser - Oslo kommune](https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13390127-1609849226/Rapport_11/2021_Beredskap_og_handtering_av_koronautbruddet_-_Oppsummering_av_Kommunerevisjonens_koronaundersokelser_-_Oslo_kommune)

Kommunerevisjonen Oslo Kommune (2020b). Barn i sårbare livssituasjoner – barnevern og skoler. Hentet fra <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13390127-1609849226/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Budsjett%2C%20regnskap%20og%20rapportering/Rapporter%20fra%20Kommunerevisjonen/Rapporter%20fra%20Kommunerevisjonen%202020/15-2020%20Barn%20i%20s%C3%A5rbare%20livssituasjoner%20-%20barnevern%20og%20skoler.pdf>

- Krane Vibeke, Ausland L.H & Andvig E. (2021). «Kan vi hjelpe når krisa rammer?» Smittevern og store forskjeller i tjenestene under covid-19-pandemien. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 02, 24.
- Larsen, B. T. (2021). Covid-19. Langsiktige konsekvenser for funksjonshemmede og kronisk syke. Funksjonshemmedes fellesorganisasjon. Hentet fra [endelig-rapport.-ffos-andre-covid-19-undersokelse.-btl.pdf](#)
- Larsen, L., Helland, M.S. & Holt, T. (2021). The impact of school closure and social isolation on children in vulnerable families during COVID-19: a focus on children's reactions. *Eur Child Adolesc Psychiatry*. <https://doi.org/10.1007/s00787-021-01758-x>
- Lehmann, S., Skogen, J. C., Haug, E., Mæland, S., Fadnes, L. T., Sandal, G. M., Hysing, M., & Bjørknes, R. (2021a). Perceived consequences and worries among youth in Norway during the COVID-19 pandemic lockdown. *Scandinavian journal of public health*, 49(7), 755–765. <https://doi.org/10.1177/1403494821993714>
- Lehmann, S., Skogen, J. C., Haug, E., Mæland, S., Fadnes, L. T., Sandal, G. M., Hysing, M., & Bjørknes, R. (2021b). Emerging Mental Health Problems During the COVID-19 Pandemic Among Presumably Resilient Youth? -a 9-month Follow-up. *BMC Psychiatry*, doi.org/10.21203/rs.3.rs-563021/v1
- Linnavalli, T., & Kalland, M. (2021). Impact of COVID-19 Restrictions on the Social-Emotional Wellbeing of Preschool Children and Their Families. *Education Sciences*, 11(8), 435. <https://doi.org/10.3390/educsci11080435>
- Martiny, S. E., Thorsteinsen, K., Parks-Stamm, E. J., Olsen, M., & Kvalø, M. (2021). Children's Well-being during the COVID-19 pandemic: Relationships with attitudes, family structure, and mothers' Well-being. *European Journal of Developmental Psychology*, 1-21. <https://doi.org/10.1080/17405629.2021.1948398>
- Mietola, R., & Ahonen, K. (2021). Lockdown Fits and Misfits: Disabled Young People's Lives Under COVID-19 Lockdown. *YOUNG*, 29(4_suppl), S100–S117. <https://doi.org/10.1177/11033088211032019>
- Mikov, P., & Endresen, M. (2021). Barn som pårørende under pandemien: erfaringer fra samtaletilbudet BaRsnakk etter covid-19-utbruddet i Norge. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 18(02), 138-148. Hentet fra: https://www.idunn.no/tph/2021/02/barn_som_paarørende_under_pandemien_erfaringer_fra_samtale
- Mirasenteret (2020). Sosial ulikhet i krise tider. Oslo, Mirasenteret.
- Møller, M. Ø. (2021). The dilemma between self-protection and service provision under Danish Covid-19 guidelines: a comparison of public servants' experiences in the pandemic frontline. *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, 23(1), 95-108. <https://doi.org/10.1080/13876988.2020.1858281>
- NAV (2021). NAVs Personbrukerundersøkelse 2021: økt brukertilfredshet og tillit etter et år med pandemi. Oslo: Arbeids- og velferdsdirektoretatet. Hentet fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/analyser-andre-temaer>. ISBN 978-82-551-2522-8
- NKVTS (2020a). Krisesentrene og covid-19 - resultat fra en kartlegging i april 2020. hentet fra <https://www.nkvts.no/content/uploads/2020/05/Krisesentre-og-covid-19.pdf>
- NKVTS (2020b). Krisesentrene og covid-19 – resultat fra en kartlegging i oppmyningsfasen av pandemien. Hentet fra https://www.nkvts.no/content/uploads/2020/09/Krisesentre-og-covid-19_notat_2_september2020.pdf
- Pedersen, J. (2020). Nasjonale begrensninger og modifiserte muligheter – Om covid-19's påvirkning på barneverntjenestens arbeid med undersøkelsessaker. Nord universitet. Hentet fra <https://nordopen.nord.no/nordxmlui/bitstream/handle/11250/2735707/PedersenJeanette.pdf?sequence=1>
- Politiet (2021). STRASAK-rapporten. Anmeldt kriminalitet og politiets straffesaksbehandling 2020. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/strasak/2020/strasak-2020---anmeldt-kriminalitet-og-straffesaksbehandling.pdf>
- Redd Barna (2021). Ikke gi oss skylda! Samtaler med ungdom fra levekårsutsatte områder om hvordan det har vært å være ung under pandemien. Hentet fra https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/rb_ikke_gi_oss_skylda_0621.pdf/
- Reme, B., Wörn, J., & Skirbekk, V. (2021, September 14). Employment changes during the COVID-19-pandemic and mental health: Evidence from a longitudinal study. <https://doi.org/10.31219/osf.io/4nu7c>
- Schmid, L., Wörn, J., Hank, K., Sawatzki, B. & Walper, S. (2021). Changes in employment and relationship satisfaction in times of the COVID-19 pandemic: Evidence from the German family Panel. *European Societies*, 23, S743-S758. <https://doi.org/10.1080/14616696.2020.1836385>
- Skrove, G., Lichtwarck, W., Moufack, M.F., Røkkum, N.A., Ulfseth, L.A. & Kojan, B.H. (2021). Konsekvenser av covid-19 for tjenestetilbudet blant sårbare barn og unge. Kapittel 3. Trondheim, NTNU.

- Skjerdingsstad, N., Johnson, M., Johnson, S., Hoffart, A., & Ebrahimi, O. (2021). Feelings of worthlessness links depressive symptoms and parental stress: A network analysis during the COVID-19 pandemic. *European Psychiatry, 64*(1). [10.1192/j.eurpsy.2021.2223](https://doi.org/10.1192/j.eurpsy.2021.2223)
- Socialstyrelsen (2021). Effekter av covid-19 på anmälningar gällande barn till socialtjänsten. Hentet fra: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikkelkatalog/ovrigt/2021-1-7155.pdf>
- Sorkkila, M., & Aunola, K. (2021). Resilience and Parental Burnout Among Finnish Parents During the COVID-19 Pandemic: Variable and Person-Oriented Approaches. *The Family Journal, 29*(4). <https://doi.org/10.1177/10664807211027307>
- Specht, I. O., Rohde, J. F., Nielsen, A. K., Larsen, S. C., & Heitmann, B. L. (2021). Changes in Emotional-Behavioral Functioning Among Pre-school Children Following the Initial Stage Danish COVID-19 Lockdown and Home Confinement. *Frontiers in Psychology, 12*, 1919. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.643057>
- Røde kors (2021). Årsrapport 2020. hentet fra: https://korspaahalsen.rodekors.no/globalassets/pdf-aarsrapporter/arsrapport_2020_web.pdf
- Sky, V. (2021). Et koronapreget år for familievernnet. SSB. Hentet fra: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/barne-og-familievern/statistikk/familievern/artikler/et-koronapreget-ar-for-familievernnet>
- SSB (2021a). Husholdninger, etter region, husholdningstype, trangboddhet, statistikkvariabel og år.
- SSB (2021b). Hovedtall fra barnevernstatistikken.
- SSB (2021c). 12266: Vilkår etter sosialtjenesteloven, etter region, statistikkvariabel og år. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/12266/>
- SSB (2021d). Familievern. Hentet fra Familievern ([ssb.no](https://www.ssb.no))
- Thorell, L. B., Skoglund, C., de la Peña, A. G., Baeyens, D., Fuermaier, A. B., Groom, M. J., & Christiansen, H. (2021). Parental experiences of homeschooling during the COVID-19 pandemic: Differences between seven European countries and between children with and without mental health conditions. *European child & adolescent psychiatry, 1-13*. <https://doi.org/10.1007/s00787-020-01706-1>
- Thorisdóttir, I. E., Asgeirsdóttir, B. B., Kristjánsson, A. L., Valdimarsdóttir, H. B., Jónsdóttir Tolgys, E. M., Sigfusson, J. & Halldorsdóttir, T. (2021). Depressive symptoms, mental wellbeing, and substance use among adolescents before and during the COVID-19 pandemic in Iceland: a longitudinal, population-based study. *The Lancet Psychiatry, 8*(8), 663–672. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(21\)00156-5](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(21)00156-5)
- Trondsen, M. V., & Manskow, U. S. (2021). Å være terapeut i en unntakstilstand: samtalerapi på nett under koronapandemien til unge som har foreldre med rusproblemer. Tidsskrift for psykisk helsearbeid 02/2021 (volum 18). Hentet fra https://www.idunn.no/tph/2021/02/aa_vaere_terapeut_i_en_unntakstilstand_samtalerapi_paa_net
- Tønnessen, R. (2021). Utsatte barn og unge og koronapandemien – konsekvenser av nedstengingen i forbindelse med covid-19. NTNU. Hentet fra <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2824280/no.ntnu%3ainspera%3a77809456%3a50971663.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Unge funksjonshemmede og likestillings- og diskrimineringsombudet (2020). Hvilke konsekvenser smittetiltakene under koronapandemien har hatt for rettighetene og samfunnsdeltakelsen til ungdom med funksjonsnedsettelse. Hentet fra <https://ungefunksjonshemmede.no/ungdom-med-funksjonsnedsettelse-har-mistet-rettigheter-under-koronapandemien/>
- Upadyaya, K. & Salmela-Aro, K. (2021). Latent Profiles of Parental Burnout During COVID-19: The Role of Child-Related Perceptions. *Frontiers in Psychology, 12*, 3740. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.682642>
- von Soest, T., Kozák, M., Rodriguez-Cano, R., Fluit, D., Cortés-García, L., Ulseth, V. & Bakken, A. (2021). A nationwide study of adolescent psychosocial well-being one year after the outbreak of the COVID-19 pandemic. doi.org/10.21203/rs.3.rs-526074/v1
- Yi, H., Pingsterhaus, A., & Song, W. (2021). Effects of Wearing Face Masks While Using Different Speaking Styles in Noise on Speech Intelligibility During the COVID-19 Pandemic. *Frontiers in psychology, 12*, 682677. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.682677>
- Wissó, T., & Bäck-Wiklund, M. (2021). Fathering Practices in Sweden During the COVID-19: Experiences of Syrian Refugee Fathers. *Frontiers in sociology, 6*, 156. <https://doi.org/10.3389/fsoc.2021.721881>

Institutt for sosialt arbeid

www.ntnu.no/barnevernsforskning#/view/about